

Ragnhild Skogheim
Lene Schmidt
Guri Mette Vestby

Stedsanalyse for Svelvik kommune



NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Stedsanalyse for Svelvik kommune

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2010:6	Florø i fokus – sosiokulturell stedsanalyse for byutvikling og profilering
NIBR-rapport 2010:9	Med hjerte i bygda – stedsutvikling på Vik i Hole kommune
NIBR-rapport 2010:11	Kulturarv og stedsidentitet. Kulturarvens betydning for profilering og næringsutvikling
NIBR-rapport 2011:24	Livskraftige kystsamfunn. Steds- og næringsutvikling i Sandøy kommune

Rapportene koster
fra kr 250,- til kr 350,-og kan bestilles
fra NIBR:
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf. 22 95 88 00
Faks 22 60 77 74

E-post til
nibr@nibr.no

Publikasjonene
kan også skrives ut fra
www.nibr.no
Porto kommer i tillegg til de oppgitte
prisene

Ragnhild Skogheim, Lene Schmidt og Guri Mette
Vestby

Stedsanalyse for Svelvik kommunet

NIBR-rapport 2011:32

Tittel: **Stedsanalyse for Svelvik kommune**

Forfatter: Ragnhild Skogheim, Lene Schmidt og Guri Mette Vestby

NIBR-rapport: 2011:32

ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-7071-911-2

Prosjektnummer: O-2998

Prosjektnavn: Stedsanalyse for Svelvik kommune

Oppdragsgiver: Svelvik kommune

Prosjektleder: Ragnhild Skogheim

Referat: Stedsanalysen skal inngå som kunnskapsgrunnlag i forbindelse med rullering av kommuneplan for Svelvik kommune og i kommunens utviklingsarbeid. Rapportens sentrale temaer er Svelviks rolle i regionen, Svelviks stedskvaliteter og boligutvikling. I rapporten drøftes også og mulige utviklingsretninger og strategiske veivalg.

Sammendrag: Norsk og engelsk

Dato: Desember 2011

Antall sider: 134

Pris: 205

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21,
0349 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: Nordberg A.S.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2011

Forord

Denne stedsanalysen er utført på oppdrag av Svelvik kommune. Arbeidet startet i oktober 2011 og ble avsluttet i desember 2011.

Prosjektet er gjennomført av forskerne dr.-polit. Ragnhild Skogheim, sivilarkitekt, cand.polit. Lene Schmidt og cand.sociol Guri Mette Vestby, med førstnevnte som prosjektleder. Bildene i rapporten er tatt av Schmidt og Vestby der ikke annet er angitt. I Svelvik kommune og i fylkene Vestfold og Drammen er det mange som har stilt opp som informanter og latt seg intervjuer, eller på andre måter har bidratt med kunnskap og informasjon. Dette har gitt oss et rikt empirisk materiale for våre analyser. Takk til dere alle. I Svelvik kommune har Anne Synnøve Vaagsland Horten vært en viktig tilrettelegger og lokal administrator for våre feltarbeider og intervjuer i kommunen. En stor takk til henne. Takk også til ass. rådmann Arvid Askø, som sammen med Vaagsland Horten har gitt verdifull respons på kommentarutgaven. Alle fortolkninger og analyser står selvsagt for NIBRs regning. Resultatet av analysene vil forhåpentligvis være til nytte og inspirasjon i det videre arbeidet med stedsutvikling i Svelvik og i arbeidet med rullering av kommuneplanen. Bildene i rapporten er tatt av Lene Schmidt og Guri Mette Vestby der ikke annet er oppgitt. Vi takker for oppdraget og de mulighetene det har gitt oss for å lære mer om betingelser for vellykket stedsutvikling og til å videreutvikle vår kompetanse.

NIBR, desember 2011

Olaf Foss
Forskningssjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt	5
Figuroversikt	6
Sammendrag	7
Summary	11
1 Stedsanalyse for Svelvik– bakgrunn, tema og problemstillinger	12
1.1 Bakgrunn for prosjektet	12
1.2 Tema og problemstillinger	12
1.3 Metoder i datainnsamlingen	14
1.3.1 Aktørperspektivet	14
1.3.2 Intervjuer	15
1.3.3 Annet datamateriale	16
1.4 Metoderefleksjoner	16
2 Svelvik i regionalt perspektiv	18
2.1 Identitet, tilhørighet, relasjoner og samarbeid	18
2.2 Kommunens roller og funksjoner	19
2.3 Relasjonsbygging- og forvaltning	21
3 Regionale samarbeidsorganer- og relasjoner	22
3.1 Fakta og erfaringer	22
3.2 Svelvik kommune i Vestfold fylke	22
3.2.1 Fakta om relasjoner til Vestfold	22
3.2.2 Erfaringer med Vestfoldsamarbeid	24
3.3 Svelvik kommune i regionalt samarbeid nordover	26
3.3.1 Fakta om samarbeid nordover	26
3.3.2 Erfaringer med samarbeid nordover	30
3.4 Næringslivets regionale samarbeidsrelasjoner	31
3.4.1 Fakta om næringslivets regionale tilknytning	31
3.4.2 Erfaringer med næringsnettverk nordover	31
3.5 Bo- og arbeidsmarkedsregion	32

3.5.1	Fakta om regioninndeling og pendling	32
3.6	Andre regionale tilknytninger.....	33
3.7	Oppsummering	34
4	Bilder av Svelvik i regionalt perspektiv	36
4.1	Innledning	36
4.1.1	Stedsidentitet og faktorer i bildet av Svelvik.....	37
4.2	Stedet Svelvik.....	38
4.2.1	Svelvik som besøkssted i regionen	39
4.3	Svelviks posisjon som bosted i et regionalt perspektiv	43
4.4	Kommunen Svelvik	47
4.5	Lokal mentalitet sett utenfra.....	48
4.5.1	Generelt om stedsidentitet og lokal mentalitet.....	48
4.5.2	Om Svelviks identitet og lokal mentalitet.....	49
4.6	Oppsummering	51
5	Identitet og regional tilhørighet.....	53
5.1	Innledning	53
5.2	Tilhørighet sørover eller nordover?.....	54
5.3	Oppsummering	58
6	Svelviks stedskvaliteter	60
6.1	Kvaliteter	60
6.1.1	Mangler og svakheter.....	61
6.1.2	Hvordan få mer liv og aktivitet i Svelvik sentrum? Noen tiltak	63
6.1.3	Flests mulig funksjoner i Svelvik sentrum.....	66
6.1.4	Flere tettsteder – kvaliteter og noen utfordringer	67
6.2	Det sosiale stedet – ”folka her”	67
6.3	Svelvik som oppvekststed.....	68
6.3.1	Få tilbud til eldre ungdom	69
6.4	Natur og omgivelser	71
6.5	Den Gode Hensigt.....	73
6.6	Kulturhistorien – Fossekleiva og Berger	74
6.6.1	Kulturhistorien– mangler og tiltak	76
6.7	Økonomien.....	77
6.8	Vei og kommunikasjon	78
6.9	Svelviks identitet – litt fragmentert	79
6.10	Negativ identitet og mentalitet?	80
6.11	Opp av hengemyra – ny giv.....	82
6.12	Mer systematisk tenkning i utviklingen av Svelvik.....	83
6.13	Vi må bli bedre på/sørge for å ha og gjøre.....	83

6.14	Oppsummering: utvikling og tiltak framover	85
6.14.1	Positive ”fortellinger” om Svelvik	85
6.14.2	Svelviks kvaliteter: utfordringer og muligheter	85
6.14.3	Oppvekststedet.....	86
6.14.4	Kulturhistorien som ressurs	87
6.14.5	Unngå svartmaling	88
7	Boligtilbudet, status og planer	89
7.1	Kommuneplan.....	89
7.2	Kommunedelplan Svelvik Sentrum 2002-2012	90
7.3	Boligsosial handlingsplan.....	91
7.4	Klima- og energiplan	93
7.5	Planstrategi for Svelvik kommune.....	93
7.6	Boligmassens sammensetning	94
7.7	Befolkning og befolkningsutvikling.....	96
7.8	Bosettingsmønster	98
7.9	Boligmassens sammensetning og hushold	99
7.10	Oppsummering	102
8	Ny boligbygging - muligheter og utfordringer	103
8.1	Eksisterende boligområder, muligheter og utfordringer.....	103
8.2	Hva hindrer økt boligbygging?.....	109
8.3	Tiltak - hva skal til for å øke boligbyggingen?	112
8.4	Hvor bør nye boliger lokaliseres?	115
8.5	Hvilke boliger er attraktive for hvem og hvor?	116
8.5.1	Boliger for unge voksne	117
8.5.2	Boliger for unge barnefamilier	118
8.5.3	Boliger for eldre	119
8.6	Oppsummering og konklusjon	122
9	Utviklingsretninger og strategiske veivalg.....	124
9.1	De store trekkene: identitet og tilknytninger	124
9.2	Strategier.....	126
9.2.1	Involveringsstrategien	126
9.2.2	Sentrumsstrategi.....	127
9.2.3	Boligstrategi	128
9.2.4	Kommunikasjonsstrategi	129
9.2.5	Synliggjøringsstrategi	130
	Litteratur.....	131

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Utpendling fra Svelvik kommune. Antall sysselsatte i alderen 15-74 år. Et utvalg kommuner 2010. (parentes: innpendling fra samme kommune)	33
Tabell 7.1	Boliger i Svelvik, Vestfold fylkeskommune og landet som helhet etter antall rom. Prosent.	94
Tabell 7.2	Boliger fordelt på bygningstype i Svelvik, Vestfold fylkeskommune og landet som helhet. Prosent.	95
Tabell 7.3	Andel eier/leierboliger i Svelvik, Vestfold fylkeskommune og landet som helhet. SSB. Prosent.....	96
Tabell 7.4	Boliger etter antall rom og antall bosatte i Svelvik.	100
Tabell 7.5	Personer 67 år og over og tilgjengelighet for rullestolbruker. Svelvik og Vestfold fylkeskommune. Antall og prosent.	102

Figuroversikt

Figur 4.1	Stedsidentitet: faktorer som former et steds identitet.....	37
Figur 7.1	Folkemengde etter kjønn og alder. Hele landet og Svelvik kommune.	97
Figur 7.2	Bosettingsmønster i Svelvik kommune. Befolkningsdata per 1. januar 2002.	99
Figur 7.3	Boliger fordelt på små boliger (1- 3rom) og store boliger (4 rom og større).	101
Figur 7.4	Husholdninger fordelt på små husholdninger (1- 2personer) og store husholdninger (3 personer og flere)	101

Sammendrag

Ragnbild Skogheim, Lene Schmidt og Guri Mette Vestby

Stedsanalyse for Svelvik kommune.

NIBR-rapport 2011:32

Innledning

Byer og steder er i økende grad blitt opptatt av hvilke kvaliteter og egenskaper som gjør stedet til et godt sted for innbyggerne, og attraktivt for nye innbyggere, næringsetablere og besøkende, i konkurransen med andre steder. I et slikt perspektiv er det avgjørende hva slags særpreg, kvaliteter og fortrinn som representerer ressurser – eventuelt uutnyttede – som kan videreutvikles og profileres. Det er også viktig å se på hvilke svakheter, mangler og utfordringer stedet står overfor, og som det bør gjøres noe med. Dette gjelder også for Svelvik.

Stedsanalysen for Svelvik inngår som del av kunnskapsgrunnlaget for Svelviks kommunes arbeid med rullering av kommuneplanen. Vi kartlegger og analyserer viktige aspekter ved situasjonen per i dag og utreder mulige strategier for videre utvikling. Stedsanalysen skal i tillegg fungere som verktøy i kommunens utviklingsarbeid.

Problemstillinger

Stedsanalysen skal drøfte muligheter og utfordringer knyttet til disse tre temaene:

- **Svelviks rolle i regionen.** Her belyser situasjonen i dag, og mulig fremtidig identitet og posisjon i en regional sammenheng.
- **Svelviks steds kvaliteter.** Spørsmål som belyses er hvilke kvaliteter og ressurser som har betydning for å gjøre Svelvik attraktiv og konkurransedyktig i dag og i fremtiden.

- **Svelviks boligutvikling.** Spørsmål som belyses er hva som vil være en attraktiv og bærekraftig boligutvikling i Svelvik.

Stedsanalysen skal i tillegg drøfte mulige utviklingsretninger og strategiske veivalg.

Stedsanalysen er basert på personlige intervjuer og fokus-gruppeintervjuer, samt dokumentanalyser, fotodokumentasjon og befaringer i Svelvik.

Resultater og anbefalinger

Svelvik i regionen: Samarbeid om samfunnsutvikling og oppgave- og tjenesteproduksjon har for Svelviks del i økende grad blitt etablert med offentlige aktører i drammensregionen. Kommunen er med i en lang rekke selskaper og samarbeidsorganer i drammensregionen, i Vestregionen og osloregionen. Erfaringene med disse samarbeidsrelasjonene er gode, også fordi uformelle nettverk i tilknytning til samarbeidsrelasjonene fungerer bra for råd og bistand i det løpende arbeid.

”Draget” nordover er sterkt. Mange innbyggere jobber i drammensområdet og bruker byen også i fritidssammenheng og til handel og service. Få jobber sørover i Vestfold. Næringslivets samarbeidsrelasjoner går også nordover.

Erfaringene med fylkestilknytningen til Vestfold av hvilken sektor det dreier seg om. Planfaglig og kulturminnefaglig samarbeid fungerer bra. Noen mener at Svelvik lett glemmes av Vestfold fylke at det har oppstått et ”utenforskap”, som jo ikke (kan) erstattes av Buskerud fylkeskommune i nord.

Regional tilhørighet og identitet bygger seg opp gjennom lang tid og dreier seg både om funksjonelle, sosiale og emosjonelle tilknytninger. Sett utenfra har Svelvik en svak vestfoldtilhørighet og en stadig sterkere tilhørighet til drammensområdet. Buskerud ses mer som en forvaltningsenhet enn som et område svelvikinger identifiserer seg med. Vi anbefaler at debatter om endring av kommune- og fylkesgrenser ikke tas nå fordi det sannsynligvis vil stjele ressurser og oppmerksomhet fra satsingen på utvikling av Svelvik-samfunnet og arbeidet med tydeliggjøringen av Svelviks egen identitet.

Eksterne informanter oppfatter Svelvik som en hyggelig idyll, og som et litt anonymt og bortgjemt sted, med kvaliteter som er for lite kjent i omverdenen. Svelvik er en viktig hyttekommune, særlig for folk fra drammensområdet. Eksterne informanter peker på at kommunen i større grad burde utvikle sitt potensial som vertskommune for både hyttefolk og andre besøkende. Som bosted oppfattes småsamfunnskvalitetene og Svelviks beliggenhet ved sjøen som fortrinn, mens veistandarden mot drammensregionen oppfattes som et minus av eksterne informanter.

Boligutvikling: Svelvik består av tre tettsteder: Svelvik sentrum (Svelvik by, Ebbestad og Mariås), Nesbygda og Berger. Tilbudet når det gjelder skoler og barnehager er godt i alle tettstedene, og kommunen ønsker å opprettholde tettstedsstrukturen. Det er samtidig en målsetting å styrke Svelvik sentrum. Ny boligbygging i Svelvik bør derfor i hovedsak konsentreres til Svelvik sentrum gjennom fortetting. Fortetting er i tråd med målene om en bærekraftig boligbygging og kan bidra til mer liv i sentrum. Nye boliger i sentrum vil være særlig attraktive for unge voksne og eldre. For å sikre skoletilbudet er det behov for tilflytting av barnefamilier i de to andre tettstedene. Det er en utfordring at verken Nesbygda eller Berger har nærbutikk eller andre servicetilbud og at en derfor er avhengig av å bruke bil i hverdagen, noe som er problematisk i et miljøperspektiv. Ny boligbygging ovenfor sentrum forutsetter bedre atkomst, primært bedre gang/sykkelveiforbindelse. Dette vil kunne redusere bilbruken, selv om mange uansett er avhengig av bil i hverdagen. Boligbygging utenfor tettstedene er ikke i tråd med bærekraftig boligbygging. Det er behov for flere boliger som er egnet for eldre, og flere rimelige boliger rettet mot unge voksne og unge barnefamilier. Ved at eldre flytter til mer egnede boliger kan eldres eneboliger frigis til unge barnefamilier.

Vi vil foreslå et verksted der en inviterer utbyggere/eiendomsutviklere/grunneiere, representanter fra sivilsamfunnet, politisk ledelse og administrasjonen til en felles idédugnad for den fremtidige utviklingen i Svelvik. Tidspunktet nå er gunstig fordi det er ny politisk ledelse og mange nye kommunestyremedlemmer, det er høyt engasjement blant folk om Svelviks utvikling og utbyggere ønsker også bedre dialog med kommunen for å komme med innspill til planarbeidet.

Kommuneplanen skal revideres i 2012/2013, noe som betyr at resultatene fra verkstedet kan gi viktige innspill til det videre planarbeidet i kommunen og bidra til å gi flere aktører en eierfølelse til planen og prosjekter som skal realiseres i fremtiden.

Svelviks stedskvaliteter: Svelvik har mange kvaliteter som det er viktig å ta vare på og videreutvikle. Det gjelder blant annet deler av sentrum, som har et tett og intimt preg, og betegnes som en ”sørlandsidyll”. Beliggenheten ved sjøen og Svelvikstrømmen er også viktige kvaliteter. Sentrum har imidlertid et litt ”dødt” preg. Kjøpesenteret bidrar til at mange ikke trenger å dra til sentrum for å handle. Dersom flere bosetter seg i sentrum, kan det bidra til økt omsetning i butikkene, og til at flere butikker, serveringssteder og kontorarbeidsplasser vil etablere seg i sentrum. Sentrum mangler også et torg som markerer ”hjertet” i sentrum. Området rundt kirken kan videreutvikles, og gågater i deler av sentrum kan trolig gjøre det mer hyggelig å oppsøke sentrum. Bedring av kontakten med sjøen, blant annet gjennom å etablere strandpromenade langs Svelvikstrømmen og ved å åpne/synliggjøre branngatene, er også tiltak som kan heve attraktiviteten og kvaliteten i sentrum.

For barn og unge er Svelvik godt og trygt sted å vokse opp, med mange tilbud når det gjelder fritidsaktiviteter. For eldre ungdom (15-18 år), har ikke Svelvik like mye å tilby. Kommunen bør derfor, i samarbeid med et bredt utvalg av ungdom, kartlegge deres ønsker og behov, hvordan de bruker Svelvik og hva som kan være gode tilbud for ungdom.

Kulturhistorien knyttet til Fossekleiva og Berger er ressurser som kan utnyttes bedre. Dersom historien kommer mer opp i dagen gjennom formidling, utstillinger, og ulike arrangementer kan det bli mer interessant å oppsøke og bruke stedet. Et spørsmål kommunen må stille seg er hvordan de best kan ta vare på historien om Berger og Fossekleiva.

Skal Svelvik få en tydeligere profil, og ikke forbli en ”skjult hemmelighet”, er det viktig å synliggjøre kvalitetene bedre, og unngå svartmaling og negativ identitetskonstruksjon. Det betyr ikke at problemer skal feies under teppet, men disse løses ikke ved at man underslår kvaliteter og muligheter. Kommunens politiske og administrative ledelse har et særlig ansvar, men også Svelviks befolkning er viktige ”ambassadører” for Svelvik.

Summary

Ragnbild Skogheim, Lene Schmidt og Guri Mette Vestby

Place analysis of Svelvik municipality

NIBR Report 2011:32

This place analysis of Svelvik is a part of the knowledge-based platform for the review of the municipal plan. The report maps and explores central aspects of the present-day situation in Svelvik municipality and elucidates possible development strategies. The main topics are the municipality's current and future position in the region, place qualities, and housing development. The study is based on documents, on-site inspections and personal and focus group interviews.

1 Stedsanalyse for Svelvik– bakgrunn, tema og problemstillinger

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Steder, enten det er byer eller mindre steder, er i økende grad opptatt av hvilke kvaliteter og egenskaper som gjør stedet til et godt sted for innbyggerne, og som også kan gjøre byen eller stedet attraktivt for nye innbyggere, næringsetablere og besøkende i konkurransen med andre steder. I et slikt perspektiv er avgjørende hva slags særpreg, kvaliteter og fortrinn som representerer ressurser – eventuelt uutnyttede – som kan videreutvikles og profileres. Det er også viktig å se på hvilke svakheter, mangler og utfordringer stedet står overfor, og som det bør gjøres noe med. Strategiske grep i stedsanalyser kan dreie seg om tiltak for bedring av byens fysiske, sosiale og kulturelle kvaliteter (produkt), om hvordan man arbeider og samarbeider om dette (prosess) og om hva som bør profileres sterkere/annerledes og hvordan (profilering). Dette er bakteppet for stedsanalysen for Svelvik.

1.2 Tema og problemstillinger

Svelvik ønsker med dette prosjektet å få et kunnskapsgrunnlag som kan benyttes i forbindelse med rullering av kommuneplanen. Kommunens utfordringer er synliggjort gjennom dokumentet ”Beskrivelse av dagens og fremtidens utfordringer”. Stedsanalysen skal kartlegge og analysere viktige aspekter ved situasjonen per i dag og utrede mulige strategier for videre utvikling. Den skal i

tillegg fungere som verktøy i kommunens utviklingsarbeid, og være inspirerende og vekke interesse hos kommunens innbyggere.

Oppdragsgiver har formulert følgende problemstillinger som ønskes besvart:

Svelviks fremtidige rolle i regionen. Hvilken rolle har Svelvik i regionen i dag, og hvordan kan en styrke kommunens identitet og posisjon i regional sammenheng?

Hovedproblemstillingen belyses gjennom følgende spørsmål:

- Hvilke funksjoner og roller har Svelvik i dag i forhold til nabokommuner og regionen nordover og regionen sørover?
- Hvilke fremtidige funksjoner og roller er nedfelt i offentlige lokale og regionale planer og utviklingsstrategier?
- Er det spesielle elementer i de ulike regionale utviklingsstrategiene som anses som spesielt gunstige – eller ugunstige – for Svelvik?
- Hvordan oppfattes Svelviks fortrinn og fremtidige muligheter av de ulike regionale aktørene de samarbeider med? Hva ses evt. som vesentlige negative trekk eller mangler? Er det sammenfallende, eller divergerende, oppfatninger om dette blant ulike eksterne aktører?
- Hvilken innvirkning har den ”splittede” tilknytningen til hhv. Vestfold og drammensregionen på kommunens identitet og regionale rolle?
- Hvilke typer regionale samarbeidskonstellasjoner vil det være mest aktuelt å utvikle framover, både geografisk og tematisk, for å styrke Svelviks identitet og regionale rolle?

Svelviks stedskvaliteter. Hvilke stedskvaliteter og ressurser har betydning for å gjøre Svelvik attraktiv og konkurransedyktig i dag og i fremtiden?

Hovedproblemstillingen belyses gjennom følgende spørsmål:

- Hvilke forestillinger finnes lokalt om Svelviks kvaliteter, særtrekk og mangler hos ulike personer?

- Hvilke stedskvaliteter og kulturhistoriske elementer er det viktig å ta vare på og videreutvikle, og hvordan kan disse brukes som ressurs i stedsutviklingen?
- Hvilke elementer bør byens identitet bygges opp rundt?
- Hva vil det være strategisk klokt å satse på?
- Er det klare sammenfallende – eller motstridende – interesser knyttet til utvikling av stedskvaliteter?

Svelviks boligutvikling. Hva vil være en attraktiv og bærekraftig boligutvikling i Svelvik?

Hovedproblemstillingen belyses gjennom følgende spørsmål:

- Hva slags boligtilbud vil være attraktive for ulike grupper i befolkningen og potensielle tilflyttere/tilbakeflyttere?
- Hvordan samsvarer eksisterende boligtilbud med befolkningens ønsker og behov?
- Hvor skal ny boligbygging lokaliseres?
- Hva slags boligtyper/-struktur trengs for å ivareta miljø- og bærekrafthensyn?

Helhetlig analyse. Disse tre problemstillingene ses i sammenheng, da det å skape en attraktiv by både har en regional og lokal dimensjon, slik vi også har erfaringer fra i andre prosjekter. Det betyr at en bør ha både et innenfra- og et utenfraperspektiv på stedsutviklingen i Svelvik. Med utgangspunkt i de tre problemstillingene drøftes mulige utviklingsretninger og strategiske veivalg for Svelvik.

1.3 Metoder i datainnsamlingen

1.3.1 Aktørperspektivet

Aktørperspektivet er sentralt i mange stedsanalyser. Aktørers oppfatninger, interesser og vurderinger er sentrale elementer i meningsdanningen rundt byer og steders utvikling.

Aktørperspektivet dreier seg om å inkludere ulike grupper av lokalbefolkningen, foreninger, lokale myndigheter, næringsliv og grunneiere og eiendomsutviklere i arbeidet med stedsanalysen. Dette er aktører som kan prege, påvirke eller forme visjoner, utviklingsretninger og viktige avgjørelser.

Aktørperspektivet er også sentralt i dette prosjektet, der vi har intervjuet nøkkelpersoner fra ulike samfunnsfelt i Svelvik, og trukket representanter for ulike grupper aktivt inn som bidragsyttere i prosessen. Personlige intervjuer og fokusgruppeintervjuer utgjør til sammen kjernen i vårt datamateriale. Slik har vi fått fram mye erfaringsbasert lokal kunnskap om Svelvik, og mange forslag til hva som kan gjøres for å styrke byens utvikling, identitet og attraktivitet. En slik framgangsmåte skaper gjerne et eierforhold til utviklingsprosjektet.

1.3.2 Intervjuer

Vårt intervjumateriale bygger på intervjuer med i alt 57 personer. Det er foretatt personlige intervjuer med 20 lokale informanter (to av dem ble intervjuet sammen) og 14 eksterne (regionale). I tillegg har vi intervjuet 23 lokale informanter i fokusgruppeintervjuer (9 fra befolkningen, 5 ungdommer og 9 fra kommunens administrasjon). Intervjuer med personer i Svelvik foregikk i hovedsak på stedet, mens telefonintervjuer er blitt benyttet i intervjuer med eksterne, regionale informanter samt i intervjuer med enkelte lokale informanter.

I presentasjonen har vi anonymisert sitatene, ikke fordi det er så sensitive meninger vi gjengir, men fordi vi da får frem mer oppriktige oppfatninger. Debatten skal gå videre lokalt uten at en skal henge seg opp i hvem som sa hva som kom på trykk i denne rapporten. Derimot er det viktig å få fram hva som sirkulerer av meninger i lokalsamfunnet. Det er dessuten slik at i småsamfunn har folk mange roller ("hatter") og alle disse vil sannsynligvis påvirke ens oppfatninger. I en del tilfelle har vi likevel funnet det relevant å angi hva slags rolle vedkommende informant har, for eksempel politiker, ungdom eller næringsaktør for å forstå utsagnet i lys av vedkommendes posisjon. Ordførerrollen er så sentral i kommunens utvikling at posisjonen her nevnes, etter avtale med vedkommende.

1.3.3 Annet datamateriale

Dokumenter. Vi har gått gjennom informasjon fra en rekke skriftlige kilder på papir og nett: kommunale og regionale planer, offentlig statistikk, lokale og regionale media.

Registerdata fra SSB og kommunal statistikk.

Annet skriftlig materiale om Svelvik: Lokale og regionale aviser, informasjon på kommunens nettsider, profileringsmateriale og annet.

Forsknings- og utredningsmateriale.

Befaring og fotodokumentasjon, Svelvik.

1.4 Metoderefleksjoner

Utvelgelsen av informanter er gjort i samråd med oppdragsgiveren Svelvik kommune, og de har også hjulpet med å ta kontakt.

Spørsmål som kan stilles ved kvalitative studier er om man har fått tilgang til så mange relevante informanter som mulig. Det vil gjerne være enda flere man skulle fått i tale, men vi kan ikke se at utvalget av informanter rokker ved studiens gyldighet.

I dette arbeidet har vi brukt kvalitative forskningsmetoder i form av åpne intervjueteknikker. Intervjuene har hatt form av utspørrende og utdypende samtaler, basert på den informasjon og de fortellinger informantene kommer med. Måten en mening uttrykkes på forteller mye som det ikke er mulig å avdekke ved rene kvantitative undersøkelser. I fortolkning av intervjumaterialet følger vi en metodikk der vi prøver å identifisere det typiske; forstått som holdninger som går igjen og/eller som den typiske måten å forholde seg til et fenomen på (Repstad 1993, Widerberg 2001). Utvelgelse av sitater følger slike ledetråder.

Innenfor kvalitative studier er statistisk representativitet ikke mål på om studien er valid (gyldig) eller ikke. Valget av det kvalitative intervjuet som metode ble gjort fordi det var best egnet til å besvare de spørsmålene det var ønskelig å få belyst, få mulighet til å følge opp og utdype temaer og spørsmål som dukket opp underveis i samtalen. Dermed kunne vi få frem flere aspekter ved

det aktuelle temaet enn vi hadde forestilt oss på forhånd, samt: å ”få fat i de betydninger, som personer, ting og sager har for interviewpersonen” (Fog 1998). Validitet forstås vanligvis som at det er samsvar mellom data og problemstilling(er), altså at dataene er relevante i forhold til det man ønsker å undersøke. Kravet om gyldighet dreier seg om at forskeren i arbeidet med sitt empiriske materiale dels skal sikre sammenhenger og konsistens i den utførte analysen, plausibiliteten i tolkninger og dels skal sikre analysens samsvar med andre analyser eller andre forskningsresultater (jf. Kvale 1989, Hellevik 1995, Ragin 1994).

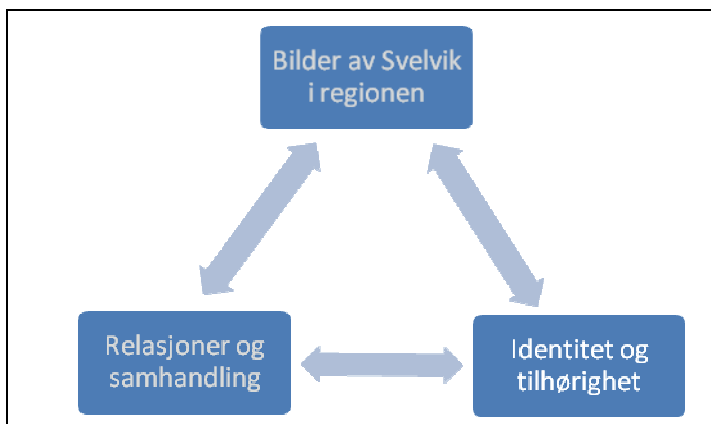
2 Svelvik i regionalt perspektiv

2.1 Identitet, tilhørighet, relasjoner og samarbeid

Strategiske veivalg og vurdering av mulige utviklingsretninger må gjøres ved både å anlegge et innovervendt og et utovervendt blikk, dvs. at en både analyserer Svelviks kvaliteter og utfordringer ”isolert sett” og ser Svelvik som del av omkringliggende regioner. Et sted er ikke bare et sted, - stedet er del av en region som har en egen identitet i nasjonal sammenheng, det bidrar med særegne identitetslementer som gjør denne regionen til det den er, og stedet henter eller nyter godt av elementer fra andre deler av regionen. Dette er med på å forme en type kollektiv selvforståelse som eksisterer blant innbyggerne og det former eksterne oppfatninger eller forestillinger om stedet.

Svelviks plass eller rolle i regional sammenheng analyseres her ved hjelp av flere tilnæringsmåter og ved å belyse ulike faktorer som har betydning for dette:

- Formaliserte samarbeidsorganer- og relasjoner, samt uformelle samarbeidsformer i regionale nettverk
- Bilder eller oppfatninger om Svelvik som eksisterer eksternt, samt interne oppfatninger om Svelvik i et regionalt perspektiv
- Regionale identiteter og tilhørigheter



Figuren over antyder hvordan disse tre forholdene står i et gjensidig påvirkningsforhold til hverandre. Vi starter temaet 'Svelvik i regionen' med å presentere fakta om og erfaringer med regionalt samarbeid. Alle de relasjonene og nettverkene vi beskriver her bidrar til å forme den regionale identiteten og tilhørigheten. Samtidig vil eksterne så vel som interne oppfatninger om Svelvik i en regional sammenheng påvirke hvordan regionale relasjoner etableres og forvaltes, dvs. styrkes/befestes eller tones ned/eventuelt avvikles.

2.2 Kommunens roller og funksjoner

Svelvik har sin formelle, politiske og juridiske tilknytning til Vestfold fylkekommune. Beliggenheten lengst nord i fylket, som samtidig er en beliggenhet i utkanten av en av Norges storbyregioner, har bidratt til at samhandling og samarbeid nordover mot drammensregionen er blitt forsterket de siste tiårene.

De regionale tilknytningene og samarbeidsrelasjonene må ses i lys av kommunesektorens økende kompleksitet og oppgaveproduksjon, noe som har ført til at kommuner i dag må ta seg av langt flere oppgaver enn tidligere. Oppgaveekspansjonen har funnet sted på mange felter, fra velferdsoppgaver til infrastruktur og miljøforvaltning, og forventningspresset på kommunene er økt både "nedenfra" fra innbyggerne og "ovenfra" fra staten som pålegger eller tillegger kommunene nye oppgaver (Carlsson/KS 2010). Små kommuner som Svelvik har svart på

denne type oppgaveekspansjon ved å innta et prinsipielt standpunkt for å styrke det interkommunale og regionale samarbeidet. Samtidig er det en generell tendens i Norge at kommuner og regioner bygger nettverk og inngår i ulike samarbeidsallianser: ”In order to stimulate regional development, public authorities are increasingly relying on different networks and partnerships” (Baldersheim med flere 2001). Det er for eksempel ikke uvanlig at kommuner er med i flere formaliserte regionale samarbeidsorganer hvor samarbeid også skal balanseres mot konkurranse dem imellom på ett eller flere områder (for eksempel om å tiltrekke seg folk i etableringsfasen eller handelsbesøkende). Vi skal ikke her gå nærmere inn på det, men bare nevne at ulike samfunnsfelt eller yrkesfelt opererer med en lang rekke, og svært forskjellige, regioninndelinger. Kommunens oppgaver er i dag knyttet til fire sentrale roller, nemlig rollen som (I) demokratisk organ, (II) tjenesteprodusent, (III) forvalter av et nasjonalt lovverk og som (IV) samfunnsutvikler. For å skape livskraftige og attraktive kommuner er det nå en økende bevissthet om utforming av samfunnsutviklerrollen. Kommunale *utviklingsinitiativ og – oppgaver* gjør seg gjeldende på fem områder (Finstad og Aarsæther 2003):

1. Planlegging på kommunenivå
2. Utvikling av lokalsamfunn og bygder
3. Samordning og samspill i utvikling av tjenester
4. Næringsutvikling
5. Utvikling av kommunen som institusjon/organisasjon

Innen disse fem områdene har Ringholm m. fl.(2009) identifisert det de betrakter som de tre mest aktuelle konkrete metodene/ arbeidsformene i kommunenes innsats som samfunnsutvikler:

- Plansystemet og planprosessen
- Entreprenørskap, ildsjeler og mobilisering
- Samarbeidsmetodikk (mellom kommune og andre aktører)

Dette er relevant å ta med seg inn i analyser av Svelvik kommunes samfunnsutviklerrolle. Siden samarbeid om utvikling av så vel oppgave- og tjenesteproduksjon som strategisk

lokalsamfunnsutvikling nå i stor grad foregår innen regionale relasjoner, utdypes dette i kapittel 2.

2.3 Relasjonsbygging- og forvaltning

Samarbeid om samfunnsutvikling og oppgave- og tjenesteproduksjon har for Svelviks del mer og mer blitt etablert med offentlige aktører nordover enn sørover, dvs. mer mot drammensregionen med omland enn mot Vestfold. I tillegg til kommunens samarbeidsrelasjoner finnes det også relasjoner i næringslivet, sivilsamfunnet og blant innbyggerne som har betydning i dette bildet. Også disse ”drar” i stor grad nordover.

Steders posisjoner kan ses som et resultat av bevisste/intenderte og ubevisste/uintenderte relasjonelle handlinger: relasjoner bygges og forvaltes, det vil si at de styrkes eller reduseres, holdes ved like eller fases ut. Som i andre relasjoner vil resultatet, dvs. dagens ”regionale situasjon” så vel som hvilken retning utviklingen tar, være et spørsmål om *gjensidighet*. På samme måte kan vi snakke om tykke eller tynne relasjoner, eller det som i sosiologiske termer kalles *flertrådede relasjoner*. Det innebærer at to aktører ikke bare samhandler med ett formål, i én situasjon eller i én rolle, men at de møtes i mange sammenhenger og anledninger. I småsamfunn er det folkelige uttrykket ”å ha mange hatter” et eksempel på flertrådede relasjoner. Der kan kolleger som jobber sammen også møtes i ulike andre anledninger: som politikere i kommunestyret, som lagledere på fotballbanen, som medlemmer av FAU på barnas skole, i sangkoret eller båtforeningen, i sosialt lag og familiekonfirmasjoner. Det skjer heller sjelden i storbyer.

Overført på *regionale relasjoner* ser vi at flere og flere flertrådede relasjoner bygges ut nordover, mens relasjonene sørover er (stadig) færre og det er få eksempler på nyetableringer. Mengden samarbeidsrelasjoner får konsekvenser for kvaliteten: relasjonene blir tykkere og sterke gjennom at en inngår i flere forpliktende samarbeidsforhold med de samme aktørene. Når det først er noen samarbeidsrelasjoner og avtaler blir det flere, det bygger på seg som en selvforsterkende logikk. Dessuten forsterkes relasjonene ved at de formelle gradvis utvides med uformelle relasjoner mellom aktørene.

3 Regionale samarbeidsorganer- og relasjoner

3.1 Fakta og erfaringer

I dette kapitlet presenterer vi fakta og erfaringer om de viktigste relasjonene kommunen inngår i. Dessuten viser vi at også næringsliv, innbyggere og sivilsamfunn har sine regionale forbindelser og tilknytninger.

3.2 Svelvik kommune i Vestfold fylke

3.2.1 Fakta om relasjoner til Vestfold

Den formelle tilknytningen til Vestfold går først og fremst gjennom at Svelvik er en del av denne fylkeskommunen og er knyttet til fylkesmannen i Vestfold som statens representant. Dessuten er Svelvik med i KS Vestfold (Kommunenes Sentralforbund). Vi kan ikke her gi en fullstendig dekkende beskrivelse, men omtaler de oppgaver og tjenester som våre informanter har trukket fram.

Kommunens planfaglige oppgaver er naturlig knyttet mot planseksjonen i regionalavdelingen i Vestfold fylkeskommune når det gjelder faglige råd, godkjenninger og overordnede planstrategier. Dette innebærer for eksempel at Svelvik inngår i ”Regional plan for bærekraftig arealpolitikk i Vestfold” (RPBA), som er en overordnet og langsiktig plan med en bred tematikk som vil få konsekvenser for de lokale kommuneplaner dersom den vedtas. I følge sjefsarkitekt i planseksjonen i fylkeskommunen har kommunene vært involvert i utviklingen av planforslaget, og vil få innflytelse gjennom en bred høringsprosess. Svelvik berøres også av regionale utviklingsstrategier og langsiktige scenarioer som

”Vestfoldscenarier 2025” eller fylkesdelplanen for kystsonen i Vestfold (www.vfk.no). Gjennom planmyndighetene får ansatte og politikere i kommunene, også Svelvik, kursing og kompetansebygging, samt direkte veiledning i planlegging etter den nye Plan- og bygningsloven (PBL). Dette hører til en type oppgaver som kommunen ikke kan velge hvor skal høre hjemme, blant annet er det knyttet lovhjemler til det.

I Vestfold finnes det et *regionalt samarbeidsorgan*, det såkalte 12-K-samarbeidet, som omfatter 12 av fylkets 14 kommuner. Det er kommunene Svelvik og Sande lengst nord i fylket som ikke er medlemmer her. Det er et organ som vokste nedefra, dvs. fra en del kommuner. Svelvik valgte selv ikke å bli medlem, men de har observatørstatus og kan møte om de vil.

Politiske relasjoner og nettverk er også del av dette bildet. Svelvik er, så langt vi kan se, ikke spesielt sterkt representert i fylkeskommunale organer. Det er 1 representant fra Svelvik i Fylkestinger, 0 i fylkesutvalget. Det er tre hovedutvalg med 11 medlemmer i hvert utvalg, og der Svelvik er slik representert: Hovedutvalg for utdanning (0), Hovedutvalg for samferdsel, areal og miljø (0), og Hovedutvalg for kultur og helse (1).



Svelvik lengst nord i Vestfold fylke

Noen oppgaver og tjenester følger fylkeskommunale grenser, som forvaltning av *kulturminner* og *museumsoppgaver*, *videregående skoler* og *tannhelse*. For eksempel betyr det at de som jobber med kulturarv, historie og museumsoppgaver i Svelvik (en kombinasjon av private og offentlige aktører) har sine samarbeidsrelasjoner mot Vestfold. Eller det betyr at ungdom i videregående skole søker til tilbudene som finnes i Vestfold, og ikke i Drammen. Tidligere kunne svelvikbosatte ungdommer gå på videregående i Drammen, men avtalen om dette ble avsluttet fra Vestfold fylkeskommunes side. Nå går de fleste på videregående skole lokalisert i nabokommunen Sande. Tannhelsetilbudet (skoletannlege samt tilbud til eldre) er nå lagt ned i Svelvik og fylkeskommunen har bygget opp en ny tannhelseklinikk i Sande.

I tillegg til forvaltning og tjenesteproduksjon så er det på kultursiden tilknytninger når det gjelder *Vestfoldfestspillene*, som Svelvik er medeier i. Kommunen er også en aktiv part i *Vestfoldmuseene*.

Svelvik har for øvrig ett av seks utvalgte prosjekt i Vestfold innenfor den nasjonale satsingen om lokal samfunnsutvikling i kommunene 2010-2014 (LUK). Fylkeskommunen har prosjektledelsen på regionalt nivå, og har valgt *stedegen kultur* som fellesnevner for prosjektene i Vestfold. Prosjektet *Seilskutebyen Svelvik* skal ”skape aktivitet, innovasjonskraft, næringsvirksomhet og lokal identitet basert på byens viktige historie som seilskuteby og vinterhavn for Drammen” (www.regional.vfk.no).

3.2.2 Erfaringer med Vestfoldsamarbeid

I Svelvik er erfaringene med fylkestilknytningen til Vestfold delte. Det kommer blant annet an på hvem man spør og hvilken sektor de tilhører. Noen mener at tilhørigheten til Vestfold mest er proforma og at Svelvik og Sande i nord ligger i utkanten og lett glemmes i fylke sammenhenger (se også kapittel 5, Identitet og tilhørighet).

Erfaringene med fylkessamarbeid med Vestfold er særlig gode når det gjelder planfaglig sektor og kulturminner og kulturarv/museum. Fagfolk innen disse sektorer, både lokalt og i Vestfold omtaler relasjonene i positive termer og de lokale føler seg vel ivaretatt av fylkesaktørene. Innen planfaglige

sammenhenger har Svelvik nytt godt av omfattende kompetansebyggende kursvirksomhet og direkte rådgivning. Sjefsarkitekt i regionalavdelingen i fylket peker blant annet på hvordan de arbeider for å bistå de små kommunene med å forenkle planlegging og sikre ut det som er viktig, få fortgang i utbyggingsavtaler og bidra til at nyvalgte lokalpolitikere kommer på banen tidlig i perioden og involveres i prosesser de da kan følge over tid. I den nærmeste fremtid vil samarbeid med plansektoren i fylkeskommunen være svært viktig for Svelvik; det å få fortgang i rullering av kommuneplanen og få til utbygging og utvikling som krever planforankrede løsninger er noe av det som må høyest på dagsorden for kommunen nå. På lengre sikt vil Svelviks delaktighet i strategisk utvikling regionalt, blant annet gjennom RPBA (Regional plan for bærekraftig arealpolitikk) kunne være med på å forme denne langsiktige overordnede planen. RPBA vil komme til å legge føringer for kommuneplanarbeidet, også det i Svelvik (se kapittel 2.2., fakta).

På kultursektoren har Svelvik hatt gode erfaringer med Vestfoldfestspillene som et desentralisert festspill, men det sies at det nå er blitt færre lokale arrangementer de siste årene og at det noen ganger ikke har vært noe som har funnet sted i Svelvik. Dette bidrar til følelsen av å ligge litt i periferien, også oppmerksomhetsmessig.

Det lokale-regionale samarbeidet om kulturarv generelt og museum spesielt beskrives som veldig godt. I Svelvik sies det at fylkesaktørene har et godt fokus på dem og at de har fått mye museumsfaglig bistand. Det er imidlertid to områder som det er misnøye med blant mange når relasjonen til Vestfold skal beskrives. Begge disse områdene angår innbyggerne mer direkte enn planfaglig og kulturarv og museumsfaglig virksomhet gjør. Det ene er endringen med at ungdom fra Svelvik nå må gå på videregående skole i Sande, eller annet sted i Vestfold. Fylkeskommunale grenser styrer tilhørigheten og skoletilbudene, selv om det altså tidligere var en avtale som åpnet for at de unge kunne velge videregående i Drammen. Fra fylkeskommunens side var situasjonen den at de var engstelige for at elevgrunnlaget for den videregående skolen i Sande ville svekkes dersom sveltvingdom (og sandeungdom) i stort ville trekke mot Drammen. Avtalen innebar at Drammensungdom kunne gå i Sande, men det viste seg at det var få som trakk den veien. Siden

dette er en sak det snakkes mye om blant unge og familier i Svelvik, slik vi ble fortalt, skaper det en misstemning som smitter over på opplevelsen av ikke å bli tatt hensyn til i sitt eget fylke. Det samme fortelles om reaksjoner på at tannklinikken i Svelvik ble nedlagt og tilbudet i Sande ble bygget opp med en ny og større klinikk der. En vesentlig grunn var problemer med å få rekruttert og beholdt tannleger og tannpleiere, noe som kan bedres ved å tilby et nytt og større miljø. Men for svelvikinger legger dette seg sammen med de andre erfaringene og bidrar til å svekke tilknytningen til Vestfold.

3.3 Svelvik kommune i regionalt samarbeid nordover

Svelvik sier det selv slik ”*Formelt er Svelvik tilknyttet fylkeskommunen og fylkesmannen i Vestfold, mens det praktiske samarbeidet i stor grad foregår mot drammensområdet*” (Svelvik kommune 2011). Nedenfor viser vi de (viktigste) formaliserte samarbeidsrelasjonene. Innenfor disse er det en lang rekke selskaper som Svelvik er medlem av.

3.3.1 Fakta om samarbeid nordover

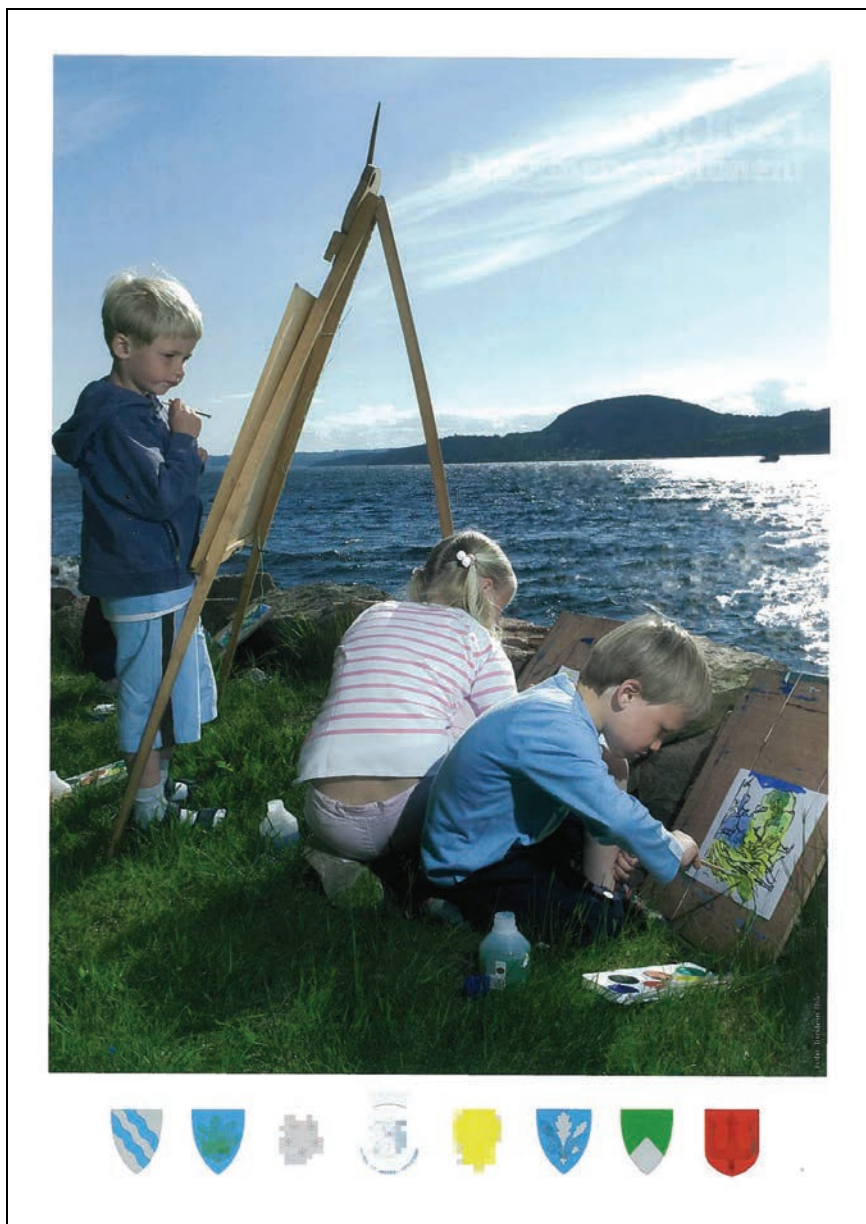
Drammensregionen

Rådet for Drammensregionen ble etablert i 2004 og er et samarbeidsorgan for kommunene Drammen, Svelvik, Sande, Hurum, Røyken, Lier, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Det er med andre ord storbyen Drammen med omkringliggende kommuner, som til sammen har ca. 164 000 innbyggere. Sande og Svelvik er Vestfoldkommuner, mens alle de andre er Buskerudkommuner. Buskerud har for øvrig sin fylkesadministrasjon i Drammen.

I dette rådet møtes kommunenes øverste politiske og administrative ledelse; ordførere og rådmenn. Formålet beskrives slik: ”Regionsamarbeidet skal styrke drammensregionens attraktivitet og gjennomslagskraft, slik at det skapes vekst og utvikling i regionen” (Drammensregionen 2008). Rådet arbeidet i oppstartfasen særlig med næringsutvikling og samarbeid med næringslivet, men har de siste årene vinklet sitt arbeid mer mot offentlig sektor og kommunenes tjenestoområder. Sistnevnte inkluderer ”Kommunal tjenesteproduksjon og service”. På dette

feltet skal de ”utvikle interkommunalt samarbeid på de sektorer og på den måten som er av nytteverdi for kommunene. Målet er å styrke kompetansen, øke tjenestekvaliteten og bedre kostnadseffektiviteten i forhold til at kommunene løser oppgavene hver for seg”. (www.drammensregionen.no).

Samarbeidet skjer for det første gjennom at en eller flere kommuner kjøper tjenester av en annen kommune (”vertskommune”), og Svelvik gjør det blant annet når det gjelder PPT, barnevern, kart/oppmåling/geodata. For det andre skjer samarbeid gjennom etablerte selskaper for oppgaveløsning, som for eksempel renovasjon, vann og avløp, brannvesen, kommunerevisjon, IKT, legevakt og havnefunksjoner. I tillegg er de sammen om næringsutvikling og om profilering av reiseliv og kultur- og opplevelsesdimensjonen. De nyeste samarbeidsfeltene som er etablert, og som da Svelvik også er del av, er Drammensregionen Skatt (kemner) og Drammensregionen Kommuneadvokat (Drammensregionen 2010)



Nyt livet i Drammensregionen! (profileringsbrosjyre)

Vestregionen

Vestregionen ble etablert i 1993 av kommunene på vestsiden av Oslo, først og fremst for å finne felles løsninger på areal- og transportutvikling. I alt 16 kommuner i fire fylker er med i Vestregionen: Asker, Bærum, Drammen, Svelvik, Sande, Hurum, Røyken, Lier, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sigdal, Modum, Krødsherad, Hole, Ringerike, Jevnaker. Vestregionen er en allianse for strategisk samfunnsutvikling på et overordnet nivå i en større region. Også dette samarbeidsorganet er en møteplass for kommunenes ordførere og rådmenn.

Siden starten har Vestregionen utvidet sitt tematiske arbeidsområde kraftig, og er nå ikke bare et regionalt samarbeidsorgan for areal og transport, men også for miljø og klima, næringsutvikling, kunnskap og innovasjon, kunst og kultur (www.vestregionen.no). På sistnevnte felt finner vi blant annet prosjektet "Kunst rett vest" (der Svelvikbaserte kunstnere er representert med åpne gallerier) og Ungdomssymfonikerne. Fram til 2012 er det pekt ut fem satsingsområder. Ett er helse, der det er etablert et kommunehelsesamarbeid i Vestre Viken som skal forberede innføringen av Samhandlingsreformen og for å samarbeide med helseforetaket Vestre Viken.

Nettverksbygging er et definert satsingsområde, noe som blant annet innebærer at de er i et formalisert samarbeid med andre regionale og nasjonale organer. Deriblant osloregionen, som også Svelvik er med i.

Osloregionen

Det tredje formaliserte samarbeidsorganet for Svelviks del er altså osloregionen. Kommunen er knyttet til osloregionen gjennom drammensregionen: styreleder i drammensregionen er med i Styret for Osloregionen, mens direktøren er medlem av den administrative gruppen. Osloregionen ble stiftet i 2005 og samarbeidet inkluderer i alt 67 kommuner. Samarbeidsalliansens mål er å styrke osloregionen som en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa. Fra Vestfold deltar foruten Svelvik; Sande, Hof, Holmestrand og Horten, dvs. nordfylket.

Gjennom denne samarbeidsalliansen får Svelvik (direkte og indirekte) del i satsingsområder, som for 2011 inkluderer tema som: Felles strategi for FoU- og næringsutvikling i osloregionen,

Samarbeid om klyngeutvikling, Internasjonal profilering: Omdømmeprosjekt, Samordnet ATP-strategi: Oppfølging inn mot NTP, og Felles strategi for godslogistikk.

Av særlig interesse for Svelvik kan det være at osloregionen i 2010 satte i gang pilotprosjektet ”Den grenseløse regionen” for såkalt ”fritt kommunalt tjenestevalg”. Poenget var at innbyggerne etter egne ønsker skal kunne velge hvor i regionen de ønsker å bruke bestemte lovpålagte kommunale og fylkeskommunale tjenester. Det ble prøvd ut på barnehageplass (www.osloregionen.no). Vi kjenner ikke til om det er planlagt utvidet til andre tjenester, som for eksempel grunnskole og videregående skole.

3.3.2 Erfaringer med samarbeid nordover

Et kjennetegn ved samarbeidsrelasjonene nordover er at de ikke bare er tuftet på praktisk samarbeid på både politisk og administrativt nivå i kommunen, men at de også rommer strategisk utviklingsarbeid. Videre at formelle relasjoner utvikles eller utvides med uformelle nettverk. Rådmannen i Svelvik opplyser om at det er mange uformelle kontakter på administrativt nivå og at en bruker hverandre som konsulenter og bistår hverandre i saksframlegg og utredninger. Selv om dette dreier seg om bytteforhold er det særlig de større kommunene som bistår de mindre fordi de besitter større kapasitet og kompetanse. Også uformell erfaringsutveksling og rådgivning flyter i disse nettverkene, det bygges tillit og personlige relasjoner som gjør at det er lett å ta en telefon for å drøfte et tema. Den tidligere ordføreren opplyser for øvrig om at Svelvik var en av pådriverne for etablering av Rådet for Drammensregionen for om lag åtte år siden. Han sier også at Vestfold er veldig åpne og imøtekommende, men at Svelvik har prioritert samarbeid der de har hatt mest å hente og at nettverkene etter hvert har forsterket dreiningen mot Drammen. Erfaringene både internt og eksternt, så vel administrativt som politisk, er gode. Ingen omtaler disse relasjonene i negative termer, og for Selviks del er det utelukkende positivt. Bortsett fra at det er tidkrevende å delta i så mange samarbeid; sies det. Det er som nevnt mange ulike nettverk, selskaper og dialogfora knyttet til de organene som er beskrevet ovenfor og som ikke bare den øverste ledelsen deltar i, men også

ledere for virksomheter og enheter. Det går med andre ord mye tid til å forvalte disse relasjonene.

3.4 Næringslivets regionale samarbeidsrelasjoner

3.4.1 Fakta om næringslivets regionale tilknytning

Næringslivet i Svelvik har også sine formaliserte samarbeidsrelasjoner nordover mot drammensområdet, og ikke sørover mot Vestfold. De sto fritt, men valgte i følge lederen i Næringsrådet sin tilknytning ut fra at ”*Drammen er byen, også for næringslivet. Man ser mot Drammen i alle sammenhenger*”. Svelvik Næringsråd har etablert et formelt samarbeid med Drammen Næringslivsforening. Denne foreningen har sekretariatsfunksjoner for noen nabokommuner, inkludert Svelvik. Dette innebærer at de fører regnskapene, er med og drifter Svelvik Næringsråd, deltar i alle møter, bygger opp medlemsmassen og sprer informasjon om arbeidet og strategiene. Via dette samarbeidet får næringsrådet i Svelvik også tilgang til andre relevante bransjenettverk og næringsnettverk i regionen.

Svelvik Næringsråd har engasjert BI i Drammen til å lede prosessen Strategisk Næringsplan for Svelvik som foregår i spesielt utpekte grupper utgått fra næringsrådet. Intensjonen er å kunne bistå næringslivet i Svelvik frem til et redigert dokument i januar 2012.

3.4.2 Erfaringer med næringsnettverk nordover

Gjennom formelle og uformelle nettverk, spesielt i regi av næringsråd/næringslivsforeninger, er det god flyt av erfaringsoverføringer og kompetansebyggende tiltak.

3.5 Bo- og arbeidsmarkedsregion

3.5.1 Fakta om regioninndeling og pendling

Svelvik (og Sande) legges i regelen til drammensregionen som bo- og arbeidsmarkedsregion. Dette er eksempelvis tilfellet i Statistisk Sentralbyrås (SSB) inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner for 1988 (Byfuglien og Holm 1989) og i Juvkams inndeling fra 2002. Det samme er tilfellet i Helvigs publikasjon ”Pendling og regional integrasjon” (1994) og i Juvkams publikasjon ”Potensielle og faktiske pendlingsregioner” (2000). Kommunene har dermed blitt stabilt plassert i drammensregionen gjennom flere år, og med ulike former for innplasseringskriterier.

De ulike regioninndelingene vi har vist til over er alle såkalte *funksjonelle inndelinger*, der en måler bånd mellom kommuner ut fra nærmere definerte funksjonelle kriterier. For inndelingene er det primært pendling mellom kommuner som ligger til grunn (integrasjon mellom bolig og arbeidsplass). Når slike inndelinger plasserer Svelvik og Sande i drammensregionen, viser dette til at innbyggerne i disse kommunene har Drammen som sitt viktigste arbeidskraftsenter, og til at reisetiden til dette senteret er godt innenfor dagpendlingsnivå. Men svelvikinger jobber også i andre regioner.

I tabellen nedenfor er valgt ut kommunene der flest svelvikinger pendler til (i parentes angis tall for innpendling fra de samme kommuner).

Tabell 3.1 *Utpendling fra Svelvik kommune. Antall sysselsatte i alderen 15-74 år. Et utvalg kommuner 2010. (parentes: innpendling fra samme kommune) (Kilde: Statistisk Sentralbyrå)*

Utpendling fra Svelvik til:	Antall til (fra)
Drammen	920 (134)
Lier	210 (11)
Asker/Bærum	58 (6)
Oslo	229 (20)
Nedre Eiker	46 (28)
Øvre Eiker	24 (9)
Hurum	46 (16)
Røyken	18 (9)
Sande	99 (90)
Holmestrand	13 (11)
Horten 15	15 (18)
Tønsberg	32 (3)

Innbyggere som har sin arbeidsplass utenfor kommunen bidrar til formingen av Svelviks relasjoner i regional sammenheng. Gjennom individuelle ansettelsesforhold er de knyttet til arbeidsplasser som er lokalisert i nabokommuner eller i en videre regional radius, noe som også kan ha betydning for personlige kontakter, bruk av handel og service, kultur, idrett o.a. Svelvik har en stor utpendling. I 2010 (www.ssb.no) var det i alt 3184 yrkesaktive (15-74 år) bosatt i Svelvik kommune, og om lag 2000 av disse pendler daglig til sine arbeidsplasser i andre kommuner. Hovedstrømmen (rundt regnet 1500) går nordover, bokstavelig talt på Svelvikveien (Fv 319).

3.6 Andre regionale tilknytninger

Interkommunalt samarbeid 1-1 mot nabokommuner er redusert som følge av større nettverk i hele regionen. Sande er den nabokommunen Svelvik har mest direkte med å gjøre (i tillegg til Drammen), og begge parter omtaler hverandre som gode naboer. Det har ikke i samme grad vært samarbeid direkte med nabokommunen Hurum. Det sies at ferga over strømmen er en mental sperre, samt at det har hatt betydning at Hurum har tilhørt et annet fylke. Men forholdet til Hurum beskrives som en god

dialog, og det er nå en del kontakt gjennom felles deltakelse i de regionale selskapene og samarbeidsrelasjonene.

Buskerud fylkeskommune: Svelvik har lite med Buskerud fylkeskommune å gjøre, det blir mer indirekte gjennom de regionale nettverkene og organene i drammensregionen og Vestregionen. **Sivilsamfunnet:** Det kan også ha betydning for den regionale ”dragningen” om frivillige lag og foreninger er tilsluttet kretser eller forbund i Vestfold eller Buskerud. Dette har vi ikke full oversikt over, men vet for eksempel at det varierer med type idrett. Fotballen er for eksempel organisert i Nedre Buskerud Idrettskrets. Innen musikk har organisasjoner som kor og korps også sine regionale tilknytninger. I tillegg til organiserte aktiviteter og virksomheter i sivilsamfunnet og kulturlivet, vil innbyggerne søke til arrangementer, forestillinger, stevner, fotballkamper etc. Heller ikke dette har vi kartlagt, men det er vanlig å høre svelvikinger si at ”*Drammen er byen vår*” og det fortelles at mange drar dit for fritids-, kultur- og andre opplevelser. Når ungdom ”går ut” skjer det i Drammen.

3.7 Oppsummering

Den formelle tilknytningen til Vestfold går først og fremst gjennom at Svelvik er en del av denne fylkeskommunen og er knyttet til fylkesmannen i Vestfold som statens representant. Dessuten er Svelvik med i KS Vestfold (Kommunenes Sentralforbund). I Vestfold finnes det et regionalt samarbeidsorgan, det såkalte 12K-samarbeidet, som omfatter 12 av fylkets 14 kommuner. Det er kommunene Svelvik og Sande lengst nord i fylket som ikke er medlemmer her. Svelvik valgte selv ikke å bli medlem, men de har observatørstatus og kan møte om de vil. Erfaringene med fylkestilknytningen til Vestfold er blandete. Det kommer blant annet på hvem man spør og hvilken sektor de tilhører. Planfaglig og kulturminnefaglig samarbeid fungerer bra. Blant innbyggerne er det for øvrig misnøye med at ungdom må velge videregående skoletilbud i Vestfold (Sande) og at tannklinikken for skoleelever og eldre er lagt ned og de må reise til Sande. Noen mener at Svelvik lett glemmes i fylkessammenhenger, at det har oppstått et ”utenforskap”, som jo ikke (kan) erstattes av Buskerud fylkeskommune i nord.

Samarbeid om samfunnsutvikling og oppgave- og tjenesteproduksjon har for Svelviks del mer og mer blitt etablert med offentlige aktører i Nedre Buskerud, dvs. drammensregionen med omland. Også strategisk samfunnsutvikling inngår her. Kommunen er med i en lang rekke selskaper og samarbeidsorgan, i Rådet for Drammensregionen, i Vestregionen og osloregionen. Erfaringene med dette er gode, også fordi uformelle nettverk rundt disse relasjonene fungerer bra for råd og bistand i det løpende arbeid.

Det at Svelvik er svakt representert i politiske organer som fylkesting, fylkesutvalg og hovedutvalgene i Vestfold fylke, og at politisk ledelse heller ikke deltar i kommunenes 12K-samarbeid, svekker politisk-strategisk samhandling sørover. Når kommunens politiske og administrative ledelse inngår i ledelsesgruppene i drammensregionen og Vestregionen, så forsterker dette ytterligere tilknytningen nordover. I tillegg til kommunens samarbeidsrelasjoner finnes det også relasjoner i næringslivet, sivilsamfunnet og blant innbyggerne som har betydning i dette bildet. Også disse ”drar” i stor grad nordover. Mange innbyggere jobber i drammensområdet og bruker byen også i fritidssammenheng, til handel og service. Få jobber nedover i Vestfold.

4 Bilder av Svelvik i regionalt perspektiv

4.1 Innledning

Å vurdere Svelvik i et regionalt perspektiv betyr at kommunen ses i lys av omgivelsene, dvs. bildet som fremstår når Svelviks forbindelser til omkringliggende kommuner og regioner tas med. Det har betydning for svelvikinger hvordan så vel myndigheter som befolkning andre steder betrakter dem fordi det får konsekvenser for det som skjer, eller ikke skjer, i deres lokalsamfunn. Dette dreier seg om at folk besøker Svelvik og derved bidrar til grunnlaget for virksomheter der, pluss skaper mer liv i byen eller på småstedene. Eller at potensielle innbyggere vurderer Svelvik som mulig bosted ut fra stedsbilder som sirkulerer blant venner og kjente om kvaliteter, mangler og muligheter. Eller at lokale og regionale myndigheter som samhandler med Svelvik om oppgave- og tjenesteproduksjon, planlegging, vekst og utvikling agerer på grunnlag av stedsbilder som består av en kombinasjon av fakta og forestillinger om Svelvik. Eksterne oppfatninger om Svelvik får altså innvirkning på hva slags retning utviklingen her vil ta i årene framover.

Men også lokale aktører har oppfatninger om Svelvik i et regionalt perspektiv. Dette legger føringer for hva slags grep og politiske valg som gjøres med hensyn til eksternt samarbeid og samhandling, og derved ved Svelviks rolle i den pågående regionale utvikling.

Det eksisterer altså både interne selvbilder og eksterne forestillinger om Svelvik i et regionalt perspektiv. De interne selvbildene vil alltid være ”tykkere” og i større grad

erfaringsbaserte enn de eksterne, dessuten vil de være farget av ”hjemlige” interesser med hensyn til hvordan Svelvik vil klare seg i den økende konkurransen mellom steder innenfor en region. Vanligvis pleier eksterne oppfatninger av steder, dvs. det som former omdømmet, å være ”tynnere” og ikke så sjelden mer stereotype. Men dette gjelder i liten grad de bildene vi refererer til her siden de er basert på aktører som har relativt godt kjennskap til Svelvik gjennom naboskap, politisk samhandling og/eller faglig jobbsamarbeid.

4.1.1 Stedsidentitet og faktorer i bildet av Svelvik

Et stedsbilde består av mange identitetslementer som til sammen utgjør en helhet (se figur under). Noen elementer vil være mer dominerende enn andre, og vi viser her hvordan stedsbildene av Svelvik i regionen er særlig knyttet opp til elementene i kategorien ”Fysiske særpreget og romlige kvaliteter” i figuren. En del av de elementene i kategorien ”Kultur og historie” er også dominerende i bildet av Svelvik som regionalt besøkssted.

Figur 4.1 *Stedsidentitet: faktorer som former et steds identitet*

<p>Fysiske særpreget og romlige kvaliteter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arkitektur og fysisk utforming - Natur og landskap - Beliggenhet - Sentralitet/lokalisering - Infrastruktur - Kommunikasjon 	<p>Næringsliv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Næringslivshistorie - Næringsstruktur - Handelsvirksomhet - Næringsbygg- og anlegg - Næringsarealer/områder - Utviklingstendenser
<p>Kultur og historie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tradisjoner i lokalsamfunnet - Fysisk kulturarv- og miljøer - Immaterielle kulturminner - Kulturliv som tilbud, opplevelser og aktiviteter - Hendelser og begivenheter som preger folk og sted - Rituelle arrangementer og praksisformer 	<p>Lokalbefolkning og det sosiale liv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Befolkningssammensetning - Verdier - Vaner og sosial praksis - Den sosiale takhøyden - Lokal mentalitet - Sosiale miljøer og nettverk - Tradisjoner for dugnader, medvirkning, fellesinnsatser

(Vestby og Skogheim 2010)

Vi tar her først og fremst utgangspunkt i hvordan Svelvik fortoner seg fra utsiden. I våre intervjuer har vi ikke spurt konkret om disse forholdene. Våre spørsmål har vært såkalt åpne spørsmål: ”hvordan ser du på Svelvik i et regionalt perspektiv?” Kategoriene framstår på grunnlag av svarene vi har fått. Det er sjelden at det framstår så tydelige hovedkategorier som i ”fortellingen om Svelvik”. For det første får vi beskrivelser om stedet, enten som besøkssted for folk i regionen eller som bosted sett i et regionalt perspektiv. For det andre får vi beskrivelser om kommunen Svelvik, - ikke som geografisk sted eller lokalsamfunn, men som forvaltningsorgan politisk og administrativt. Bildene inneholder både elementer som bør styrkes/utvikles og elementer som bør endres/reduseres.

- Stedet Svelvik – som besøkssted og bosted i regionen
- Kommunen Svelvik - som myndighet/forvaltningsorgan

To såpass forskjellige forhold kan synes klart adskilte. Oppfatningene om Svelvik som besøkssted for folk i regionen er for eksempel noe helt annet enn oppfatninger om de lokale myndighetenes økonomiske disposisjoner. Men vi viser også hvordan det er sammenhenger eller hvordan det indirekte kan være påvirkning på tvers, blant annet ved å se på lokal mentalitet, eller koblingen kommunal forvaltning og utvikling av Svelvik som bosted i regionen.

4.2 Stedet Svelvik

Svelvik oppfattes både som en idyll og et veldig hyggelig sted, samtidig som et litt anonymt og konturløst sted med et svakt omdømme. Eller rettere sagt: at positive sider er gjemt. ”*Svelvik har problemer med å være noe*”, er det en som sier. I omverdenen synes det å være litt delte meninger: er det snakk om et litt negativt omdømme eller er det bare fravær av positive elementer koblet med usynlighet? Det eksterne blikket på Svelvik rommer både rollen som bosted og som besøkssted, og både fortrinn og mangler er da medbestemmende for posisjonen Svelvik har i regionen.

4.2.1 Svelvik som besøkssted i regionen

Det er en gjennomgående oppfatning at Svelvik er en særpreget og spesiell idyll og på mange måter en uoppdaget perle. Dette er noe av det første som løftes fram under intervjuene: ”*Et fantastisk strandsted, En by med sjel. Må jo være et fantastisk uutnyttet potensial der*”, sies det fra en informant som er bosatt i Vestfold. Den naturmessige beliggenheten er flott og det fremholdes at det er her fjorden skifter karakter fra den litt innelukkede Drammensfjorden til det åpner seg mot Oslofjorden og Vestfoldkysten. Landskapet flater ut og kystlinjens preg av svaberg, badeplasser og rasteplasser for båtfolk blir mer markant. Men noen peker på det negative ved at sola går tidlig enkelte steder og bidrar til et bilde av Svelvik på skyggesida.



Uoppdaget perle. Fra Batteriøya med bysentrum i bakgrunnen

Det er dessuten samstemmighet rundt det at dette er en relativt uoppdaget perle: ”*Ikke så mange som har vært der*” og at dette har noe å gjøre både med beliggenheten litt utenfor allfarvei (hovedferdselsårer) og at stedets kvaliteter er underkommunisert. Det vil si at de ikke har vært flinke å fortelle omverdenen om sine

stedskvaliteter og hvorfor folk bør reise dit. ”*Man må jo ha en grunn til å reise dit*”. Og de grunnene må Svelvik selv skape, og formidle til omverdenen, sies det. Mange sier at det eksterne bildet av Svelvik avhenger av hvem du spør; om de har vært der eller ikke. De som har vært her blir overrasket og overraskelsen er positiv: de ante ikke at Svelvik var så idyllisk!

For å tiltrekke seg besøkende må ” de gode grunnene” kommuniseres bedre, og nye må skapes eller utvikles. Flere peker på at dette bør kunne utvikles eller forbedres, særlig dreier dette seg om sjøsider, det marine preget, båtfolkets muligheter til tanking og gjestehavner, opplevelser knyttet til hyggelige serveringssteder langs kaier og bryggeanlegg. Nærheten til forbi-passerende skip og nyttetraffikken med mange store og ulike type fraktesteder som skal inn til Drammen havn er noe som er unikt, men som svelvikinger selv kanskje er litt hjemmeblinde for? Eksterne peker også på at Svelvikstrømmen er noe helt spesielt: hvor ellers på Østlandet finnes noe slikt? Dette er noe unikt som bør kunne bli en attraksjon om det utvikles opplevelser i tilknytning til strømmen, sommer som vinter.

For folk i den videre drammensregionen kan Svelvik få en enda sterkere posisjon som ”sørlandsidyll”. Dette er noe flere er opptatt av. Innlandskommunene og elvebyen Drammen kan i et framtidsperspektiv ha klare fordeler av at de i sin region kan skilte med dette. Svelvik vil i så måte ha en viss konkurranse med Holmsbu rett over fjorden (i Hurum kommune og Buskerud fylke), men det er en type stedskonkurranse som bør kunne utnyttes til en fordel ved at de sammen utgjør et attraktivt fjordparti. Et annet poeng er at mens drammensregionen kan trenge en ”sørlandsidyll” så er ikke behovet det samme i Vestfold med sine mange sjøbyer og småsteder. Posisjonen eller funksjonen som idyll ved sjøen er med andre ikke ”ledig” i det fylket Svelvik tilhører, men derimot i forhold til regionen nordover.

Men posisjonen som idyll må forvaltes. Ordføreren i Sande beskriver byen Svelvik som helt fantastisk og som et hyggelig sted å besøke innimellom for folk i Sande; gå tur, gå langs kaia og vannet, se på de store båtene, gå ut å spise, handle litt. Han sier ”*vi har vært litt småmisunnelige på Svelvik som har hatt et slikt sentrum*”, men han tror det er blitt mindre av besøkene fra Sande etter hvert. Dels

fordi de selv har fått flere tilbud og utviklet sitt bygdesentrum, og dels fordi tilbudene er blitt færre i Svelvik.

Det er ikke bare byen Svelvik som trekker folk fra andre kommuner. Nesbygda har for eksempel en fin badepark som er et populært utfartssted for drammensere sommerstid. Men også enkeltarrangementer trekker folk fra hele regionen. De årlige Svelvikdagene som Svelvik Musikkorps står bak i begynnelsen av august beskrives i svært positive vendinger av flere eksterne informanter. Denne helgen yrer det av liv i sentrum; markedsboder, konserter, underholdning, barnearrangementer og høy trivselsfaktor for folk fra hele distriktet. ”*Svelvikdagene: da skal alle dit*”. Men det er få andre arrangementer. Det er dessuten slik at det utenom sommersesongen er få opplagte grunner til å dra til Svelvik. At byens butikker og serveringssteder lukker tidlige eller stenger etter sommersesongen trekkes fram som grunn til at bildet av det begivenhetsløse Svelvik får feste seg blant folk i regionen. I skrivende stund er nettopp et nytt arrangement gått av stabelen, nemlig julemarked med boder og underholdning på torget. Det ble stor suksess og trakk folk fra hele regionen (se også kapittel 6, Stedskvaliteter). Fossekleiva kunst- og kultursenter er et regionalt besøkssted som trekkes fram som en mer helårig attraktivitet. Men det er nødvendig med en revitalisering av driften, og eksterne informanter sier at det virker som det var større aktivitet der tidligere og at det nå er litt sjeldnere det forgår noe der. Noen peker også på at kombinasjonen kultur + natur på Berger har et uutnyttet potensial: besøk på Fossekleiva kan kombineres med vandring nede ved det gamle tettstedet Berger ved sjøen og kyststuer. Men også dette har preg av å være en uoppdaget perle. Det regionale besøksstedet framstår altså i omverdenen som noe redusert, ”*det foregikk mer der før*”, med de signaleffekter det gir.



Fossekleiva som besøkssted

Svelvik er også feriested for ganske mange med 652 fritidsboliger/hytter (SSB 2011) og dessuten en stor campingplass. I motsetning til Vestfold for øvrig, som huser mange hyttefolk fra osloregionen, er Svelvik først og fremst feriested for folk fra drammensregionen. Eksterne aktører peker på at det også her kan ligge et utnyttet potensial og at kommunen i større grad kunne vært en utviklingsaktør med tanke på hytteturisten og utvidet med mer service og aktiviteter, kanskje også tenke langsiktig for å møte utviklingen mot fritidsboliger som bosted nr. 2 store deler av året.

Drammensregionen står for øvrig bak en reiselivsprofilering med tittelen "La oss overraske deg!" i brosjyren "Det urbane og det grønne". Det underliggende budskapet er at hele regionen har mer å by på enn det som er vel kjent (altså ikke bare Svelvik). I denne profileringen nevnes kyststiene i flere av kommunene, og Svelvik omtales som en av regionens to "sørlandsbyer": "Svelvik med den heftige og trange Svelvikstrømmen og Holmsbu med sin spesielle kulturatmosfære" Men Fossekleiva nevnes ikke i brosjyrens kulturlivstema, - derimot Arena Vestfossen, Foseholm, Gulden Kunstverk, Union Scene, Sekkefabrikken Kulturhus i Slemmestad

og Holmsbu Billedgalleri. Når regionens opplevelser som gårdsbesøk og lokal matproduksjon beskrives er det ikke noe om Svelviks bær- og fruktproduksjon. I en annen profileringsbrosjyre – ”Nyt livet i Drammensregionen! – er imidlertid Fossekleiva avbildet og med billedteksten ”Levende kunst- og kultursenter med kunstnerverksteder, utstillinger, konserter og kafé”.

4.3 Svelviks posisjon som bosted i et regionalt perspektiv

Generelt er det slik at folks valg av bosted ikke bare er et valg av lokalt sted, det er også et regionalt valg: med utgangspunkt i boligens beliggenhet vurderer de hva som finnes av muligheter innenfor en akseptabel daglig aksjonsradius for jobb, fritid, rekreasjon og kulturopplevelser. I dag bor folk ”på et sted i en region” i større grad enn tidligere, da bostedet alene var bestemmende for hverdagsliv og livskvaliteter.



Boliger på kaikanten midt i Svelvik sentrum

Svelvik kan kanskje på lang sikt bli et attraktivt bosted i drammensregionen, for som en sier ”*da får Drammen en sørlandsidyll*”

med på kjøpet". På samme måte som Svelviks posisjon som "sørlandsidyll" for besøk og regionalt reiseliv vil være viktigere for drammensregionen enn for Vestfold, så vil det samme kunne ha betydning med tanke på boligutvikling. Men i likhet med interne stemmer så er de eksterne også opptatt av at beliggenhet i lys av dagens kommunikasjoner trekker ned disse mulighetene.

Beliggenhet dreier seg om to ting: for det første den idylliske beliggenheten ved fjorden og et vakkert kulturlandskap, og for det andre avstanden til Drammen som arbeidsmarked og som kultur/fritids/opplevelsesarena. På ett vis kan en argumentere for at det nettopp er en *fordel* å kunne bo så idyllisk til og samtidig ha drammensregionens muligheter i arbeid og fritid innen 20 minutters reiseavstand med bil. Men pr. i dag oppleves avstanden forstått som kommunikasjonsmulighetene som et *minus*. Utbyggere er avventende og Svelvik kommune har ikke klart å selge inn dette som kan endres til et fortrinn på lang sikt. Den kortsiktige mangelen på ny Svelvikvei synes å stenge for langsiktige utvikling som et attraktivt bosted i regionen. Dette er kompliserte prosesser som fortøner seg som gjensidig avhengige barrierer, eller løsninger (se også kapittel 7).

Det er altså ikke bare internt at det er fokus på boligutvikling og behovet for nye og flere innbyggere. Også eksternt er dette et tema som er del av bildet av Svelvik. Det sies at Svelvik kunne ha posisjonert seg sterkere som bosted i regional sammenheng om de hadde hatt en rullerende kommuneplan med tilhørende reguleringsplaner. De fleste peker på behovet for nye innbyggere og på stillstanden eller mangel på utviklingstendenser, noe som er påfallende når mange ser det som "*en liten flott, idyllisk, oversiktlig og grei plass å bo*" og med nok areal å ta av, og ikke minst ledig skolekapasitet.

Internt er det noen som spør seg om storbyen Drammen vil vokse langsmed fjorden utover i retning Svelvik slik at Nesbygda nord i Svelvik blir en del av et sammenhengende bybelte. I følge SSB's framskrivinger skal Drammen vokse med 20 000 innbyggere de neste 20 årene. På mellomlang sikt er imidlertid ikke dette inne i Drammen kommunes scenarier for vekst og utvikling. Deres hovedfokus er i følge ordføreren i Drammen å fortette og utnytte ledige arealer sentralt i byen, bygge tettere og høyere, nær kollektive trafikk-knutepunkter og i tråd med prinsipper for

framtidig bærekraftig utvikling (Drammen er med i prosjektet Fremtidens Byer, der dette er sentralt). Han fremholder dessuten at først når ny svelvikvei sørover en eller annen gang i fremtiden er på plass så vil det være aktuelt for Drammen å vurdere boligutbygging i den retningen. Pr. i dag er det ikke noe tema.

Har Svelvik noen posisjon som bosted i en *regional øst-vest-korridor*, altså for de to andre nabokommunene? Hurum kommune ligger rett på den andre siden av Svelvikstrømmen, tre minutter med ferge. Enkelte mener at ferga er en barriere. Fra gammelt av har det vært en bosetting på Verket; området ved sandtaket og langsmed sjøen har huset folk som har jobbet i Svelvik. Men i et regionalt perspektiv er nabokommunen Sande de siste årene blitt en konkurrent for bosetting. Sande er ikke bare blitt aktualisert som bosted for unge voksne svelvikinger i etableringsfasen, men også for tilsvarende kategorier av boligsøkende fra drammensregionen. Årsakene er flere, men i en regional konkurransesituasjon er det særlig den faktiske tilgangen på boliger og gunstige kommunikasjoner til Drammen som er avgjørende. De har hatt flere nye boligprosjekter, har planer og konkrete utbyggingsprosjekter for enda flere (1600 leiligheter i løpet av 10-20 år bare på Nordre Jarlsberg Brygge), det er leiligheter som passer for unge mennesker, eneboliger og rekkehus som passer unge barnefamilier, gunstigere pris enn i Drammen, jernbane, gode kjøreveier, kort avstand til Drammen samtidig med at det er landlig og kort vei til sjøen. Unge voksne i Svelvik bekrefter dette bildet og sier at Sande nok er den største konkurrenten til Svelvik og at de unge heller flytter dit.



Svelvikstrømmen mot Verket i Hurum kommune

Eksternt blir Svelviks manglende boligutbygging koblet med bildet av stillstand og svak handlekraft. Selv om det internt er mange og kompliserende faktorer som kan forklare situasjonen, så rokker ikke dette ved de eksterne oppfatningene.

Et annet forhold som trekkes fram er boligprisene. Det er divergerende oppfatninger om det er bra for bildene som tegnes av Svelvik regionalt at det er billige boliger der. Noen mener at det er et attraktivitetselement fordi det gir potensielle tilflyttere mulighet til å få ”mye bolig for pengene”. Andre mener det er en fare for at dette kan oppfattes motsatt, fordi det da kan synes som stedet ikke er så attraktivt og etterspurt. Noen framholder dessuten at billige boliger vil tiltrekke seg folk i regionen som sliter og har lav betalingsevne? Det påpekes at faren er at det lett kan danne seg et bilde av at Svelvik er stedet for ressurssvake mennesker, da synker det på attraktivitetsstigen, i hvert fall for gruppen unge voksne med utdanning og ressurser.

4.4 Kommunen Svelvik

Det eksterne bildet av Svelvik er altså todelt: det ene dreier seg om Svelvik som sted: bosted og besøkssted, det andre dreier seg om kommunen som forvaltningsorgan og politisk myndighet. Bildet av "Kommunen Svelvik" som vokser fram gjennom eksterne oppfatninger har to ganske ulike sider. Det ene knytter an til erfaringer med kommunen som samhandlingspartner i regionale og interkommunale sammenhenger. Det andre går på oppfatninger om hvordan kommunen styrer egne anliggender og utfordringer.

Generelt er det en positiv holdning til Svelvik, noe som blant annet bygger på erfaringene med samhandling i ulike sammenhenger. Svelvik får betegnelsen 'den gode nabo' og som en samhandlingspartner som er ønsket med i regionale og interkommunale samarbeidsorganer. Den tidligere ordføreren, som i 12 år har deltatt i svært mange slike regionale samarbeidsorganer, sier han tror det eksterne bildet av kommunen blant de som kjenner den er at Svelvik er en kommune som er samarbeidssøkende og som aktivt ønsker å gjøre noe med den nåværende ugunstige situasjonen.

Kommunens økonomiske situasjon og årsakene til den, er noe alle bringer på bane. Det blir en del av bildet av Svelvik, i hvert fall i dag. *"Økonomien er pill råtten, og det er jo med på å farge bildet"*, sies det. Det er blitt en spesiell situasjon der økonomibildet synes å stenge for eller skygge for at andre og mer positive sider kommer frem. Det fanger oppmerksomheten. Også internt i administrasjonen har de fått erfare det de betegner som *"en liten omdømmesvikt på grunn av dårlig økonomi"*.

På ulike måter formidles fortellingen om at kommunen *"har ligget litt på etterskudd med alt og de ikke evnet å tenke langsiktig og helhetlig"*. Flere mener at det har vært en tendens til å snu kappen etter vinden, at politikere har latt seg påvirke av fakkeltog og innbyggerkrav som de ikke hadde råd til å innfri (skolebyggingen). Det er også en utbredt oppfatning at de har en stor jobb å gjøre, at de må ta en skikkelig hestekur og at det blir tøft for dem. Enkelte mener at kommunen vegrer seg fordi det er smertefullt med hestekurer. Andre utenforstående uttrykker medfølelse og skjønner at de sliter. Det oppleves også i kommunen: *"De ser nok på oss som*

en grei nabokommune, men synes litt synd på oss som har tukla det til for oss selv”, sies det i administrasjonen.

Samtidig har det festet seg et inntrykk av at erkjennelsen nå har sunket inn i det politiske miljøet og at de nå er villige til å ta tak i situasjonen, på tvers av partipolitiske skillelinjer. Det har nettopp vært kommunevalg og 60 prosent av kommunestyremedlemmene er nye. Dessuten har det vært et politisk maktskifte. Mange har forventinger til at nye representanter kan ta nye grep, selv om de ser at det blir en tøff start, der de kanskje må starte med å foreta en del upopulære beslutninger.

Bildene av Svelvik i regionen bygges dels av Svelvik selv. I tillegg til det konkrete innholdet i utvikling av stedskvaliteter så dreier dette seg som vist her også om rolleutøvelse (som samhandlingspartner), forvaltning av relasjoner og av økonomi.

4.5 Lokal mentalitet sett utenfra

4.5.1 Generelt om stedsidentitet og lokal mentalitet

Et steds identitet formes av fakta og forestillinger om ulike forhold, fra naturkvaliteter og beliggenhet til næringshistorien, det fysiske sentrumsområdet, kulturlivet og befolknings-sammensetningen. Med til bildet hører ofte også forestillinger om lokalbefolkningen i betydningen lokal mentalitet; dvs. hvordan folk på stedet *er* eller typiske mentale eller sosiale kjennetegn. Studier av stedsidentitet og stedsutvikling viser indirekte betydningen av lokal mentalitet, for eksempel knyttes næringshistorie visse steder til egenskaper som åpenhet, dristighet og generasjoner med folks evne til å finne nye løsninger, slik det beskrives på Sunnmøre (Onsager m.fl. 2011). Egenskaper ved befolkningen, som realitet eller myte, brukes også aktivt i profileringskampanjer og forsøk på å tiltrekke seg nye beboere. Et eksempel på dette er Fredrikstads kampanjer der folk fra byen presenteres eksplisitt som uformelle, joviale og ujalete, og at ”det ornær sæ” i byen der det er tradisjon for ”å prekæ med folk vi ikke kjenner” (www.fredrikstad.no, Skogheim og Vestby 2010). Slike forestillinger om lokalbefolkningen skapes og opprettholdes av så vel eksterne som interne fortellinger, det vil si at selvfortellingene blant innbyggerne

bidrar til dette. Et nærliggende eksempel er fra nabokommunen Drammen, som i forbindelse med sin byfornyelse bestemte seg for å kvitte seg med det mer og mindre selvpåførte ”harryby”- imaget, en merkelapp ved befolkningen (Carlsson 2001, Vestby m.fl. 2005).

4.5.2 Om Svelviks identitet og lokal mentalitet

I stedsstudien av Svelvik er det to fenomener som er litt spesielle. Det ene er at ”fortellingen om Svelvik” *ikke* inneholder noen spesielle forestillinger om svelvikinger. ”Fraværet av” merkelapper som går på egenskaper ved befolkningen gjelder særlig de eksterne oppfatninger, og derved omdømmet. Det andre som vi tolker som litt spesielt knytter an til den situasjonen som har oppstått med kommunens økonomiske situasjon og det som oppfattes som manglende helhetlig planlegging og politiske handlingskompetanse. Som beskrevet i avsnittet ovenfor er dette noe som i omverdenen legges merke til og som blir del av bildet av ”kommunen Svelvik”. Selv om dette ikke relateres direkte til egenskaper ved innbyggerne så kan det komme til å bli en del merkelappen på befolkningen. For det første fordi innbyggerforventningene var noe av det som lå til grunn for de store satsingene på skoleutbygging i flere kretser. For det andre kan det smitte over på bildet av den lokale mentalitet, særlig fordi denne fra før av er litt utydelig eller mangler noen tydelige positive ”merkelapper” som kan balansere eller veie opp for det negative.

Fra andre stedsstudier vet vi at steder og byer med positivt omdømme har mye ”å gå på”, det kan skje mye negativt før omdømmet besudles. I formingen av ”fortellingen om Svelvik” kan det økonomiske uføret komme til å hefte ved oppfatninger om svelvikinger. Det er for øvrig interessant at skoleutbyggingen - og ny barnehage i Nesbygda - nesten utelukkende ses i et negativt lys (for dyrt/for stor kapasitet), når det angivelig også kan ses som noe attraktivt (nye og fine/ledig kapasitet). Det negative overskygger det positive. Dette kan forstås som en form for negativ hendelse for en kommune med et litt anonymt omdømme, og derved klebe ved stedet i lang tid, selv om økonomien og utviklingskapasiteten bedres. To forhold vil imidlertid kunne motvirke en slik uønsket bieffekt. For det første har det i kommunen nå vokst fram en erkjennelse av nødvendigheten av å

ta nye grep, og dersom det følges av handling vil det demonstrere en positiv handlingskompetanse.



Kraftfull: Svelvikstrømmen

For det andre er det tydelige reaksjoner i befolkningen på beskrivelser fra eksterne aktører som tilbaketrukkne og initiativløse (Svelviksposten nov. 2011). Folk reagerer, tar til motmæle og til handlinger som skal vise omverdenen at slike karakteristikk ikke passer. Reaksjonen blir en drivkraft som kan komme til å bli skjellsettende for svelviksamfunnet. Mange steder ser vi at en offensiv og konstruktiv mentalitet ikke bare fungerer som motor for utvikling, men også har konsekvenser for så vel lokalbefolkningens selvbilder som omdømmet eksternt. Å ”legge breisida” til og klare å snu en negativ situasjon høster anerkjennelse, internt så vel som eksternt. Dette kan innebære en ”mental snuoperasjon”, og som kan bli et viktig vendepunkt i utviklingen av Svelvik.

4.6 Oppsummering

Det eksisterer både interne selvbilder og eksterne forestillinger om Svelvik i et regionalt perspektiv. Eksterne bilder av Svelvik er tydelig forbundet med to hovedtema. Det ene er stedet Svelvik som besøkssted og som bosted i regionen. Eksterne aktører oppfatter Svelvik som en hyggelig idyll, men som et litt anonymt og konturløst sted med et svakt omdømme. Kvalitetene er for dårlig kjent, også regionalt. Det er en gjennomgående oppfatning at dette er en uoppdaget perle for mange og at det har et uutnyttet potensial som regionalt besøkssted. Beliggenheten, kyststien, Svelvikstrømmen med fraktebåttrafikken, bymessig sørlandsidyll og Fossekleiva kunst- og kultursted trekkes fram som særlige grunner til å besøke Svelvik. Men både byens tilbud og Fossekleivas tilbud er redusert de siste årene, og verdien som besøkssted i regionen synker derved. Posisjonen som ”sørlandsidyll” er av større betydning for drammensregionen enn for Vestfold, som har flere slike idyller. Opplevelser og arrangementer, som Svelvikdagene og marked, trekker folk fra hele regionen, og dette bør det satses mer på for å gi folk flere gode grunner til å besøke byen. Eksterne peker dessuten på at dette er en hyttekommune, særlig for folk fra drammensområdet, og at kommunen burde utvikle sitt potensial som vertskommune mer. Som bosted i regionalt perspektiv oppfattes de sosiale småsamfunnskvalitetene, idyllene og Svelviks beliggenhet ved sjøen som fortrinn, men beliggenhet mht, avstand og veistandard mot drammensregionen som et minus. Det pekes dessuten på manglende boligutvikling og svakt tilbud av boliger tilpasset unge i etableringsfasen. I så måte er nabokommunen Sande en klar konkurrent med sine tilbud, som trekker unge svelvikinger. Nabokommunen Drammen har for øvrig ingen konkrete planer om boligutbygginger sørover, og et sammenhengende bybelte mot Nesbygda vil ikke på kort sikt være aktuelt. Boligprisene i Svelvik er blant de lavere i regionen, noe som både kan være en fordel og en viss ulempe mht. attraktivitet.

Det andre hovedtema i det eksterne bildet av Svelvik er kommunen som organisasjon, i to ulike betydninger. Det ene dreier seg om at Svelvik oppfattes (både sørover og nordover) som en god samarbeidspartner i regionale organer og nettverk. Det andre dreier seg om kommunen som politisk og administrativt

forvaltningsorgan for egne anliggender. Det pekes for det første på den uheldige økonomiske situasjonen som har oppstått pga. investeringene, noe som skygger for positive faktorer. For det andre er mangelen på langsiktig og helhetlig planlegging del av det eksterne bildet av kommunen Svelvik. Det er for øvrig uvanlig at det ikke eksisterer noen ”merkelapper” for utenforståendes forestillinger om hvordan svelvikinger *er*. En fare kan da være at de negative hendelsene eller situasjonen i kommunen kan komme til å bli en del av bildet av lokalbefolkningen. Men viljen til nye grep som nå kommer til syne er samtidig noe som legges merke til i omverdenen.

5 Identitet og regional tilhørighet

5.1 Innledning

Stedsidentitet som fenomen dreier seg om å føle seg hjemme og om å være del av en sammenheng: del av natur og landskap, av bygde omgivelser og fysiske miljøer, av menneskelige og sosiale miljøer og lokalkultur som hverdagspraksis. Slike tilhørigheter er viktige på forskjellige måter, men har det til felles at de styrkes over tid gjennom erfaringer og minner. Det som i utgangspunktet er en funksjonell tilknytning, dvs. at det er et sted for praktiske virksomheter og gjøremål, kan over tid fremme også sosial og emosjonell tilhørighet (på engelsk brukes begrepene 'place attachment' og 'identity with place'). Følelsesmessige bånd til steder viser seg å være bånd til så vel sosiale miljøer og kulturer som til landskap, natur og bymiljøer (se Vestby og Ekne Ruud 2008, Williams & Stewart 1998).

Stedstilhørighet eksisterer på flere geografiske nivåer; fra nabolag og grender til byer, regioner og landsdeler. Verbalt kommer det til uttrykk gjennom "vi her", for eksempel som "vi her på Ebbestad" eller "vi her på Berger". Men innbyggerne på Ebbestad og Berger sier også "vi her i Svelvik". Slik kan stedsidentiteter uttrykkes. Men hvordan tenker de om sine regionale identiteter? Regionale identiteter kan gi seg utslag i bestemte "merkelapper" på befolkningen. For eksempel forbindes gjerne trøndere eller sørlendinger med bestemte kjennetegn, om enn noe diffuse eller mytepregede. For vårt formål er det relevant å analysere intervjumaterialet med henblikk på hvilke regionale identiteter som eksisterer i Svelvik-samfunnet og reflektere over hvilke føringer dette kan gi for utvikling av tilhørighet og samhandling framover.

5.2 Tilhørighet sørover eller nordover?

Sett *utenfra* er det stort sett sammenfallende oppfatninger om Svelviks regionale tilhørighet: (I) den går mer og mer nordover mot drammensregionen, med unntak av noen få, men relativt sterke tråder mot Vestfold, (II) dette er ikke spesielt problematisk, verken for Vestfold eller for drammensregionen, (III) det er antakelig mer problematisk for Svelviksamfunnet selv og (IV) fra utsiden ser det ut som de er i en posisjon ”midt-i-mellom”, en posisjon som enkelte ganger kan oppleves som ”verken-eller”. Lokale og regionale aktører både sørover og nordover synes dessuten å ha det til felles at de er åpne for Svelvik og ser med velvilje på at Svelvik inngår i deres respektive regionale bånd og nettverk. Men i begge kategorier gis det uttrykk for at dette i stor grad er opp til svelvikinger sjøl å definere.

Hvordan ser dette ut *innenfra*?

Regionale tilhørigheter formes dels av den interne strukturen med tre tettsteder som er tydelige lokalsamfunn. I disse tre lokalsamfunnene eksisterer det lokalpatriotisme og tilhørighet, noe som vil være en positiv drivkraft for stedsutvikling. Men det kan også fungere som en slags barriere ved at det blir vanskeligere å samle seg om ”fellesprosjektet Svelvik” og fordi den regionale tilknytningen synes å være forskjellig på disse stedene. Det danner seg et noe fragmentert bilde av regional tilhørighet.



Fossekleiva kunst- og kultursenter på Berger

Berger i sør er mer vendt mot Vestfold med sin nære tilknytning til Sande, blant annet er mange av medlemmene og lederne i Berger IL bosatt på andre siden av kommunegrensen. Nesbygda i nord er mer vendt mot Drammen, og noen beskriver dette lokalsamfunnet som en ytterkant av Drammen (og derved Buskerud) og at noen av de som bor der *"aldri er i Svelvik"*. Midt i kommunen ligger Svelvik by, der regional tilhørighet er litt mer blandet, men det synes som de fleste orienterer seg mest mot drammensområdet. I denne situasjonen har debatten om kommunegrenser, kommunesammenslåinger og fylkesgrenser med jevne mellomrom dukket opp. Da aktualiseres hva som er en egen Svelvikidentitet, og som knytter folk sammen på tvers av de ulike tettstedene de ellers har sin identitet til: *"Mange er redd for identiteten, og identiteten er viktig for folk"*, er det en som sier om Svelvikidentiteten. Tanken på en eventuell kommunesammenslåing (*"å bli bydel i Drammen er noe ganske annet enn å være en egen kommune"*, som det sagf). Den egne identiteten (*"vi her"*) synes å bli forsterket av at fylkestilhørigheten er litt splittet. Det er flere som peker på opplevelsen av *"utenforskap"* begge veier ved at Svelvik er en noe perifer del av Vestfold fylke samtidig som de ikke er med i Buskerud.

Kommunegrensen mot Drammen, og for så vidt også mot Hurum, er samtidig fylkesgrense. Med en overvekt i samhandlingsrelasjoner og tilknytninger til drammensregionen blir resultatet litt splittet. Dette gjelder både de lokale myndigheter, næringslivsnettverk og innbyggerne: summen av alt som foregår ”nordover” blir samlet sett en tyngde på den regionale vekstkåla. Relasjonene blir såkalt flertrådede, og det bygges tillit og tilhørighet, noe som bidrar til at den ’sosiale kapitalen’ i dette området styrkes på tvers av kommunegrenser og lokalsamfunn. Tilhørighet er som nevnt både et funksjonelt og et emosjonelt fenomen som gradvis vokser fram gjennom alt man gjør og alle man har å gjøre med på et sted.

Om vi holder oss til metaforen ’den regionale vekstkåla’ så er tilhørigheten til Vestfold blant folk flest først og fremst svak, dernest noe blandet. Det blir en ulikevekt. At viktige saksfelt for kommunal forvaltning har sine klare tilknytninger til Vestfold fylkeskommune, som kommunal planlegging og samfunnsplanlegging eller kulturminner/museum, det har ikke sterk innvirkning på folk flest. Vi har i løpet av intervjuperioden spurt folk følgende spørsmål: ”Sier dere ”vi i Vestfold” ”? Nesten uten unntak får vi et klart nei eller en litt tankefull hoderisting. En uttrykker det slik: ”Nei, ikke noen identitet som ligger der. Ikke i det hele tatt noen fylkesidentitet”. En annen svarer slik: ”Aldri hørt om!”.

Hvilke aviser en leser kan også være et uttrykk for regional tilhørighet, samtidig som det vil forsterke den gjennom at en forbinder seg med steder en har større kjennskap til og følger med på i stort og smått. Folk i Svelvik leser Drammens Tidende, knapt noen Tønsberg Blad. Mens for eksempel Drammens Tidende har en egen medarbeider for Svelviksaker, så forteller redaktøren av den lokale avisa Svelviksposten at de jevnlig ringer Vestfold fylkeskommune for å minne dem på at de er en del av Vestfold når det gjelder fylkets annonsering i media.

Noen svelvikinger opplever seg ikke som sett: ”Det er ikke noe tema blant folk i Vestfold hvordan det står til i Svelvik”. Dette kommer også til uttrykk i dette utsagnet: ”Det er krøkkete å være mot Vestfold. De har gitt oss opp. De ser på oss som del av Drammen”. Hva som er høna og egget her kan vel diskuteres, men følelsen av å være litt glemt og utenfor av fylket sitt går hånd i hånd med manglende tilhørighet sørover. Men bildet er ikke entydig; det er for eksempel vesentlige og viktige samarbeidsrelasjoner mellom kommunen og

planmyndighetene i Vestfold fylkeskommune. I følge sjefsarkitekt i regionalavdelingen i fylkeskommunen så er det ikke noe tema at de to kommunene nord i fylket er spesielle i fylkesammenheng: ”*vi snakker om dem på lik linje med de andre kommunene*”. De siste par årene har fylkeskommunen bistått Sande og Svelvik i større grad enn det som er gjennomsnittet for fylket.

Unntaket er som nevnt å finne i Bergersamfunnet der enkelte sier de er ”vendt mot Vestfold”. Det er kanskje naturlig ettersom de ligger tett på Sande, og i Sande føler de seg som vestfoldinger, i følge ordføreren der. Han tror for øvrig at Sandesokninger ser på seg selv som mer vestfoldinger enn det svelvikinger gjør, selv om også Sande har Drammen som ”byen sin” og er del av stort sett de samme regionale samarbeidsorganer- og selskaper i drammensområdet som Svelvik. Han sier ”*vi heier på Strømsgodset og drikker Aass øl*”, men å bli en del av Drammen kommune er noe helt annet; for da aktualiseres vestfoldidentiteten og spørsmål om identitet og tilhørighet blir noe veldig følelsesmessig!

Samme fenomen er den nye ordføreren i Svelvik inne på når han snakker om viktigheten av å jobbe mer bevisst med identitetsbygging og identitetsforvaltning framover. Han mener det å beholde og utvikle Svelvik som eget lokalsamfunn, et eget definert sted som folk føler tilhørighet til, er særlig viktig når dragningen mot en nærliggende storbyregion er så sterk. Og en følelsesmessig stedstilhørighet tror han er en viktig drivkraft for at folk skal bidra med en innsats for et lokalt fellesskap. Han fremholder også at det sannsynligvis vil være attraktivt for mulige tilflyttere at de fremstår som et tydeligere og eget lokalsamfunn med sjel og identitet.

Selv om det er langt færre formelle og uformelle forbindelseslinjer sørover så synes det likevel å være ”noe” ved Vestfold særpreg og identitet som finner gjenklang hos svelvikinger. Kanskje har det noe med landskap, natur og kystmiljø å gjøre. Kanskje er det noe med historien og kulturarven; noen fellesfaktorer knyttet til sjøliv, seilskutetiden og sjøtransport fra fabrikkene. Noen kan nok synes at fylkesgrensen befinner seg på feil sted, særlig ut fra en funksjonell betraktning. Men tanken på å bli en del av Buskerud synes likevel fjern når det kommer til identitet; da holdes forskjeller og ulikhet fram: ”*det er veldig langt til Gol, og veldig forskjellig...*”. Buskerud er skog, elver og tømmer, - Vestfold er sjø,

seilskuter og skjærgård. Slike merkelapper er ikke uten betydning. Stedsidentitet og tilhørighet skapes også gjennom avgrensninger mellom ”vi” og ”de”, vi er likere enn de. Identitetsformasjoner handler således også om erkjennelser om hva eller hvem man *ikke* er.



Kyststien: framtidig kystidyll for storbyregionen Drammen?

5.3 Oppsummering

Regional tilhørighet og identitet bygger seg opp gjennom lang tid gjennom funksjonelle, sosiale og emosjonelle tilknytninger. Sett utenfra har Svelvik en svak vestfoldtilhørighet og en stadig sterkere tilhørighet til drammensområdet. Buskerud ses mer som en forvaltningsenhet enn som et område svelvikinger identifiserer seg med. Resultatet blir en posisjon preget av ”midt-i-mellom” og et visst utenforskap, noe som imidlertid kompenseres med økende tilhørighet mot drammensområdet. Denne posisjonen ser eksterne aktører som uproblematisk for egen del, men sier det er Svelvik dette er et problem for og at det er de selv som må finne ut av dette. Internt i kommunen er det variasjoner i regional tilhørighet;

sør på Berge er de mer vendt mot Vestfold, mens de nord i Nesbygda sies å oppfatte seg som ”i utkanten av Drammen”. Summen av alle relasjoner nordover synes imidlertid å slå klart ut på den ”regionale vektskåla”. Sier dere ”vi i Vestfold?” spurte vi. Svært få gjør det. Når det blir snakk om funksjonelle forvaltningsinndelinger på kommune- og fylkesnivå kommer emosjonell tilhørighet til syne og flere tar til orde for viktigheten av nå å jobbe mer bevisst med identitetsbygging og forvaltning av den egne Svelvikidentiteten. Dette vil naturlig bli en del av den konkrete satsingen på utvikling av Svelviksamfunnet. Vi anbefaler at spørsmål om kommune- og fylkesgrenser ikke tas nå fordi det sannsynligvis vil stjele ressurser og oppmerksomhet fra det å utvikle Svelvik til et godt og attraktivt sted.

6 Svelviks stedskvaliteter

Dette kapitlet omhandler Svelviks kvaliteter som sted. Det omfatter både det fysiske stedet, det sosiale miljøet ("folka her"), Svelvik som oppvekststed og kvaliteter knyttet til natur og omgivelser. Vi kommer under hvert tema inn på mangler, svakheter, utfordringer og forslag til hva som kan og bør gjøres med de forholdene som representerer svakheter og mangler, og hvilke kvaliteter som kan gjøre Svelvik til et interessant sted både for dem som bor der, for potensielle tilflyttere og besøkende. Fravær av kvaliteter, altså ting man ikke har, er en utfordring, men det kan kanskje være en enda større utfordring å gjøre noe med det som oppfattes som eksisterende negative forhold og svakheter. Det er en del forhold ved Svelvik som kan forbedres og kvaliteter som kan løftes fram for å få Svelvik "ut av den noe anonyme skyggen". Til forskjell fra en del andre steder har ikke Svelvik et dårlig rykte, men snarere en anonym identitet, og som kommunen selv skriver, "kjemper en evig kamp for å bli satt på kartet". Både dette og andre kapitler peker på hvordan Svelvik kan bli satt på kartet, og hva de har av utfordringer og kvaliteter å spille på.

6.1 Kvaliteter

Det er noen synspunkter som mange synes å enes om, og som sammenfattes i det følgende (og som utdypes ytterligere senere i kapitlet).

Svelvik er en idyllisk liten by, en "sørlandsidyll", med mange sjarmerende eldre hus (delvis verneverdige), trange gater og et intimt sentrum. "Alle" har båt plass. Beliggenheten ved Svelvikstrømmen er også en kvalitet. Svelviks historie, knyttet til Fossekleiva og industrihistorien og sjøfartshistorien er også kvaliteter som fremheves. Det er nærhet til alt: sjøen, marka,

Drammen og Oslo, og kort vei til tre flyplasser. Det er kort vei til skoler, barnehager, fritidsaktiviteter og ulike typer velferdstjenester. Det er gode muligheter for friluftaktiviteter, både på/ved sjøen og i marka. Det er et variert kulturliv, og mange lag og foreninger. Det er også gode muligheter for å drive med ulike idrettsaktiviteter.



Sørlandsidyll i Svelvik

6.1.1 Mangler og svakheter

Svelvik har konsentrert bebyggelse i noen områder, men det er samtidig et delt sentrum som strekker seg ut i flere retninger. Industriområdene deler Svelvik i to, og den gamle papirfabrikken legger også beslag på store arealer av sjøfronten som lagerplass. Kommunedelplan Svelvik Sentrum (2002-2012), betegner industriområdene, særlig rundt "Svelvik senter" (Juve næringspark), som skjemmende. I syd finner vi det historiske sentrum med kirken, i nord er gamle Svelvik og Sandtakområdet. Dette, kombinert med fergeleiet gjør at "Øvre Svelvik" er isolert fra "Nedre Svelvik", selv om avstanden bare er 3-400 meter. Dette innebærer at Svelvik sentrum fremstår som noe fragmentert. Svelvik har heller ikke noe torg som markerer sentrum. Lederen av

foreningen ”Den Gode Hensigt” understreket betydningen av å definere et tydeligere sentrum, for eksempel avgrense det til området mellom fergeleiet og banken. Dette kan bidra til å binde sentrum mer sammen.

Fergeleiet ligger som en ”øy” mellom sentrum og øvre Svelvik, og masten som ligger som en klam hånd over området, men den blir nok ikke fjernet med det første (tidligere politikere).

Et djervt mål er å legge høyspentledningen ned i bakken. Det ville dempe inntrykket av et delt sentrum, ble det påpekt.

Sentrum i Svelvik sliter med tomme butikklokaler og generelt lite liv. Dette er ikke enestående for Svelvik. Mange steder lokaliserer butikker seg på kjøpesentrene der omsetningen kan være bedre og lokalene er bedre tilpasset moderne butikkdrift. Dette har vi blant annet sett i Florø, der hovedgata preges av mange tomme lokaler, fordi de opprinnelige butikkene har flyttet inn på byens kjøpesenter (se Vestby og Skogheim 2010). Flere steder, for eksempel på Sørlandet, har preg av å være ”sesongsteder”, det vil si at en del butikker og serveringssteder holder åpent i sommersesongen (evt. også i julen), men stenges resten av året. Det gir områdene et ødslig preg, og det blir lite interessant å oppsøke dem. Det er flere som har forsøkt å etablere nisjebutikker og kafeer i Svelvik sentrum, men de har problemer med å klare seg i lengden. Noen vegrer seg mot å prøve, selv om de har ideer, på grunn av et usikkert kundegrunnlag.



Området mellom ferjekaia og senteret fremstår som et gapende hull i byveven.

6.1.2 Hvordan få mer liv og aktivitet i Svelvik sentrum? Noen tiltak

Det er en gjennomgående oppfatning at det må bo flere folk i sentrum for å få liv og aktivitet der. Det må legges til rette for at flere unge kan bo i sentrum, slik at Storgata ikke blir ”rullatorgata”, påpekte en tidligere politiker.

Realiseringen av Svelvik Brygge og andre sentrumsnære boligprosjekter, kombinert med forretninger og andre sentrumsfunksjoner, anses som viktige bidrag for å få mer liv i sentrum. Det er mange gode forslag i kommunedelplanen for sentrum, der hovedgrepet er at Svelvik skal utvikles til en sammenhengende by, forsterke eksisterende elementer og introdusere nye elementer som styrker den overordnede idè. Byens ryggrad skal være Storgata.

Vi mangler en levende sentrumsgate. Det er omtrent ingenting igjen av det gamle sentrum, som en gang var så koselig (informant fra befolkningen).

Dersom det skal være interessant å oppsøke sentrum, må Storgata utvikles til å bli et godt oppholdsmiljø med et variert tilbud av butikker. Det må også skapes nye møteplasser og sentrum må utvikles til å bli et kulturelt og sosialt samlingspunkt slik at alle kan finne steder de kan trives. Julemarkedet og Svelvikdagene i august er populære og trekker mange mennesker til sentrum. Det ble foreslått at Svelvikdagene bør ha et bredere tilbud utover ”standard” markedsaktiviteter. Utfordringen er å få flere til å oppsøke, og bruke, sentrum også ellers i året. En transformasjon av sentrum krever noen nye grep, som strandpromenade langs Svelvikstrømmen og flere publikumsrettete aktiviteter. Det kom også forslag om å åpne og oppgradere branngatene og åpne bekken. Videre ble det påpekt at man bør ta vare på kinogården og andre bygninger i sentrum. Lederen av ”Den Gode Hensigt” understreket betydningen av å definere et tydeligere sentrum, for eksempel avgrense det til området mellom fergeleiet og banken, for å binde sentrum mer sammen.

Selv om Svelvik ikke har et klart definert sentrum, pekte flere på at området rundt kirken egner seg for videreutvikling og er et område som kan styrke sentrum. Også etablering av gågater/enveis kjørte gater i deler av sentrum ble foreslått som tiltak for å gjøre det hyggeligere å oppholde seg der, og torghandel (for eksempel med frukt og bær og andre lokale råvarer) kan også bli et populært tilbud. Men folk må bruke sentrum og de tilbud som finnes, der har alle et ansvar, understreket informanten fra ”Den Gode Hensigt”.



En kafé med utendørs servering mot sjøen er et attraktivt møtested.

Flere mener at et vinmonopol ville være bra for å trekke folk til Svelvik. Da ville man ha en grunn mindre til å dra til Drammen. I etterkant av våre intervjuer har Vinmonopolet bestemt at Svelvik skal få pol neste år, noe Næringsrådet tror kan medvirke til en positiv trend for hele det lokale handelsliv, og bidra til å redusere handelslekkasjen. Det kan også være en pådriver til andre som også vil etablere seg i sentrum, uttaler lederen i Næringsrådet (Svelviksposten 28. november).

Kino er også et tiltak som både unge og voksne ønsker å få tilbake. Flere mener at kinobesøk kunne kombineres med å spise ute, og bidra til økt bruk av sentrum på kveldstid.

Det ble også understreket at det må være må være estetisk kvalitet i det som gjøres, og at forskrifter og veiledere brukes som retningslinjer for utforming av nye bygninger. Det er også viktig å ta vare på det mangfoldet som finnes av bygninger, fra ulike epoker og preget av ulike arkitekter. Det er viktig å unngå å strømlinjeforme oppgradering slik at alt blir likt, understreket en tidligere politiker.

Et maritimt senter med gjestebrygge og kafé, samt overnattingsmuligheter i sentrum, foreslås som tiltak for å få mer liv i Svelvik om sommeren.

Leder av ”Den Gode Hensigt” mente man kunne gjort mye mer ut Strømmen som en attraksjon (for eksempel ”dramaet” når store isflak støter sammen, og skaper mye lyd, ja nærmest samtidsmusikk). Batteriøya (tusenårsstedet) er et fint friområde og brukes til ulike formål og bør kunne videreutvikles.

6.1.3 Flests mulig funksjoner i Svelvik sentrum

Dersom Svelvik sentrum skal utvikles til å bli det sentrum mange tar til orde for, med liv og aktivitet, en fellesarena og samlingssted, må det samles flest mulig funksjoner i sentrum som gjør at flest mulig finner gode grunner for å bosette seg der og bruke og besøke sentrum. Folk trekker folk, og ulike funksjoner beriker hverandre og bidrar til at når folk først er der i et ærend kan det være en anledning til å utføre andre ærender (se Ekne Ruud og Vestby 2010). Jo flere grunner folk har for å oppsøke sentrum, jo flere positive ringvirkninger kan oppstå, for eksempel når det oppleves som hyggelig å oppsøke sentrum, vil flere stoppe opp og tilbringe mer tid i sentrum. Stedsbruken vil dermed ikke bare ha et praktisk men også et sosial og/eller kulturelt formål. Det dreier seg om å styrke så vel trivselen og det sosiale limet som folks stedstilhørighet, understreker Ekne Ruud og Vestby).



Småbåthavna ved Batteriøya og Svelviks tusenårssted er viktige møtesteder

Foto fra www.svelvik.kommune.no

6.1.4 Flere tettsteder – kvaliteter og noen utfordringer

Kvalitetene med tettstedene i Svelvik er at folk har tilhørighet til ”sine” områder og at det er oversiktlig og trygt. Men det er også noen utfordringer. Den gjeldende tettstedsstrukturen legger til rette for en bilbasert livsstil der folk kjører til butikker og ulike fritidsaktiviteter, fordi kollektivtilbudet og tilbudet av butikker og annen service er begrenset. Det gjelder for eksempel i Nesbygda, men også i Berger/Bergeråsen er det lang vei til butikker. I et bærekraftsperspektiv er dette ikke gunstig (se mer om dette i kapittel 4). Tettstedsstrukturen kan også innebære at tettstedene blir ”seg selv nok” og tilhørighet til kommunen som helhet liten. Det er ikke så mye som trekker folk i Berger og Nesbygda mot sentrum, de handler like gjerne i Sande eller Drammen som i Svelvik, som flere påpeker.

”Vi må opprettholde de tettstedene vi har, men de kunne ha litt mer med hverandre å gjøre, og utvikle samarbeid” (informant fra administrasjonen). Slik flere informanter ser det, er det en stor utfordring å få folk fra Nesbygda og Berger til å bruke Svelvik sentrum mer enn de gjør i dag. Kanskje er det også noen interessemotsetninger mellom politikere med tilhørighet i de ulike tettstedene om å satse på utvikling av sentrum?

6.2 Det sosiale stedet – ”folka her”

De positive utsagnene om Svelvik er at det er et hyggelig lite samfunn hvor alle sier ”hei” når man møtes. Det er et sted der folk bryr seg om hverandre, preget av mye medmenneskelighet, godt samhold og mange driftige mennesker. Det er lett å bli kjent med folk: ”en føler seg fort vel i Svelvik” (informant fra administrasjonen). Alle kjenner alle, på godt og vondt, som det ble understreket. Små nærmiljøer bidrar til trygghet og oversiktligheit.

Som flere påpekte er det en sterk dugnadsånd i Svelvik og mye kreativitet og engasjement i befolkningen, der foreningen ”Den gode Hensikt” har blitt en viktig drivkraft. Det ble samtidig pekt på at det trengs enda flere engasjerte mennesker for å få til en ny giv i utviklingen av Svelvik.

Den negative siden ved at ”alle kjenner alle” er at det er en del sladder, slik både ungdom og noen voksne påpeker. Ikke alle delte oppfatningen om Svelvik som åpen og inkluderende. Det ble for eksempel hevdet at innflyttere kan oppfatte Svelvik som et ”kaldt” sted, der man oppfattes som ”den nye” også etter mange år. Vi har ikke grunnlag for å si at alle innflyttere opplever det slik, eller at dette er spesielt for Svelvik, men ser det som viktig å få fram også dette aspektet ved Svelvik. Innflyttere kan imidlertid se kvaliteter, mangler og muligheter som det ”interne, hjemmeblinde blikket” ikke ser, og det er derfor viktig å inkludere både innflyttere og ”innfødte” i utviklingen av Svelvik. Sosiale nettverk kan utvikles ytterligere for eksempel at det etableres arenaer der folk kan møte andre. En frivillighetssentral var et av tiltakene som ble foreslått.

Dersom folk skal flytte til Svelvik eller andre steder vil man gjerne finne folk man kan identifisere seg med (”My kind of people”). En ung kvinne som vurderer å flytte tilbake med mann, og etter hvert barn, vektla nettopp dette aspektet; at det må være et interessant sted for unge voksne med utdanning. Dersom en by/kommune har preg av å være en ”livsfasekommune/-by” (jf. Villa 2000), det vil si henvender seg primært til barnefamilier, kan den være et mindre interessant sted for par uten barn, enslige og ungdom.

Fred og ro, trygghet og godt drikkevann (som ikke er en selvfølge overallt) er viktige kvaliteter som også inngår i avveien om å velge Svelvik eller ikke, blant annet for den unge kvinnen vi snakket med. Hennes erfaring var imidlertid at mange jevnaldrende heller flyttet til Drammen enn til Svelvik.

6.3 Svelvik som oppvekststed

Flere understreket at Svelvik er et trygt og godt sted å vokse opp, etablere seg og bli gammel. Det er full barnehagedekning, gode skoler og det er mange aktiviteter barn og unge kan delta i, som for eksempel idrett og musikk. Klubben på Ebbestad, med disko og skumparty (av og til), er også et tilbud til barn og unge. Om sommeren er ”Sommersnacks” et populært fritidstilbud for barn og unge, der de blant annet kan delta på nattkrepsing og andre aktiviteter. Svelvik har to idrettshaller, noe som er bra sett i forhold til folketallet er det bra (som det ble påpekt). En informant fra administrasjonen, som bor i en annen kommune, understreket at

når en betrakter kommunen med et ”utaforblikk” ser en at fritidstilbudene rettet mot barn og unge er veldig bra i Svelvik.



Idrettstilbudet beskrives som bra, og idrettsanlegg er ofte viktige møteplasser for barn og unge

6.3.1 Få tilbud til eldre ungdom

”Det skjer jo ingenting her i Svelvik, så vi gidder ikke være der”

Det må understrekes at ungdom ikke er èn kategori som snakker med èn stemme. Selv om de kan ha noen felles interesser i kraft av å være ungdom i samme livsfase, er ungdom også forskjellige seg i mellom og kan i tillegg være opptatt av mange andre samfunnsspørsmål enn spesifikke ungdomsspørsmål. Videre er det forskjeller mellom yngre og eldre ungdom når det gjelder interesser og ønsker. Skillet går gjerne mellom ungdom på ungdomsskolenivå og ungdom som går på videregående skole, altså ”voksen” ungdom. Vi har snakket med noen i den siste kategorien. Enkelte av dem er også politisk aktive.

Som også eldre ungdom påpeker er Svelvik et fint sted å vokse opp, med mange tilbud til barn og yngre ungdom. For eldre ungdom derimot (som går på videregående skole) fremstilles

fritidstilbudet i Svelvik som kjedelig og mangelfullt. De fleste slutter i musikkorpset etter ungdomsskolen, for det ikke er kult å gå i korpset som voksen ungdom, som det ble sagt. Oppfatninger om Svelvik som ”liten og go” ble av enkelte utlagt som ”et lite høl” med elendige tilbud. ”Klubba” (formelt kalt Svelvik Fritidsklubb) er et tilbud til ungdom mellom 13 og 18 år, men er mest populært blant de yngste (ifølge informanter). Inntil nylig har man hatt ”Gartneriet”, en kommunalt drevet kafé i sentrum, også for eldre ungdom, men den er nå nedlagt pga kommunens vanskelige økonomiske situasjon. Noe tilsvarende som ”Gartneriet” er imidlertid under planlegging i kinogården, i samarbeid med ulike aktører.

Ungdommene beskrev kulturtilbudet som dårlig. Siden det er lite å foreta seg i fritiden, drar de ofte hjem til hverandre. Men ungdommene vi snakket med understreket at det ikke er så bra med hjemme-alone-fester som det primære sosiale tilbudet for eldre ungdom, som også en del yngre ungdom driver med i helgene. Dersom de hadde hatt et bedre utelivstilbud i Svelvik hadde de heller ikke trengt å dra så ofte til Drammen i fritiden: ”Når det skjer så lite i Svelvik gidder vi heller ikke å være her”. De ville gjerne fått kinoen tilbake, og et ungdomsdiskotek ville også vært bra. Det var ikke bare ungdom som ønsket seg kinoen tilbake, for voksne kunne kinobesøk for eksempel kombineres med å gå ut og spise og bruke sentrum mer. Når det gjelder idrett kunne fotballbanen vært større. I likhet med en del andre informanter var de unge oppgitt over kommuneøkonomien, som også rammet skolene, ved at det spares på skrivebøker og annet materiell.

Det ble påpekt at mange gutter er opptatt av bil, som både dreier seg om å mekke på bil, og kjøre rundt. ”Alle som er fra Svelvik og er gutter over 18 år digger biler” (ungdom). De kjører stort sett til Drammen for der kan de kjøre rundt og stå og prate uten at folk bryr seg og klager på dem. ”Legg ikke ned ungdomsklubben, mister vi den har vi bare gata som møtested”, ble det understreket.

Ungdommene vi har snakket med ønsker å involvere seg i ulike samfunnsspørsmål, og der har Ungdommens Bystyre vært en viktig kanal. Men det ble nedlagt. De ønsket derfor at dette blir re-etablert, der også ungdom uten noen partipolitisk tilknytning kunne delta. Det er viktig å være engasjert, men ungdom har få eller ingen muligheter til å bli hørt eller delta i avgjørelser, ble det

understreket. Også fra politisk hold (opposisjonspolitikere) ble det understreket at det er viktig at ungdom har en arena der deres synspunkter blir fremført.

De fleste av ungdommene har planer om å dra ut for å ta utdanning, men de kan godt tenke seg å flytte tilbake til Svelvik når de skal etablere seg med familie og barn. For å gjøre det interessant å flytte tilbake trengs det kompetansearbeidsplasser, ikke bare industriarbeidsplasser, understreket ungdommen.

6.4 Natur og omgivelser

Svelvik er en superfin sommerby (ungdom).

I dette delkapitlet sammenfattes informantenes oppfatninger om natur- og omgivelseskvaliter. Svelvik har en lang sjøfront, marka ”på ryggen” og mange innbyggere har utsikt til vann. Sjøen med muligheter for båtliv og fiske og de mange badestrendene er viktige kvaliteter. Marka brukes også mye om vinteren og byr på flotte oppkjørte skiløyper, mens det på sommerstid er gode muligheter for jakt og fiske. Det varierte landskapet i Svelvik verdsettes av mange. Kyststien som strekker seg langs store deler av kommunen (sammenhengende fra Berger til Svelvikfergen, hvor den fortsetter videre rundt Hurumlandet) er også en kvalitet i Svelvik.

Det kom noen forslag til utvikling og forsterking av eksisterende landskapskvaliteter, som å utvikle Tømmeråsen som bypark. Det er et flott område og et landemerke i Svelvik som kunne bli mer tilgjengelig med en trapp fra sentrum til Tømmeråsen. Selv om Svelvik har mange turstier og -veier kunne marka vært mer tilgjengelig for folk med barnevogner og for rullestolbrukere gjennom etablering av flere turveier (ikke bare stier), påpekte en småbarnsmor.



Kyststien ved Berger brygge. Turstier langs sjøen og i marka er viktige rekreasjonsområder.

6.5 Den Gode Hensigt

Foreningen ”Den Gode Hensigt” har eksistert i to år, og har som formål å skape entusiasme og patriotisme for og i Svelvik. Den har over 100 medlemmer, med et styre og flere undergrupper som jobber med ulike arrangementer (byvandring, Svelvikspillet og maritime prosjekter). En sentral oppgave er Julemarkedet som arrangeres i kirkeparken i samarbeid med foreninger, kommunen, næringsliv og privatpersoner. På markedet er det over 20 salgsboder med salg av diverse juleting, smaksprøver av lokal/kortreist mat, klær og husflidsprodukter med mer, og det er også en rekke arrangementer for små og store. Foreningen betegnes av lederen i foreningen som en grasrotbevegelse med god struktur, og der en viktig målsetting er å få mer liv og aktivitet i Svelvik sentrum. Bakgrunnen for etableringen var at flere hadde sett seg lei på svartmalingen og sutringen i Svelvik, og ønsket en giv og bli mer bevisst hva de har av unike kvaliteter, for eksempel Svelviks historie som sjøfartsby. Når historien blir kjent og formidlet gir den folk gode opplevelser og bidrar også til at de blir mer stolte av den, understreket lederen.

Lederen pekte på betydningen av å involvere flest mulig i ulike aktiviteter, og få folk til å føle at de er en del av et fellesskap. I den sammenheng er ildsjeler viktige. De hadde for eksempel gode erfaringer med å bruke pensjonister i ulike aktiviteter (blant annet i forbindelse med Byspillet). Det ble understreket at pensjonister er en undervurdert ressurs, som gjerne tar i et tak og har mye å bidra med. Det var også viktig å starte noe selv, nedenfra, ikke vente på at folk utenfra skal komme og fortelle oss hva vi skal gjøre, eller vente på at kommunen setter i gang noe. Det er viktig å ha kortsiktige mål, og gjennomføre noen konkrete tiltak, og mye kan også gjøres for en billig penge. ”Og svulstige kan vi godt være!” sier lederen, og lederen understreker betydningen av en holdningsendring i synet på Svelviks kvaliteter og muligheter. Hun mente at det nå er tendenser til mindre svartmaling og negativitet, noe som kanskje skyldes at flere engasjerer seg i ulike aktiviteter og får et ”eierskap” og ansvar i forhold til utviklingen av Svelvik.

6.6 Kulturhistorien – Fossekleiva og Berger

Når vi spør informanter om hva som er Svelviks viktigste kulturhistorie, er det først og fremst Fossekleiva og Berger som nevnes. Historien er kjent for mange i Svelvik, men noen ord kan likevel sies om den, blant annet for å få et perspektiv på hvilke kvaliteter og muligheter denne historien representerer samt utfordringer som knytter seg til å ta vare på denne historien for ettertiden.

Fossekleven tekstilfabrikk ble etablert av fabrikkeier Jürg Jebsen i 1879. Vannfallet og fjorden var grunnlaget for virksomheten. I første del av 1880 ble det bygget veier og brygge for dampbåter, og fabrikkbygningene begynte å ta form. Fabrikkdirften ble stadig utvidet, blant annet med flere verksteder, vaskeri, fargerier og lagerbygg, i tillegg til eget spinneri og veveri i fabrikkbygningene. På Berger hadde de også elektrisitetsverk, bank, skole, sykestue, kirke, butikker, posthus og etter hvert kino, og var et selvgående samfunn. På det meste var mellom 250 og 300 arbeidere sysselsatte i fabrikkene og tilhørende industri og nesten 800 innbyggere hadde direkte eller indirekte tilknytning til tekstilfabrikkene. Berger var et sted der man hadde en sikker tilværelse fra vugge til grav, forteller en "Bergergutt" (som hadde vokst opp i Berger, og som er aktiv i museumsforeningen).

Driften av Fossekleven opphørte i 1965. Rundt 1979 ble Fossekleiva kjøpt opp av et entreprenørfirma, restaureringen av fabrikken tok til og "Fossekleiva Brukscenter" ble etablert. Berger som industristed er unikt fordi det er intakt og lesbart som industrisamfunn.

I dag leier kunstnere, designere og andre innenfor kunst- og kulturfeltet lokaler i bygningene. Det er også en kafé og selskapslokaler, teatersal der som brukes til konserter og andre arrangementer. Museet på Fossekleiva som gir innblikk i historien om Berger og tekstilvirksomheten. I tillegg er det leiligheter i fabrikkbygningene. Ved dammen foran fabrikkbygningene ligger "Smia pub". Det foregår også en del aktiviteter der for barn og unge, blant annet knyttet til Den Kulturelle Skolesekken. Det er mest lokalt publikum som benytter seg av kulturhuset (flere fra Sande enn fra Svelvik). Flere informanter understreket den viktige jobben Jørg Jebsen gjør når det gjelder ivaretagelse av historien om

Berger gjennom blant annet innsamling av det store og unike arkivmaterialet han sitter på, også i europeisk sammenheng.



Fossekleiva – en utnyttet ressurs.

6.6.1 Kulturhistorien– mangler og tiltak

Vi er ikke gode nok på å ta vare på kulturhistoriske kvaliteter. Vi kunne gjort mer ut av industrihistorien på Berger, men det har stoppet opp pga dårlig økonomi (tidligere politiker).

Samme informant påpekte at kommunen ikke har vært gode nok til å ivareta historiske bygninger og arealer gjennom planverktøy, som reguleringsplaner og andre, og kompetansen i kommunen har heller ikke vært god nok.

Også informanter med tilknytning til museet pekte på at ivaretagelse av kulturmiljøet må tas inn i kommuneplanen. De må videre formidles til befolkningen at tiltak i Berger er søknadspliktig. Folk burde fått penger til istandsetting til den opprinnelige stilen, slik at man unngår uheldige inngrep, som det har vært en del av (innsetting av Husmorvinduer og annet), er det noen som mener.

Ifølge informanter med tilknytning til museet er det en utfordring å få etablert gode avtaler med kommunen om bruk av lokalene, drift og vedlikehold. Kommunens dårlige økonomi er et problem, og virker også inn på kommunens innsats og prioritering av Berge. Museet har fått til et samarbeid med Sande kommune, noe som er viktig da deler av Berger tilhører Sande. Men museet opplever imidlertid at det har vært en endring i positiv retning siste året med hensyn til hvordan Svelvik kommune forholder seg til museet. Men det er fortsatt en del uavklarte spørsmål knyttet til finansieringen av flytting av museet til ”Tyskland” (lokalet med maskiner fra Tyskland), oppbygging av samlingen og annet. Flyttingen er kostnadsberegnet til ca. 2.mill. kroner. Disse kostnadene er det vanskelig å få dekket av kommunen, og mulighetene for å få midler fra sponsorer er usikre. Kommunen må kjenne sin besøkelsestid og sørge for kontinuitet og forutsigbarhet i arbeidet med denne viktige kulturhistorien, påpekte informanten med tilknytning til museet.

Det var en gjennomgående oppfatning hos informanter fra ulike ståsteder at kulturhistorien knyttet til Berger og Fossekleiva kunne vært utnyttet bedre i profilering av kommunen. Fossekleiva er i dag en uutnyttet ressurs, som burde kunne få tilbake den posisjon den hadde på 1980-tallet da Fossekleiva kunst- og kultursenter var et

mye besøkt sted for dagsturister fra hele Oslo-området. Noen mente at utvikling/gjenoppbygging av Berger Brygge kanskje kan bidra til å løfte området, der også gjestehavn kan inngå. Foreningen ”Den Gode Hensigt” har ikke kapasitet til å gjøre noe i tilknytning til Fossekleiva og Berger, men lederen mente at de kanskje kunne etablert en liknende forening i Berger, spesifikt rettet mot det å få til mer aktivitet i området. Det finnes en god del ildsjeler i Berger, blant annet tilknyttet museumsforeningen (som har 100 medlemmer). Selv om det er en aktiv forening, trenger de rekruttering fra yngre krefter (under 50 år), da det stort sett er eldre folk som er medlemmer.

Også det interessante plantelivet, med eksotiske planter som kom via ballast fra skip, er en viktig del av Bergers historie. I tillegg brukes kulturlandskapet som beiteområde for kyr, slik at det ikke gror igjen. Et forslag er å tilrettelegge for turer i Berger, og som skiltes som kulturstier.

Svelvik kommune har heller ikke vært gode nok på å fremheve sin rolle som sjøfartssted i Drammensfjorden, for eksempel at Svelvik var vinterhavn for Drammen, ble det påpekt av informant fra museumsforeningen. Historien om fjorden som frøs igjen og man drev rekefiske på fjorden (de laget hull i isen og brukte håv) er en del av denne historien. Drammensreka hadde god kvalitet og rekefisket var en tilleggsnæring for folk. De burde også gjort mer ut av sjøfartshistorien gjennom formidling av denne historien, ble det understreket.

Dersom flere blir kjent med Svelviks historie, vil det også bidra til økt stolthet med denne historien (informant fra administrasjonen).

6.7 Økonomien

Kommunens anstrengte økonomi er den faktoren fleste av dem vi har snakket med peker på som et stort problem i Svelvik i dag, som det også fremkommer i det foregående. Det å være på Robeklista¹, begrenser handlingsrommet for kommunen. Alle

¹ Robeklista er et register over kommuner og fylkeskommuner som må ha godkjenning fra Kommunal- og regionaldepartementet for å kunne foreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leieavtaler.

parter forstår hvilke utfordringer det er å være på Robeklista, men målet er å komme ut av den neste år. Innføring av en tidsavgrenset eiendomsskatt har vært et av tiltakene for å få orden på økonomien. Det er tverrpolitisk enighet om denne løsningen, og i det er stor grad av tverrpolitisk enighet i mange saker, sier politikere både i posisjon og opposisjonen.

Den anstrengte økonomien er bakteppet for at flere vi har snakket med fra befolkningen (inkludert ungdom) ønsker seg en mer løsningsorientert og proaktiv kommunal ledelse, som ikke bare snakker om alt de ikke har råd til. Det er viktig å få flere inntekter og ikke ”spare seg til fant”, ble det understreket. Flere gav uttrykk for at de ikke har tillit til politikerne pga dårlig styring av økonomien:

Jeg ønsker meg en mer offensiv kommunal ledelse som er opptatt av politiske løsninger og mer kreative (informant fra befolkningen)

6.8 Vei og kommunikasjon

Det tross alt ikke er en kjerrevei det er snakk om!
(ledende politiker)

Dette delkapitlet omhandler temaene vei, tilgjengelighet og kommunikasjon. Vi tar også med ungdommens blikk på dette temaet, som for øvrig har mange likhetstrekk med oppfatningene til andre informanter. Dette temaet behandles også i de to andre kapitlene, men med utgangspunkt i boligutvikling og Svelviks rolle i regionen.

Flere peker på Riksvei 319 som et problem, spesielt på Buskerudsiden, der den er smal og svingete. Riksvei 319 ligger der som en ”psykologisk sperre”, fremholdt en informant fra administrasjonen. Dette kan gjøre at det er mindre interessant å etablere næringsvirksomhet i Svelvik, ble det påpekt. Hvorvidt veien er et hinder for næringsetablering, har vi ikke grunnlag for å si noe om, utover at flere informanter hevder at det er tilfelle.

En ledende politiker fremholdt at dersom en svartmaler veien for mye, kan det bidra til at færre vil besøke Svelvik. En politiker (fra opposisjonen) syntes også at det var et altfor negativt fokus på

veien, og mente at det ikke er noe problem at det er noen svinger, og at det er flott natur rundt veien, der den slynger seg langs sjøen. Det er ikke noe poeng å ha en vei som går langt inni skauen, mente politikeren. Et annet moment som ble fremført er at dersom en snakker for pent om veien kan det bidra til at en ikke får midler til utbedring, så det er en balansegang.

Svelviks beliggenhet er gitt, men noen av informantene peker på at kommunen har preg av å være litt ”utkant”, det vil si oppleves som lite sentralt og tungvindt å komme til. Bedre veiforbindelse og infrastruktur kunne bedret på dette. En politiker fra opposisjonen mente at det er et paradoks å fremstille Svelvik som usentral, da det rent faktisk er korte avstander til store befolkningskonsentrasjoner. Hun mente at dette har historiske røtter tilbake til at Svelvik ikke fikk jernbane, og fikk betegnelse bakevje. Denne forestillingen er kanskje blitt sittende fast i folks hoder?

Et gjennomgangstema er at busstilbudet til og fra Drammen er for dårlig, spesielt på sen kveldstid og om natten. De fleste av ungdommene vi snakket med drar til Drammen for å gå på kino eller for å gå på byen. Pendlerbuss til Oslo og nattbuss, som de hadde tidligere er noe som etterlyses. Ungdom ønsket seg busskort til Drammen + Åssiden og Gulskogen (slik de har til Vestfold) siden flere går på videregående skoler i Drammen. Det var også et ønske om å få bedre gang- og sykkelveier i begge retninger utenfor sentrum. Ungdommer påpekte også at det er vanskelig å være fotgjenger utenfor sentrum. Mye tungtrafikk og dårlig brøyting trekker også ned. Noen informanter lanserte forslaget om bru over Svelvikstrømmen, andre igjen mente at dette ikke er et godt, eller realistisk, forslag.

6.9 Svelviks identitet – litt fragmentert

Det kan være vanskelig å fastsette hva som er et steds identitet, men kan omfatte følgende spørsmål som kan tydeliggjøre hva identitet kan dreie seg om: Hvem er vi? Hvem vil vi være? Hva kjennetegner ”oss” som bor her fra ”dem” som bor andre steder? Hva er vår bys/steds særtrekk og kvaliteter som vi ønsker å vise fram? Hvem identifiserer vi oss med? Hva bidrar til samhold og identitet i befolkningen og skaper en ”vi-følelse” (jf. Relph 1976).

En tidligere politiker beskrev Svelviks identitet som brokete, noe som også kan forklares med at de ulike tettstedene har sin egen identitet. De er lokalpatriotiske til sine tettsteder, noe som er positivt, men det kan bety at en felles ”vi-følelse” kan være vanskelig å etablere. Slik den tidligere politikeren ser det har Svelvik ikke bestemt seg for hva de vil og hvem de vil være: ”derfor må vi jobbe for å få en klarere identitet”. Svelviks identitet betegnes også av andre informanter som anonym.

I kommunedelplan Svelvik (2002-2012) heter det at det er viktig at Svelvik utvikler en klar identitet, og at byen fremstår som en samlet, homogen by, uten den klare delingen som eksisterer i dag. Dette vil føre til engasjement og en entusiasme blant befolkningen som vil styrke sentrum. Dette er like aktuelle spørsmål i dag som da det ble skrevet.

Det var flere som pekte på Svelviks identitet som jordbrukskommune, og spesielt frukt- og bær dyrkingen, selv om disse kvalitetene kanskje er litt underkommuniserte. Hvorfor ikke utnytte frukt dyrkingen bedre (à la fruktblomstringen i Hardanger)? spurte et par som har hytte i Svelvik (og kjenner kommunen godt). Nærheten til sjøen fremheves av flere som Svelviks identitet som sted. Kulturhistorien knyttet til Fossekleiva og Berger og sjøfartshistorien hører også med i det som bidrar til å markere Svelvik som sted og som folk (riktignok i varierende grad) identifiserer seg med.

6.10 Negativ identitet og mentalitet?

Det billigste, men ikke smarteste, er å ligge flatt, langt under dyna (ledende politiker).

Når tittelen her ikke er formulert som en påstand, skyldes det at det ikke kan fastslås, med tre streker under, at Svelvik preges av en slik identitet og mentalitet. Som blant andre lederen av ”Den Gode Hensigt” påpeker har mange blitt lei av svartmalingen og engasjerer seg for å få en ny giv i utviklingen av Svelvik. Også ”stafetten” om Svelvik i Svelviksposten i 2010 har trolig bidratt til å vekke folks engasjement og interesse for hvordan Svelvik bør og kan utvikles, og til å se muligheter mer enn problemer.

Samtidig peker flere av våre informanter på at Svelvik fortsatt preges av en negativ form for identitet, som delvis forklares med kommunens anstrengte økonomi, som gjør at det ikke er rom for særlig mye. Flere er kritiske til at politikere og administrasjon bidrar til å ”psyke” befolkningen ned ved å stadig snakke om den dårlige økonomien. Politikere og administrasjonen burde vært mer opptatt av å finne positive løsninger, når alt som kommer fra toppen er negativt, har det lett for å spre seg til befolkningen, ble det påpekt av representanter fra befolkningen. Mange husker fortsatt Dagbladets negativt vinklede artikkel om Svelvik i sommer, og regionale aviser (spesielt Drammens Tidende) har heller ikke for vane å skrive positivt om Svelvik, er det flere som påpeker. Slike oppslag bidrar til at Svelvik får et dårlig rykte i omverdenen. Mange blir ”fed up” av den negative vinklingen på Svelvik, sier en tidligere politiker, men kanskje kan slike ”ytre fiender” (negative artikler) mobilisere svelvikingene til å vise hva de faktisk har og får til?

En informant fra administrasjonen understreket at det også er litt opp til kommunen selv å bruke mediene og ”føre” dem med positive nyheter, for ellers skriver de noe negativt. Men det er ikke bare politikere og administrasjonen, økonomien eller aviser som får skylda for at en negativ mentalitet gjør seg gjeldende. Det knyttes også til en tendens i Svelvik til å ”snakke seg ned”, hvor man peker på hva som ikke går, hva man ikke får til osv. Vi må heller si: ”hva kan vi gjøre for å få Svelvik til å bli et bedre sted?” (tidligere politiker).

Det er flere som mente at det har vært for lite fokus på det som er positivt, og at man må bli mer stolte av det de faktisk har og Svelviks muligheter. ”Vi ser ikke det som er rett under nesetippen”, understreket en ledende politiker, som også påpekte at de ikke har klart å markere seg: ”Mens andre kommuner snakker om det de har å by på, snakker vi heller om hvor dårlige veiene er.”

Besøkende sier at Svelvik er en ”Sørlandsidyll”, vi ser det jo ikke selv, men setter de verste merkelappene på oss selv, understreket en informant fra befolkningen.

6.11 Opp av hengemyra – ny giv

Som flere påpeker må Svelvik komme opp av hengemyra og få fram hvilke kvaliteter Svelvik har å by på i profilering av kommunen; ikke henge seg opp i negative oppslag i nasjonale og regionale aviser.

Kommunen har satset mye på utbygging av skoler og barnehager, noe som er viktig for unge i etableringsfasen. Det kan faktisk flagges mer som et pluss, påpekte flere. Andre kvaliteter som kunne komme bedre fram, er rimelige båt plasser og et aktivt båtmiljø. Nærheten til sjøen og mange badestrender, samt at mange i Svelvik har utsikt mot vann, er også kvaliteter flere mener kan brukes mer i profilering av Svelvik. Vi må bruke den spennende kulturhistorien bedre i profilering av Svelvik, ble det også understreket. Det ble også påpekt at Svelvik kan la seg inspirere av det de har fått til i Drammen, og bli mer aktive som ambassadører for Svelvik. Et forslag var å sende en eller flere suksesshistorier om Svelvik til medier eller andre. Hyttefolka er også viktigere enn folk tror, ble det understreket. De bidrar til økt omsetning i varehandelen, og de er gode ambassadører dersom de trives i Svelvik. Her er noen sitater:

Vi må bli mer frampå og fronte det som er positivt, få fram hvor fint det er å bo og vokse opp i Svelvik og bygge trua på Svelvik i fellesskap (ledende politiker)

Vi må ta utgangspunkt i at vi har en vakker kommune og få bedre innsikt i hva som gjør at folk vil bo her (informant fra administrasjonen).

Vi må begynne å snakke mer om det vi selv kan gjøre noe med, og det enkleste er å begynne å snakke positivt om kommunen. Vi bør reklamere for Svelvik slik: ”Svelvik har alt” (informant fra befolkningen).

Også i Næringsrådet er det ny giv. De driver ikke bare med ”indre anliggender” i forhold til næringslivets utvikling, men vil fokusere mer på forbindelsen mellom vekst i kommunen og vekst i næringslivet. Næringsrådet har satt i gang et strategisk arbeid der ulike grupper jobber med ulike temaer: byutvikling og infrastruktur, næringsutvikling og – struktur og profilering/identitetsbygging/merkevarebygging.

6.12 Mer systematisk tenkning i utviklingen av Svelvik

”Kommunen må sette seg noen mål som følges på kort og lang sikt. Ikke miste fokus. Vi må konsentrere oss om å rendyrke noe ordentlig” (informant fra administrasjonen).

Både politikere og representanter for administrasjonen understreket betydningen av å få satt Svelvik på kartet, fastsette noen langsiktige mål og strategier som de holder fast ved, og dra i samme retning. Videre ble det påpekt at de må bli mer bevisst hvordan hvert enkelt tiltak inngår i en større helhet og få mer systematisk tenkning i det som gjøres, og ikke bare tenke på økonomi og ”her og nå” problemer. Vi må heve blikket og også tørre å ta upopulære valg, ble det understreket. Det betyr for eksempel at dersom Svelvik ønsker å utvikle sentrum, må innsatsen settes inn *der*. Det betyr at ikke alle som ”lobber” for tiltak i sine tettsteder kan få gjennomslag for sine ønsker her og nå (eller i det hele tatt). Det betyr også å si nei til utbygging som ikke er i samsvar med strategier om fortetting og bærekraftig utvikling og som bidrar til å svekke snarere enn å styrke sentrum.

6.13 Vi må bli bedre på/sørge for å ha og gjøre..

Det følgende er sitater som mange har vektlagt som viktig for fremtidig utvikling av Svelvik.

- Vi må bli mer offensive og snakke positivt om oss selv både innad i kommunen og utad
- Bli bedre til å fortelle om hva vi har av kvaliteter (også til regionale aviser)
- Samarbeide på tvers av tettsteder, foreninger og alderskategorier (slik Den Gode Hensigt gjør)
- Bli bedre på å ønske nye innbyggere velkommen, for eksempel ”Hilsen fra ordføreren” til nye innbyggere
- Må legge bedre til rette for å få flere innbyggere (gjennom flere boliger og et mer variert boligmarked)

- Tiltrekke oss ressurssterke folk
- Gjøre oss attraktive for unge familier
- Være mer aktive overfor potensielle tilbakeflyttere (med ”Flytt hjem” kampanjer eller annet)
- Infotavler både på nettsteder og ved innkjøringen til Svelvik om hva besøkende kan oppleve og hva Svelvik har å tilby
- Få bedre tilbud til ungdom
- Få bedre informasjon om ting som skjer i vår lille by; via medier (aviser og sosiale medier, kommunens nettsider etc.)
- Sikre historien vår, både den fysiske og fortellingene
- Stimulere og legge bedre til rette for nye virksomheter/bedrifter spesielt kompetansebedrifter (næringshager/-parker)
- Inspirere gründere og andre som vil etablere næring
- Ha en handelsnæring som dekker det nødvendige for å unngå handelslekkasje
- Få folk til å bruke sentrum
- Vi må forsterke og utvikle kommunens egne kvaliteter og unngå kopiering
- Få bedre kontroll på økonomien
- Satse mer på samfunnsutvikling, ikke bare på å spare penger
- Tilliten mellom befolkningen og politikere/administrasjon må bedres og kontakten må preges mer av entusiasme
- Må få en tettere link mellom kommunens administrasjon og innbyggerne
- Politikere/administrasjon må bli mer på ”tilbudssiden” overfor befolkningen
- Vi må snakke mer sammen, innad i administrasjonen og med befolkningen. Bli mer åpne og utadrettet
- Vi må gjøre noe med det vi sier vi skal gjøre (ikke bare prate...)

6.14 Oppsummering: utvikling og tiltak framover

Slik vi ser det skal Svelvik utvikle seg, men være til å kjenne igjen. Det betyr å ta vare på og forsterke eksisterende kvaliteter, forbedre det som er svakheter og fjerne negative forhold. Svelvik har mange ”småstedskvaliteter”, og disse er det viktig å ta vare på.

6.14.1 Positive ”fortellinger” om Svelvik

Svelvik kan ikke konkurrere med Drammen når det gjelder attraktivitet, men kan la seg inspirere når det gjelder fremtidsstro og troen på at det er mulig å snu en negativ utvikling. Til forskjell fra hva Drammen opprinnelig strevde med, sliter ikke Svelvik med et negativt omdømme i omverdenen (selv om negative oppslag i avisene selvsagt kan bidra til et dårlig rykte, som evt. fester seg), snarere er det snakk om et anonymt eller tomt omdømme. Det er det mulig å gjøre noe med gjennom å presentere seg i omverdenen gjennom positive ”fortellinger” om Svelvik. Slike fortellinger må selvsagt være troverdige. Mange i kommunen (befolkningen og politikere/adminstrasjon, foreninger og enkeltpersoner) er opptatt av Svelviks utvikling, og har mange ideer og tanker om hva som kan og bør gjøres. Det er også stor grad av tverrpolitisk enighet i mange saker om Svelviks utvikling. Det er et godt utgangspunkt i det videre arbeidet med å utvikle Svelvik til et enda mer interessant og bra sted å bo og besøke.

6.14.2 Svelviks kvaliteter: utfordringer og muligheter

Mange av Svelviks kvaliteter i kommunen som helhet og i Svelvik sentrum er viktige for dem som bor der, men kan også markedsføres bedre. Deler av sentrum har preg av å være en ”sørlandsidyll”, og Svelvik er også en fin sommerby med gode mulighetene for sjø- og båtliv. Dette kan utnyttes bedre. Svelvikstrømmen, som mange peker på som en kvalitet, kan man gjøre mer ut av også vinterstid. Flere kan bruke sentrum og de kvaliteter som finnes der mer, selv om sentrum også må styrkes med flere tilbud og møteplasser. Beslutningene om å etablere vinmonopol i Svelvik kan være et bra bidrag i den sammenheng.

Svelvik må tenke igjennom hvordan de kan gjøre seg attraktive for yngre innflyttere/tilbakeflyttere. Det er velkjent at folk trekkes mot ”levende” byer, mens byer med et dødt og lite pulserende bysentrum er mindre attraktivt. Dersom en by har preg av å være ”livsfaseby (jf. Villa 2000), og den primært henvender seg til familier med barn, vil den i liten grad nå fram til andre målgrupper. ”Livsfasebyen” er ikke like interessant for par uten barn, enslige eller unge over 18.

Området rundt kirken kan videreutvikles, og gågater i deler av sentrum kan trolig også gjøre det mer attraktivt å oppsøke sentrum. Man bør vurdere å få en del av biltrafikken ut av sentrum, eventuelt få enveiskjøring i Storgata. Bedring av kontakten med sjøen, blant annet gjennom å åpne og oppgradere branngatene, samt og etablering av strandpromenade langs Svelvikstrømmen, er også tiltak som kan heve attraktiviteten og kvaliteten i sentrum.

Flere peker på folk ikke flytter til Svelvik for å finne storbykvaliteter, men noe kan trolig gjøres for å utvikle flere småbymessige kvaliteter, sosiale møtesteder, kaféer og andre serveringssteder. Møtesteder kan også være en kiosk, et gatehjørne, et torg, parker og turstier osv. Det kan se ut som det er behov for en nærmere kartlegging av hvilke møtesteder som brukes av hvem og hvilke en skal satse på og utvikle.

Samtidig er det flere utfordringer som knytter seg til utviklingen av sentrum. Kjøpesenteret og nærheten til Drammen (spesielt fra Nesbygda) bidrar til at mange ikke trenger å dra til sentrum for å handle. Kundegrunnlaget for mindre spesialbutikker/nisjebutikker er også begrenset. Dersom flere bosetter seg i sentrum, kan det bidra til økt omsetning i butikkene, og til at flere butikker og kafeer/andre utesteder og kontorarbeidsplasser vil etablere seg i sentrum. Altså en positiv spiral.

6.14.3 Oppvekststedet

For barn og unge (under 15 år) er Svelvik godt og trygt sted å vokse opp, med mange tilbud når det gjelder fritidsaktiviteter. For eldre ungdom (15-18), har ikke Svelvik like mye å tilby. Dersom Svelvik også skal bli interessant for disse, bør noen flere tilbud utvikles. Det kan være for eksempel være ungdomsdisko,

ungdomskafé (et ”ramle innom sted” for ulike uformelle aktiviteter og gjøremål, gjøre lekser, se film, være på internett etc.) og få etablert en klubb à la ”Garneriet”. Skateramper i Sandtakområdet har vært lansert som en mulighet. Hvordan kan sjøen og det maritime utnyttes bedre med ungdomsrettete aktiviteter? Utenbys ungdom benytter seg av Svelviks gode muligheter for kiting, men få av Svelviks ungdommer driver med det. Forklaringen er at de ikke behersker kiting, men det kan man gjøre noe med gjennom å arrangere kurs. Et annet mulig tiltak er sandvolleyballbane, som kan være et tilbud både for yngre og eldre ungdom. Minigolfbane ble også lansert som et forslag. Det kan dessuten være en idé å reetablere ungdommens bystyre, som en arena for å få fram ungdomsspesifikke spørsmål. Dessuten vil uformelle og åpne ungdomssteder være tilbud til all ungdom.

Erfaringer fra andre steder vi har undersøkt, som Florø (Vestby og Skogheim 2010), viser at det spesielt er uorganisert ungdom som mangler tilbud. Kommunen bør derfor, i samarbeid med et bredt utvalg av ungdom, kartlegge deres ønsker og behov, hvordan de bruker Svelvik og hva som kan være gode tilbud sett fra deres perspektiver. For å kartlegge ungdoms ønsker og ideer, kan for eksempel en forslagskasse på skolene være egnet, idédugnader med ungdom kan arrangeres og sosiale medier (face-book og andre) er også egnede kanaler for å få ungdoms blick på hvordan Svelvik kan bli et mer interessant sted for dem.

6.14.4 Kulturhistorien som ressurs

Kultur brukes i økende grad som ressurs i by- og stedsutvikling der målgruppene kan være både lokalbefolkningen og besøkende. Slik heter det for eksempel i rapporten Miljøvennlige og attraktive tettsteder. Erfaringer og anbefalinger fra Tettstedsprogrammet. Sluttrapport (Miljøverndepartementet 2005):

Den fysiske kulturarven med kulturminner og kulturmiljøer kan være viktige ressurser både for kulturnæringene, lokalsamfunn og regioner.

I mange tilfeller tuftes byområder og steder på tidligere industrianlegg. Slike omdanninger kan medføre ny bruk og utvikling av områder. Mange byer og steder satser også på å markedsføre seg offensivt ved å eksponere sine særegne

kulturbaserte kvaliteter (se Skogheim 2005, Skogheim og Vesby 2010). Spørsmål steder kan stille seg er: Hva har vi å tilby som andre ikke har? Hvordan kan vi utnytte våre kvaliteter (kulturrelaterte eller andre) bedre enn vi gjør i dag? Hvordan kan vi få visjoner og planer inn i forpliktende former? Hva kreves av ressurser for å få det til? Kan offentlig privat partnerskap egne seg for å realisere tiltak? Dette er noen spørsmål som kan stilles i forbindelse med Fossekleiva og Berger men kan også relateres til andre planer og prosjekter i Svelvik.

Fossekleiva er i dag et litt ”dødt” område og det bør være flere aktiviteter der som gjør at det blir et interessant sted å oppsøke både for lokalbefolkningen og tilreisende. Det betyr å få historien opp i dagen gjennom formidling, utstillinger, seminarer og arrangementer. Et spørsmål kommunen må stille seg er hvordan de best kan ta vare på historien om Berger og Fossekleiva. Bør for eksempel området fredes som kulturmiljø? Og hvordan kan kommunen bidra til at bygninger og andre deler av historien tas vare på og brukes? Det bør også vurderes om det finnes statlige midler som kan bidra til å ta vare på Berger og Fossekleiva.

6.14.5 Unngå svartmaling

Den anstrengte økonomien ligger som en ”klam hånd” over kommunen og begrenser kommunens handlingsrom. I tillegg bidrar en negativ mentalitet til å fokusere på det man ikke har, ikke får til etc. Skal Svelvik få en tydeligere profil og ikke forbli en ”skjult hemmelighet”, er det viktig å unngå svartmaling og negativ identitetskonstruksjon. Ingen har lyst til å besøke eller bosette seg i en kommune som ikke snakker pent om seg selv. Det betyr ikke at problemer (sosiale, levekårsmessige og andre) skal feies under teppet, men disse løses ikke ved at man underslår kvaliteter og muligheter. Kommunens politiske og administrative ledelse har et særlig ansvar, men også Svelviks befolkning er viktige ”ambassadører” for Svelvik.

7 Boligtilbudet, status og planer

Vi skal i dette kapittelet presentere aktuelle planer med betydning for boligbyggingen og status når det gjelder boligmassens sammensetning, bosettingsmønster og befolkningsutviklingen.

7.1 Kommuneplan

Prinsipper for den fremtidige utviklingen for kommuneplan 2000-2012 (den sist vedtatte) er å utvikle en ”bærekraftig og framtidsrettet boligbygging som et variert tilbud til befolkningen som grunnlag for harmonisk vekst” og å ”utvikle tettstedene og byen” (ibid:8).

Boligbyggingen hittil

Kommunen har, ifølge kommuneplanen, ikke hatt et utbyggingspress innenfor regionen. Kommunen har tre tettstedssoner: Svelvik tettsted, Berger/Sand og Nesbygda. Det finnes også noen mindre boligkonsentrasjoner utenfor disse avgrensningene på Hella, Krok og Høyen. I perioden 1980 til 2000 har boligutbyggingen særlig vært i Midtre Svelvik (områdene ovenfor sentrum) og noe på Tangen/Skjæret i Nesbygda. Bergeråsen ble bygget ut 1970-71. Etter det har det vært lite boligbygging på Berger/Sand.

Det påpekes i kommuneplanen at en kan påvirke hvor stor befolkningsvekst man vil ha:

Ved å tilby riktige boligtyper kan man trekke til seg en større andel av dem som ellers søker til regionen. Ved offensiv boligpolitikk og aktiv sentrumsutvikling vil man kunne trekke til seg de som etterspør ”småbyen” nær ”storbyen” innenfor regionen (ibid:16).

Boligbehov og utbyggingsmønster

Kommuneplanen har lagt til grunn en befolkningsvekst på ca 0,75 prosent og et årlig boligbehov på ca. 35 nye boliger.

En stor del av boligbyggingen skal styres til sentrumsområdet for å styrke sentrumsstrukturen (ibid:35). Det påpekes at en ikke har tradisjon for spredt boligbygging, og en ønsker at det fortsatt skal være slik.

Målet for boligbyggingen er at minst 50 prosent av nybygde boliger skal etableres til midtre del av Svelvik (sentrumsdelen). Det er også her den vesentligste delen av boligbyggingen har foregått, særlig på Ebbestad og Mariås på 1970 og 80 tallet. Boligbyggingen var særlig omfattende på 1980 tallet. På begynnelsen av 1990-tallet var boligbyggingen på et lavmål for siden å ta seg opp igjen utover på 1990-tallet. På 1990-tallet har det også vært noe boligbygging i form av leiligheter i Svelvik sentrum. En oversikt over arealer for boligbygging viser at av i alt 421 boliger i 12 års perioden 2000-2012 var 83 planlagt som fortetting i Svelvik sentrum.

7.2 Kommunedelplan Svelvik Sentrum 2002-2012

Kommunedelplan for Svelvik sentrum ble vedtatt i 2003 etter en arkitektkonkurranse med tre innbudte deltakere. Det fremgår av forordet at det er vesentlig å få samlet hele sentrum til et helhetlig område, og å få til boligfortetting og næringsutvikling for å stoppe handelslekkasjen.

Planen la opp til en utvikling i tre hovedfaser (ibid: 6). Det fremgår at det er en hovedutfordring at sentrum fremstår som todelt og at folk bruker bil mellom bydelene (ibid: 10). På grunn av bebyggelsesstrukturen og kommunens topografi bor mange utenfor selve Svelvik sentrum, men innen for Svelvik tettsted. Det medfører mye biltransport og parkeringsbehov i sentrum.

Det er et mål med planen å skape en tett bystruktur med integrert bolig- næring og service og bedre tilgang til sjøen. Det skal legges til rette for maksimalt antall nye og moderne boliger med variert struktur og størrelse (ibid:15).

Det er, ifølge planen, et boligpotensial på ca 360 boliger a 100 kvm BTA innen planområdet (ibid:30).

Det ble bl.a. foreslått boligbygging på den gamle skoletomten, på Adax tomten og som fortetting innen flere delområder med eldre bebyggelse.

Sandtaket er beskrevet som den største utfordringen for utviklingen av Svelvik sentrum. I kommunedelplan for sentrum ble området foreslått utbygget med blandet bolig, næring, service/hotell med mer. Det forutsettes at kraftledningen blir fjernet. Papirfabrikken ses også som en viktig utfordring og mulighet for utvikling av sentrum. Byggehøydene er foreslått å være på én til to etasjer pluss loft som i resten av Svelvik. Det anbefales at flest mulig boliger orienteres langs sjøfronten. Boliger som bygges i de indre områdene må ha kvaliteter som bakkekontakt med private uteplasser på terreng og nærhet til felles grønt- og lekeplasser (ibid:20).

7.3 Boligsosial handlingsplan

Boligsosial handlingsplan (Svelvik kommune 2009) har en planhorisont på kort sikt frem til 2015 og lang sikt frem til 2025. Det fremgår av innledningen at ”Svelvik kommune har hatt og har fortsatt et godt tilbud til de fleste grupper av mennesker som trenger et botilbud” (ibid:2).

Det påpekes likevel at kommunen har utfordringer framover når det gjelder å utvikle et botilbud som kan gi et tilfredsstillende tilbud til alle grupper.

Hovedmålet for det boligsosiale arbeidet er at ”alle skal kunne disponere en god bolig uavhengig av økonomiske, fysiske, helsemessige eller sosiale forutsetninger” (ibid:4).

Planen tar ikke for seg den generelle boligforsyningen i kommunen.

Befolkningsutvikling og befolkningssammensetning

Det som først og fremst påvirker boligbehovet i fremtiden er at en får inn nye pasientgrupper og endringer i befolkningssammensetningen med flere eldre over 67 år.

Svelvik kommune har i dag en relativt ung befolkning, men andelen over 67 år vil øke betydelig i årene fremover. Andel eldre over 80 år var på 3,6 prosent i 2008 (4,7 prosent på landsbasis).

Dagens boligtilbud

Kommunen eier til sammen 95 boenheter til utleie. I tillegg har hjemmetjenesten tildelingen av 31 omsorgsboliger i Fabrikkjordet borettslag. Her må de som søker bolig kjøpe seg inn. Det er bygget nye omsorgsboliger i Strømmsgata. Boliger i Strandgata er av Drammen Eiendom KF vurdert å være kondemnabile (ibid:6). Kommunen har ingen avtaler med det private boligmarkedet om leie av boliger til vanskeligstilte.

Mål og strategier

Det påpekes at det ikke er beskrevet noen boligpolitiske målsettinger for Svelvik i vedtatt kommuneplan, og at Svelvik kommune ikke har hatt en tydelig politikk på dette området (ibid:9). I utgangspunktet er det enhver innbyggers ansvar å skaffe seg egen bolig. Kommunens ansvarsområde er forankret i sosialtjenesteloven med hensyn til å skaffe boliger til vanskeligstilte.

Hvilke boligtyper trengs?

Kommunen har som mål at alle boliger som bygges i regi av kommunen skal bygges etter prinsippene om universell utforming, og at boligene bør ligge "sentrumsnært", dvs. i Svelvik, ikke i de andre tettstedene. Det er i dag størst behov for bofellesskap med personalbase. Det er også problemer å skaffe treroms boliger til familier.

Det har vært et ønske at de kommunale boligene skal være gjennomgangsboliger i påvente av en permanent løsning på det private boligmarkedet. Det har vist seg å være vanskelig å gjennomføre i praksis blant annet fordi det medfører høyere kostnader for kommunen.

Det fremgår at mange eldre selger sin enebolig for å flytte inn i en mer tilrettelagt kommunal bolig for at de skal kunne bo i egen bolig lengst mulig. På den måten avlastes presset på sykehjemmet.

Arbeidsgruppa for boligsosial handlingsplan etterlyser en samlet boligforvaltning og en aktiv boligutvikling i Svelvik kommune (ibid:13). Boligsosiale ordninger i Husbanken utnyttet ikke godt

nok, og opplegg for drift og vedlikehold har et forbedringspotensial.

Det er foretatt beregninger av boligbehov for de ulike gruppene vanskeligstilte, og det konkluderes med at kommunen ikke disponerer et tilstrekkelig antall boliger til de gruppene som er beskrevet.

Tiltak

Av konkrete tiltak foreslås blant annet bygging av bofellesskap og leiligheter i Strandgata 16 og to bofellesskap i tilknytning til eksisterende bomiljø rundt Brinchsgate 8. Det foreslås også oppkjøp av leiligheter i Fabrikkjordet brl., og at en inngår utbyggingsavtaler med private utbyggere. Planen drøfter også forslag til organisatoriske endringer i kommunen som vi ikke vil gå inn på her.

7.4 Klima- og energiplan

Det fremgår av klima- og energiplanen (Svelvik kommune 2010:16) at ca 3.300 innbyggere, dvs. mer enn halvparten av innbyggerne, har sin bolig i Svelvik sentrum². Det er ikke angitt noen mål for fremtidig boliglokalisering/boligbygging. Boligbyggingen omtales primært når det gjelder energibruk og energiforsyning. Det er for eksempel beskrevet tiltak for å redusere energibruket (utfasing av parafinovner, ENØK tiltak og lignende).

Når det gjelder transport er det et mål å vektlegge samordnet arealbruk og transportbruk. Et tiltak er bl.a. sammenhengende gang- og sykkelveier, tilrettelegging av parkeringsarealer på ”riktige steder ved transportnettet” (ibid: 25) og kameratkjøring.

7.5 Planstrategi for Svelvik kommune

Svelvik kommune skal, i likhet med alle norske kommuner, utarbeide planstrategi i tråd med ny plan- og bygningslov.

² Med Svelvik sentrum menes Svelvik by, Ebbestad og Mariås.

Som et første ledd i dette arbeidet er det utarbeidet et notat: ”Beskrivelse av dagens og fremtidens utfordringer – til planstrategi i Svelvik kommune 2011-15” (Svelvik kommune 2011).

Det fremgår av notatet at kommuneplanen, som ble vedtatt i 2001, ikke har fungert som det styringsverktøy den var tenkt som:

Gjeldende kommuneplan har, siden den ble vedtatt i 2001, i liten grad vært benyttet som arbeidsverktøy for drift og utvikling av kommunen. Målene i gjeldende kommuneplan er ”runde” og generelle i sin form og organisasjonen har manglet eierfølelse til planen. Målene er i liten grad videreutviklet og konkretisert i etterkant, og gjeldende kommuneplan har aldri vært opplevd som retningsgivende (ibid:8).

Det vil derfor være viktig at flere får eierfølelse til den nye kommuneplanen.

7.6 Boligmassens sammensetning

Vi skal i dette kapittelet beskrive boligmassens sammensetning i Svelvik og sammenligne med Vestfold fylke og landet som helhet.

Boligstørrelse

Svelvik kommune har en overvekt av store boliger. 70 prosent av alle boliger er på fire rom eller større. Det er flest fire- og fem roms boliger.

Tabell 7.1 *Boliger i Svelvik, Vestfold fylkeskommune og landet som helhet etter antall rom. Prosent. Kilde: SSB folke- og boligtellning 2001*

	1 rom	2 rom	3 rom	4 rom	5 rom	6 rom	7 rom	8 rom eller fler
Svelvik	2,4%	8,5%	19,0%	27,1%	24,6%	11,4%	4,2%	2,8%
Vestfold	3,7%	12,4%	19,7%	22,9%	20,9%	11,2%	5,6%	3,5%
Landet	18,2%		19,5%	22,5%	20,0%	10,6%	5,4%	3,8%

Ved å slå sammen andel ett-, to- og treroms boliger får vi et mål på andel små boliger. Svelvik har 29,9 prosent små boliger, Vestfold fylkeskommune har 35,8 prosent og landet som helhet 37,7 prosent boliger i den kategorien.

Bygningstype

Svelvik har en stor andel eneboliger (70,5 prosent) sammenlignet med Vestfold fylke (63,0 prosent) og landet som helhet (57,1 prosent).

Tabell 7.2 *Boliger fordelt på bygningstype i Svelvik, Vestfold fylkeskommune og landet som helhet. Prosent. Kilde: SSB*

	Frittliggende enebolig/våningshus	Hus i kjede, rekkehus, terrassehus, vert.delt tomannsbolig	Hor. delt eller annet bygg med mindre enn 3 etj.	Blokk/leiegård eller annet boligbygg med mer enn 3 etj	Forretningsbygg eller bygg for fellesholdning	I alt
Svelvik	70,5 %	16,6 %	8,9 %	1,0 %	3,0 %	100
Vestfold	63,0 %	12,5 %	12,0 %	8,2 %	4,3 %	100
Landet	57,1%	12,7 %	8,4%	18,4 %	3,4 %	100

Ved å slå sammen kategoriene frittliggende eneboliger/våningshus, og hus i kjede, rekkehus osv. får vi et mål på andel eneboliger og småhus, som utgjør 87,1 prosent av boligmassen. Dersom en inkluderer horisontaldelt tomannsbolig/boligbygg med mindre enn 3 etasjer utgjør de til sammen 96 prosent av alle boliger i Svelvik sammenlignet med Vestfold fylke (87,5 prosent) og landet som helhet (78,2 prosent).

Byggeår

Svelvik kommune har en større andel boliger bygget etter 1961 (68,9 prosent) sammenlignet med Vestfold fylkeskommune (61,9 prosent) og landet som helhet (63,3 prosent). (Kilde: SSB folke- og bolig telling 2001).

Andel eier/leieboliger

Svelvik kommune har en stor andel eierboliger (80,9 prosent) sammenlignet med Vestfold fylkeskommune (78,2 prosent) og landet som helhet (76,7 prosent). Svelvik har svært få borettslagsboliger (6,2 prosent) sammenlignet med Vestfold fylkeskommune (13,4 prosent) og landet som helhet (14,1 prosent).

Tabell 7.3 *Andel eier/leierboliger i Svelvik, Vestfold fylkeskommune og landet som helhet. SSB. Prosent*

	Eies		Leies						
	totalt	Selveier alene eller sameie	Borettslag eller aksje- selskap	totalt	Av privat person	Av bolig- selskap	Av kom- mune	Tjen. bolig	På andre vilkår
Svelvik	80,9	74,7	6,2	19,1	12,2	0,6	3,6	0,2	2,5
Vestfold fylkeskom.	78,2	64,8	13,4	21,8	13,1	2,5	2,9	0,5	2,6
Landet	76,7	62,5	14,1	23,3	13,3	2,5	3,8	1,0	3,1

Tilgjengelighet for rullestolbruker

Andelen boliger i Svelvik kommune som er tilgjengelige for rullestolbruker (17,7 prosent) er på nivå med Vestfold fylkeskommune (17,4 prosent) og landet som helhet (17,1 prosent)

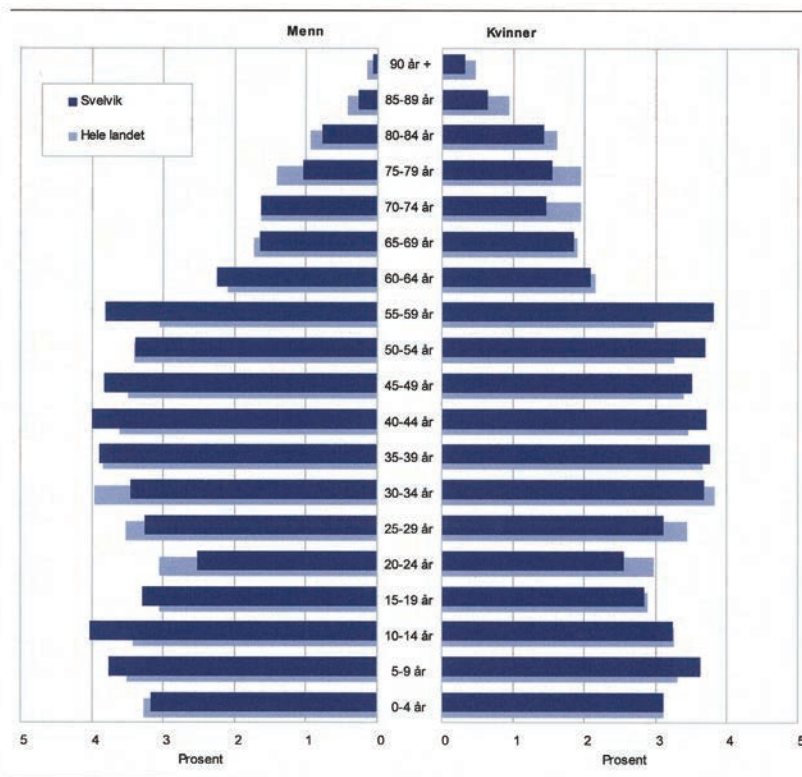
7.7 Befolkning og befolkningsutvikling

Svelvik har pr i dag (01.01.2011) 6494 innbyggere (SSB). Befolkningen er fordelt med ca 4200 i Svelvik sentrum (Svelvik by, Ebbestad og Mariås), ca 1100 i Nesbygda og ca. 1200 på Berger (Svelvik kommune 2011:12).

Tall fra folke- og bolig tellingen (SSB 2001) viser at andelen barn og unge i Svelvik kommune ligger på eller litt over landsgjennomsnittet. Andelen unge voksne i aldersgruppene 20-24 og 25-29 år ligger under landsgjennomsnittet. Det samme gjelder for kvinner i aldersgruppen 30-34.

Svelvik har en større gruppe i alderen 55- 59 år og færre eldre (over 75 år) enn landsgjennomsnittet.

Figur 7.1 *Folkemengde etter kjønn og alder. Hele landet og Svelvik kommune. Kilde: SSB folke- og boligstelling 2001*



I samme periode som nabokommunene til Svelvik har hatt stor vekst i folketallet, har utviklingen i Svelvik nærmest stagnert³. SSB har fremskrevet befolkningsutviklingen i Svelvik frem mot 2030. Det er ventet en total vekst på ca 475 personer eller ca. 7,35 prosent. Det påpekes i et notat (Svelvik kommune 2011) at dette er en "normal" utvikling, men at det unormale i Svelvik er hvordan veksten fortoner seg mellom aldersgruppene. SSB forventer en kraftig nedgang i antall innbyggere under 20 år og stor økning i antall innbyggere over 67 år og over 80 år. Det fremgår av notatet (Svelvik kommune 2011) at skolene, som i dag har ledig kapasitet, ikke kan forvente å fylle de ledige plassene uten at antall småbarnsfamilier øker. Samtidig vil det være et sterkt behov for utbygging av eldreomsorgen i fremtiden. Det er en utfordring at

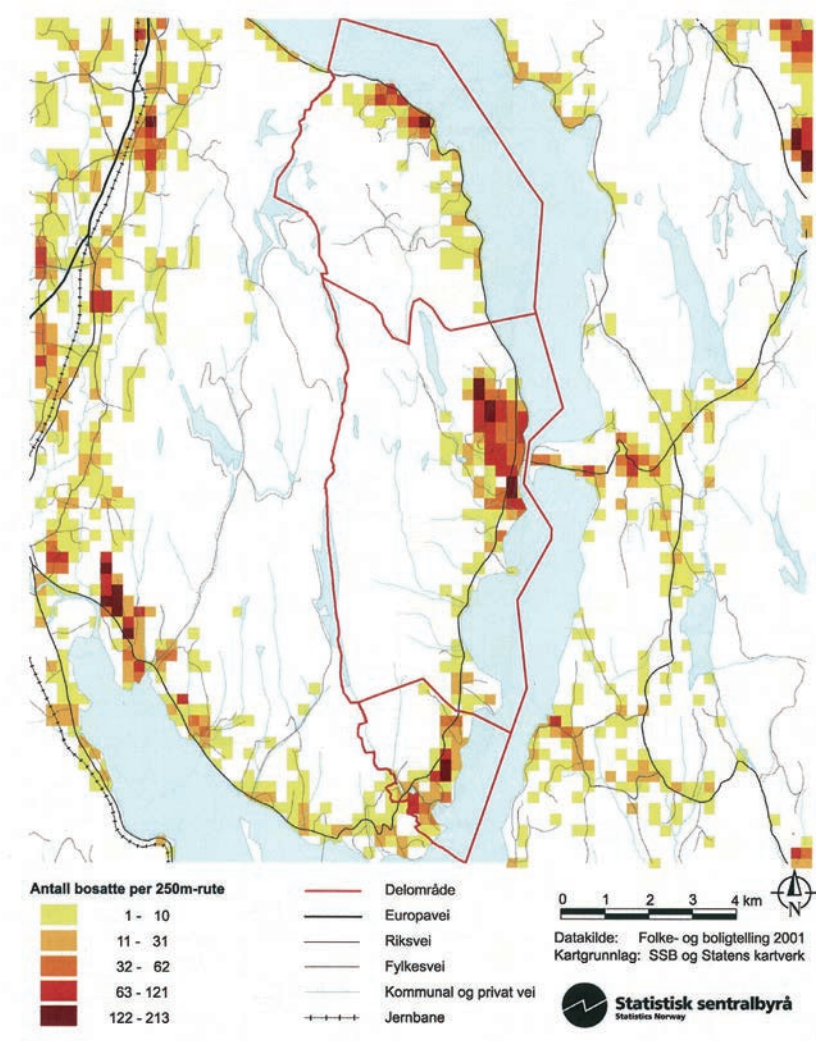
³ 1980-årene: 0,87 prosent årlig vekst. 1990-årene: 0,79 prosent årlig vekst. 2000-årene: 0,09 prosent årlig vekst (Svelvik kommune 2011: 13)

det er nedgang i antall unge samtidig som det er økning i antall eldre.

7.8 Bosettingsmønster

Svelvik kommune påpeker i kommuneplanen at en ikke har tradisjon for spredt bosetting i kommunen, og at en heller ikke ønsker spredt bosetting i fremtiden. Kart over bosettingsmønsteret fra SSB bekrefter at bosetningen er konsentrert rundt de tre tettstedene Svelvik, Nesbygda og Berger. I Svelvik er det en viss konsentrasjon av antall bosatte i Svelvik sentrum og på Mariås og Ebbestad nordvest for sentrum. Det er noe spredt bosetting langs kysten som skyldes våningshus på gårdsbruk og noe spredt bosetting på Hella og Høyen/Krøk.

Figur 7.2 *Bosettingsmonster i Svelvik kommune. Befolkningsdata per 1. januar 2002. SSB*



7.9 Boligmassens sammensetning og hushold

Boligmassens sammensetning og egnethet må vurderes i lys av befolknings sammensetningen og forventet utvikling.

Svelvik har, som vist, en stor andel store boliger. Vi skal her se på andelen små/store boliger og andelen små/store husholdninger. Den gjennomsnittlige husholdsstørrelsen i Norge har blitt stadig mindre. Det gjelder også for Svelvik. Antall bosatte pr bolig var 2,9 i 1980 og 2,4 i 2001 (SSB tabell 16).

En sammenstilling av boliger, etter antall rom og antall bosatte viser at det finnes noen få som er trangbodde⁴ (8,0 prosent), men at flere bor svært romslig (31,2 prosent) i Svelvik. På landsbasis er det 7 prosent som bor trangt og 34 prosent som bor svært romslig (Kilde: www.ssb.no/ssp/utg/200504/10/tab-2005-09-27-01.html). Andel trangbodde og andel som bor svært romslig er omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.

Tabell 7.4 *Boliger etter antall rom og antall bosatte i Svelvik. Kilde: SSB Folke- og boligtelling*

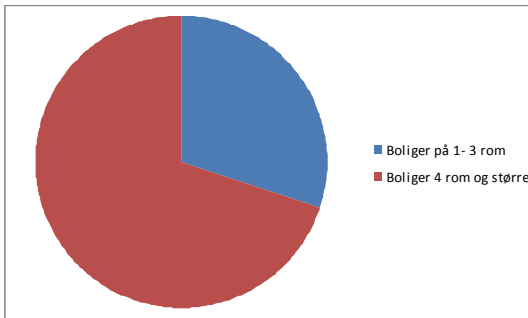
Boliger, etter antall rom ¹ og antall bosatte. 3. november 2001. Antall og prosent							
bosatte	Antall	Antall rom ¹					
		1 alt	1 rom	2 rom	3 rom	4 rom	5 rom
Antall / Prosent av total							
1 alt	2 632	2,36 %	8,47 %	19,00 %	27,09 %	24,62 %	18,47 %
1 bosatt	788	1,67 %	5,85 %	7,29 %	7,64 %	5,09 %	2,39 %
2 bosatte	789	0,46 %	1,63 %	6,84 %	8,74 %	7,37 %	4,94 %
3 bosatte	431	0,15 %	0,53 %	2,43 %	5,32 %	4,22 %	3,72 %
4 bosatte	427	0,04 %	0,38 %	1,75 %	3,69 %	5,62 %	4,75 %
5 bosatte	157	0,04 %	0,08 %	0,49 %	1,37 %	1,86 %	2,13 %
6 bosatte eller flere	40	-	-	0,19 %	0,34 %	0,46 %	0,53 %

Når en sammenligner andel små husholdninger (boliger med en til to personer) med andel små boliger (boliger på ett, to eller tre rom)

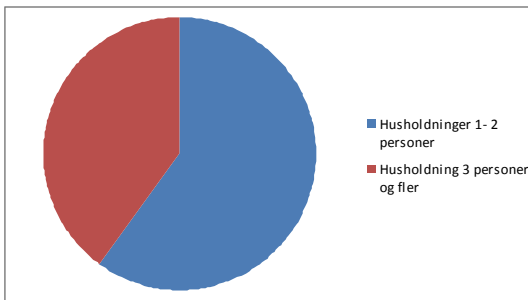
⁴ Trangboddhet er av SSB definert slik: Trangt bor en aleneboende med ett rom og personer i flerpersonehusholdninger med færre rom enn antall personer. Svært romslig bor personer i husholdninger som disponerer minst tre rom mer enn antall personer i husholdningen. Kjøkken, bad, entré eller små rom under seks kvadratmeter regnes ikke som beboelsesrom. SSB. Her gjengitt fra Andersen, A. www.ssb.no/ssp/utg/200504/10/, utskrift 14.10.2011

viser det seg at det er en viss mismatch mellom husholdningsstørrelse og boligstørrelse. 29,9 prosent av alle boliger er små boliger, mens 59,9 prosent av alle husstander er små husstander.

Figur 7.3 *Boliger fordelt på små boliger (1- 3rom) og store boliger (4 rom og større). Kilde: SSB*



Figur 7.4 *Husholdninger fordelt på små husholdninger (1- 2personer) og store husholdninger (3 personer og flere)*



Antall tilgjengelige og brukbare boliger for eldre/bevegelseshemmede

Det fremgår av boligsosial handlingsplan og fremskrivninger fra SSB at en regner med en økning i antall eldre i årene fremover. Det er derfor særlig interessant å se hvordan eldre bor og vurdere andelen tilgjengelige og brukbare boliger for eldre. For å vurdere andelen tilgjengelige og brukbare boliger har SSB tatt utgangspunkt i hvorvidt en rullestolbruker kan komme inn i boligen ved egen hjelp og nytte alle viktige rom.

Av andelen eldre over 67 år i Svelvik bor 22,6 prosent i boliger der en kan komme inn i boligen ved egen hjelp. Av disse bor 13,6 prosent i boliger som har alle viktige rom på ett plan⁵. Andelen tilgjengelige boliger og brukbare boliger for rullestolbrukere i Svelvik er omtrent på nivå med fylket.

Tabell 7.5 *Personer 67 år og over og tilgjengelighet for rullestolbruker. Svelvik og Vestfold fylkeskommune. Antall og prosent. Kilde: SSB 2001*

	Antall eldre >67 år. Antall	Kan komme inn i boligen ved egen hjelp	Herav kan nytte alle viktige rom	Kan ikke komme inn i boligen ved egen hjelp	Herav: kan nytte alle viktige rom
Svelvik	677	22,6	13,6	77,4	8,4
Vestfold fylkeskommune	29709	21,5	12,7	78,5	7,0

7.10 Oppsummering

Vi kan oppsummere med at Svelvik kommune har en stor andel eierboliger, en stor andel eneboliger og boliger i småhus (mindre enn tre etasjer) og relativt store og litt nyere boliger sammenlignet med Vestfold fylkeskommune og landet som helhet. Det er få små boliger og svært få borettslagsboliger. Det finnes noen som bor trangt, men flere som bor svært romslig. Det er en mismatch mellom andelen små og store boliger og andelen små og store husholdninger.

⁵ Med alle viktige rom menes baderom, toalett, kjøkken, stue og minst ett soverom. SSB

8 Ny boligbygging - muligheter og utfordringer

Vi skal i dette kapittelet drøfte muligheter og begrensninger når det gjelder fremtidig boligbygging. Målet for Svelvik kommune er å oppnå en ”attraktiv og bærekraftig boligbygging”, slik det fremgår av oppdragsbeskrivelsen for stedsanalysen⁶.

Informantene våre bekrefter at det er en skjevhet i boligmassens sammensetning, slik beskrevet ovenfor. Det etterlyses flere egnede boliger for unge voksne og enslige forsørgere. Det etterlyses konkret to og tre roms boliger og boliger på mellom ca 70-100 kvm. Mange informanter påpeker behovet for flere boliger som er egnet for eldre, og at en vil kunne frigi eldre eneboliger til barnefamilier dersom eldre flytter til mer egnede boliger på ett plan. Dette vil bli omtalt nærmere nedenfor.

Folketallet har, som påpekt i kap. 7, nærmest stagnert de senere årene. Informanter påpeker at det er lite press i boligmarkedet, at det er ”kjøpers marked”. Det betyr at det er relativt sett lave priser på bruktboliger i Svelvik.

8.1 Eksisterende boligområder, muligheter og utfordringer

Svelvik har mange attraktive og flotte boligområder. Informanter peker på både boligområder i *Svelvik* sentrum og ovenfor sentrum som attraktive områder. Nærheten til sjøen og service/butikkstilbud er viktige attraksjoner i sentrum.

⁶ Konkurransgrunnlag. ”Stedsanalyse for Svelvik kommune” 2011:4



Boliger i Svelvik sentrum med nærhet til sjøen beskrives som "indrefiletet".

Det har blitt bygget noen nye boliger i Svelvik sentrum i senere år, blant annet på den såkalte skoletomta og boligprosjektet Bryggetorget, på tomten mellom kjøpesenteret og Lallaparken. Boligene ved Lallaparken ligger ned mot sjøen, og det var planlagt en promenade langs sjøen som ikke har blitt realisert⁷.

⁷ Allmenn tilgjengelighet utenfor Bryggetorget er juridisk befestet i kommunedelplan for sentrum. Det var et ønske at det skulle etableres en promenade her, men av ulike årsaker ble det ikke innfridd. Det jobbes fortsatt med å finne en løsning.



Bryggetorget, nye boliger i Svelvik sentrum ved Lallaparken



Mange boliger ovenfor Svelvik by har sjøutsikt

Boligområdene ovenfor sentrum beskrives som attraktive på grunn av (ettermiddags)sol, nærhet til marka og utsikt. Her finner til dels store eneboliger, men også enklere småhusbebyggelse.

Utfordringene når det gjelder videre boligbygging ovenfor sentrum er blant annet knyttet til kapasiteten på atkomstveien, og at beliggenheten genererer mye bilkjøring til og fra sentrum fordi det er lite butikker/servicetilbud i disse områdene.

Et tiltak som kan bidra til å løse disse utfordringene kan være å legge bedre til rette for gang- og sykkeltransport til og fra sentrum både fra Ebbestad/ Mariås og fra Tømmerås. Informanter foreslo for eksempel turvei og bypark opp mot Tømmerås, gjerne med en paviljong eller lignende som utsiktspunkt, og ser på det som en parallell til for eksempel området rundt Tårnet i Tønsberg. Det vil samtidig gi bedre tilgang fra byen og til friområdene ovenfor sentrum.

Boligområdene i *Nesbygda* beskrives også som attraktive, kanskje primært på grunn av nærheten til Drammen. Området har både skole og barnehage, men ingen butikker/kiosk eller andre servicetilbud. Skolen er det viktigste innendørs møtestedet på Nesbygda. Nesbygda har egen kirke/bedehus og et lite forsamlingslokale, "Nesvang". For øvrig er det stranda og Fjordparken som er det viktigste møtestedet for folk i Nesbygda. Mange som bor her jobber i Drammen, og handler der i stedet for i Svelvik sentrum, og bidrar dermed til handelslekkasje til Drammen. En annen utfordring er behov for ny gang/sykkelvei til Tangen fra Støa, der en utbygger ønsker ny boligbygging.



Tangen Fjordpark

Foto: Tone Christine Cook, Svevik kommune

Berger beskrives av informanter som et spesielt lokalsamfunn, med sin særegne arbeiderboligbebyggelse og den gamle industrikulturen, se også kap.



De gamle arbeiderboligene på Berger danner en sammenhengende bebyggelse langs gaten.

Utfordringen på Berger er at det ikke finnes butikks- eller servicetilbud der. Nærmeste matbutikk er på Sand. Boligfeltet på Bergeråsen har også mange kvaliteter når det gjelder utsikt, sol og ny skole.



Bergeråsen har ny flott skole, og mange boliger har fin utsikt.

Informanter har påpekt at det bor mange eldre på Bergeråsen, og at det for dem er langt til bussen. Det har derfor vært fremmet forslag om bygging av boliger for eldre ved den såkalte ”Kafédammen”, en flat tomt nær bussen og hovedveien, se kap

8.5.3. Deler av boligbebyggelsen på Bergeråsen, som er fra tidlig 1970- tall, er bygget om og bygget på, mens andre boliger og området som helhet trenger oppgradering. Mange boliger har fin utsikt mot sjøen, men området som helhet er preget av dårlig veistandard og en del hensatte biler. Det bør vurderes nærmere hvorvidt det kan være behov for tiltak på områdenivå, for eksempel behov for møteplasser, og om det kan være aktuelt å søke Husbanken om kompetansetilskudd til planlegging og gjennomføring av boligsosialt utviklingsarbeid i kommunen.

8.2 Hva hindrer økt boligbygging?

Det som hindrer økt boligbygging og økt tilflytting til Svelvik blir av informantene forklart med en rekke ulike forhold.

Dårlige kommunikasjoner ses av mange informanter, også blant utbyggerne, som en viktig barriere for å rekruttere tilflyttere til Svelvik. Utbyggerne påpeker at en er nødt for å rekruttere tilflyttere fra Asker, Bærum og Oslo vest, og at det er en utfordring at mange mener kommunikasjoner til og fra jobb er for dårlige. For beskrivelse av kommunikasjoner, se kap.

Det er litt ulike syn på hva *arbeidsmarkedet* i Svelvik betyr for tilflytting og bosetting. Noen mener en bør sørge for flere arbeidsplasser først, andre baserer seg på at folk må pendle, og at Svelvik fungerer greit som bokommune. Vi har ikke studert næringslivsutviklingen, og kan vanskelig drøfte dette nærmere. En informant påpekte imidlertid at dårlig vei og usentral beliggenhet også gjør det vanskelig å få til ny næringsetablering i Svelvik.

Informanter påpeker at det er *få ledige tomter* i markedet for boligbygging, og at det er et hinder for ny boligbygging.

En informant påpeker at det er et problem at arealdelen til kommuneplanen ikke er oppdatert, og at *utbyggerne fremmer planer på tvers av kommuneplanen*. Kommunen påpeker at mange områder er regulert til boliger, mens representanter for utbyggerne hevder at de regulerte områdene ikke nødvendigvis er de mest attraktive slik de ser det, for eksempel området på Sand. Det kan se ut som det er en viss mismatch mellom boligprosjekter som kommunen ønsker å fremme og prosjekter utbyggerne fremmer. To større boligprosjekter i Svelvik sentrum er lagt på vent av utbygger blant

annet pga usikkerhet når det gjelder økonomien i prosjektene. Prosjektene, Svelvik Brygge og Adaxtomten, er planlagt med til sammen ca. 170 boliger. Utbyggerne er usikre på markedet, men prosjektene er i tråd med kommunedelplan for sentrum og er ferdigregulert.

På den andre siden er det utbyggere/grunneiere som ønsker å bygge ut, men der planer møter hindringer av ulik art i kommunen. Ønsker om å bygge nye boligprosjekter på Støa og på Ebbestad ligger på vent pga krav i kommuneplanen om hhv ny gangvei til Tangen og utbedring av veien til Ebbestad før utbygging kan skje. En grunneier ønsker å bygge nye boliger, ”Sagbukta Terrasse”, i området der det tidligere har blitt bygget boliger, ”Sagbukta brygge”, klausulert for folk uten hjemmeboende barn på grunn av manglende gang- og sykkelvei til skolen. Prosjektet har imidlertid solgt bra, ifølge informanter, og det er trolig årsaken til at det har blitt fremmet forslag om videre utbygging i området.

Dårlig kommuneøkonomi ses som en utfordring fordi det begrenser kommunens handlingsrom. Det skaper vanskeligheter for eksempel når det gjelder diskusjoner om fordeling av kostnader mellom private utbyggere og kommunen ved boligbyggingen. En informant påpeker for eksempel at det er en utfordring hvordan en skal finansiere torg/brygge på Svelvik Brygge. Et annet eksempel er finansiering av ny vei (Juveveien) for å få økt boligbygging ovenfor sentrum.

Informanter påpekte at dårlig økonomi kan ses på i ulike perspektiv: en kan fokusere på å kutte kostnader og/eller en kan fokusere på å øke inntektene. Noen var kritiske til at kommunen har sett dette i et for kortsiktig perspektiv ved å ”spare oss til fant” i stedet for å se økonomien i et langsiktig perspektiv: fokusere på hva som kan gi inntekter. Mer boligbygging og flere tilflyttere kan gi økte inntekter til kommunen. Representanter for kommunen ser utfordringen:

Vi håper Svelvik Brygge blir noe av, ellers er vi ute å kjøre.

Økonomien i prosjektene er en utfordring, ifølge utbyggerne. Det forklares med lite press på boligmarkedet og lave bruktboligpriser. Det betyr at gapet mellom hva en får for en gjennomsnitts enebolig i Svelvik på ca 2 millioner og prisen på en ny leilighet i

Svelvik sentrum, på ca 3 millioner, blir for stort, og at utbyggerne derfor er usikre på markedet.

En utbygger påpekte derfor at en må bygge høyere og tettere i Svelvik sentrum for å få lønnsomhet i prosjektene, for eksempel ved å øke etasjetallet fra tre til fire etasjer. Han påpekte også at det kan være behov for å få aksept fra rimeligere løsninger, for eksempel når det gjelder krav til parkering (parkering på bakken i stedet for parkeringskjeller).

Utbyggere viser til at de gjerne vil bygge boliger, men at en prioriterer boligbygging der det er størst press i markedet. Det er det ikke i Svelvik. En utbygger som ferdigstilte et boligprosjekt for to år siden har fortsatt enkelte usolgte leiligheter i dette prosjektet på Tømmerås. Det gjør at de ikke er aktive for å fremme nye prosjekter.

Informanter mener at folk utenfra kan være skeptiske til å flytte til Svelvik pga *negative omtaler* av Svelvik lokalt i Drammens Tidende og i Dagbladet, og at, ikke minst, det negative fokus på kommunens dårlige økonomi, kan legge en demper på interessen fra folk utenfra for å flytte til Svelvik.

Det kan se ut som det ligger noen utfordringer i *kommunikasjonen mellom kommune og utbyggere*. Noen utbyggere er kritiske til kommunen og opplever å bli møtt med for mange krav fra kommunen, som gjør nye boligprosjekter ulønnsomme. De etterlyser en mer konstruktiv dialog for å finne løsninger. Representanter fra kommunen opplever på sin side at de blir fremstilt i et urimelig negativt lys i media. En informant viste til lederartikkel i avisa Svelvikposten 13. oktober 2011 der en anklager Svelvik kommune for å være lite villig til å ”fjerne byråkratiske stengsler”. Representanter for kommunen opplever på sin side at: ”Vi jobber dag og natt”, og er lei av å bli fremstilt i et dårlig lys. Vedkommende informant peker på at det ikke er kommunen som stoppet det konkrete prosjektet, men utbyggeren som er usikker på markedet. Det erkjennes likevel at kommunen har en utfordring når det gjelder kapasiteten i saksbehandlingen, fordi det er vanskelig å rekruttere folk til administrasjonen. Det kan skape vanskeligheter for utbyggere og andre som ønsker å sette i gang prosjekter fordi en ikke får kontakt eller at saksbehandlingen tar for lang tid.

8.3 Tiltak - hva skal til for å øke boligbyggingen?

Vi vil drøfte ulike tiltak, kortsiktige så vel som langsiktige, basert på beskrivelser av eksisterende situasjon i planer omtalt ovenfor og på bakgrunn av intervju av utbyggere, representanter for kommunen og sivilsamfunnet.

Mange informanter peker på at det er nødvendig å få *bedre kommunikasjoner* til/fra Svelvik for å få flere tilflyttere fra Drammen, Asker, Bærum og Oslo vest. Dette vil bli beskrevet i kap.

Det er litt ulike syn på hva som er viktigst: *Boliger eller jobber først?* Bør en skape nye jobbtilbud for dernest å tiltrekke seg tilflyttere, eller skal en se på Svelvik som først og fremst et sted der en bor, og der en må pendle til jobber andre steder. Da vil det i tilfelle primært være kvalitetene ved Svelvik som bosted en bør satse på å dyrke videre og markedsføre. Dette trenger ikke nødvendigvis være et enten eller. Grunnen til det er at stadig flere jobber i bransjer der jobben kan følge personen og ikke nødvendigvis omvendt. Dette er selvsysselsatte innen konsulentvirksomhet og andre ”frie yrker”. En analyse av næringsstrukturen og utviklingen her vil kunne si noe om hvilke potensialer som kan ligge her for å tiltrekke flere tilflyttere i den kategorien. Mange steder satser på kultur- og kreative næringer, blant annet fordi de ofte er enkeltmannsforetak som sysselsetter ressurssterke personer med høy utdanning, som kan ha en positiv effekt på lokalsamfunnet som helhet.

Som et kortsiktig tiltak vil vi foreslå et *verksted for Svelvik sentrum*, der en inviterer utbyggere/grunneiere, representanter for sivilsamfunnet og kommunens administrasjon og politiske ledelse til å delta. Det finnes en rekke ulike begrep i litteraturen for å beskrive ulike typer medvirkning, som verksted, tankesmie, plansmie eller charette, se Farner (2008). Hvilken form og innhold et slikt verksted skal ha bør drøftes nærmere.

Vi anser et slikt verksted som viktig nå, dels fordi innspillene kan være viktige for den videre prosessen med ny kommuneplan for Svelvik, dels fordi det nå er en ny situasjon etter kommunevalget med ny politisk ledelse og mange nye kommunestyremedlemmer.

Dessuten har utbyggere i intervju med oss påpekt at de ønsker å bidra med innspill til arbeidet med planstrategi og ny kommuneplan. Samtidig har det vært en mobilisering blant folk i Svelvik i forbindelse med ”Den Gode Hensigt”. Denne mobiliseringen og folks engasjement bør utnyttes i det videre arbeidet med bolig- og byutviklingen i Svelvik. Det har, som nevnt, vært et problem at forrige kommuneplan i liten grad ble brukt som styringsredskap. Forslag som fremkommer som resultat av et verksted vil kunne bidra til at flere får et eierskap til planer og prosjekter, og dermed større sjanse for at planer blir realisert.

Det finnes også eksempler på at en gjennom å arrangere en *dugnad* har realisert konkrete tiltak, for eksempel etablering av en park/møteplass så å si ”over natta”, slik en gjorde da plassen ved kirken i Svelvik ble oppgradert. Slike konkrete tiltak som blir synlige for omgivelsene kan ha en viktig signaleffekt om at her skjer det noe nytt. Betydningen av slike synlige små seire, små skritt, som et konkret uttrykk for vilje til å satse, skal ikke undervurderes. Mange informanter etterlyste en sentral møteplass eller et torg i Svelvik sentrum. Kanskje en dugnad kunne etablere en slik plass eller opparbeide og tydeliggjøre en av branngatene?

Når det gjelder ny boligbygging vil det ha en viktig *signaleffekt å få realisert boligprosjekter* som er ferdigregulert som for eksempel Svelvik Brygge og Adaxtomten. De vil gi signaler til omgivelsene om at nå skjer det noe nytt i Svelvik, og de representerer en type boliger det er mangel på: sentralt beliggende leiligheter.

Informanter oppfordret kommunen og utbyggerne til bedre dialog for å finne løsninger på de utfordringene som finnes i prosjektene. Informanter viste til Sande kommune, som har inngått i konkret samarbeid med utbyggere, for eksempel ved at kommunen leier lokaler i 1. etasje i nye boligprosjekter i sentrum. På den måten hadde Sande kommune bidratt til å minke risikoen og sikre økonomien i prosjektet, ifølge informanter. Informanter påpekte også at dersom en skal lykkes med boligbygging i sentrum bør en opprettholde og helst videreutvikle servicetilbudet i sentrum, både offentlige og private tilbud. Det ble konkret foreslått at kommunen burde vurdere å flytte noe av sin virksomhet til ledige lokaler i sentrum. Det ble også foreslått at planene om å stenge barnehagen i sentrum ikke bør gjennomføres fordi barnehage er viktig for å få flere barnefamilier til sentrum.

Gjennom å arrangere verksted og konstruktiv dialog med grunneiere/utbyggere bør en kunne få til fortetting av sentrum i tråd med kommunedelplan for sentrum, der det, som nevnt, er skissert et potensial for 360 boliger. Med etablering av gangsykkelveier til boligområdene ovenfor sentrum vil en evt. kunne utløse noe boligbygging også her og samtidig gi bedre tilgang til friområdene ovenfor sentrum.

Når det gjelder mer langsiktige tiltak for boligbygging og byutvikling er mastene og sandtaket en viktig brikke fordi området skaper en barriere mellom sentrum syd og nord. Informanter oppfordret kommunen til å ha ”hårete mål” og stå på for å få mastene i bakken og legge til rette for utvikling av dette området – slik det allerede var foreslått i kommunedelplan for sentrum.

Når det gjelder kommunens begrensede økonomiske handlingsrom vil vi foreslå et *konkret samarbeid med næringslivet om lokalsamfunnsutvikling*. Vi vil her vise til flere NIBR studier av steds- og næringsutvikling i små kommuner, der kommuner og næringsliv har etablert en tradisjon for samarbeid om utviklingen av lokalsamfunnet fordi en ser at en har felles interesser i å være attraktiv for tilflyttere og for å tiltrekke seg arbeidskraft, se for eksempel Onsager et al (2011) og Stokke m.fl. (2008). Det bør vurderes om det kan finnes muligheter for å etablere et slikt samarbeid i Svelvik.

Når det gjelder *økonomien i boligprosjektene* er det gjerne basert på utbyggers beskrivelser og prosjektinterne forhold. At det er (for) stort gap mellom hva en får for egen bolig og hva en må betale for en ny bolig vil kunne endre seg dersom etterspørselen etter bruktboliger øker og yngre grupper eldre er mer villige til å flytte. Studier av boligprosjekter viser at utbyggere ofte argumenterer med dårlig prosjektøkonomi, og at en derfor ønsker dispensasjoner og/eller høyere utnyttelse av tomtene, se for eksempel Saglie m.fl. (2007), Schmidt, (2007). Dette er forhold det kan være vanskelig å vurdere konkret, men må finne løsninger på i hvert enkelt tilfelle, for eksempel som beskrevet ovenfor fra Sande kommune.

Flere informanter påpekte at et viktig tiltak for å få til flere tilflyttere og økt boligbygging kan være *aktiv markedsføring av Svelviks kvaliteter som bosted*. Dette vil bli drøftet i kap.

8.4 Hvor bør nye boliger lokaliseres?

Kommunen har i sin klima- og energiplan (Svelvik kommune 2010) vist til behovet for samordnet arealbruk og transport og drøfter, som nevnt, ulike tiltak når det gjelder transport. Planen drøfter imidlertid ikke spørsmålet om lokalisering av nye boliger, noe som kan få stor betydning for transportbehovet.

Vi vil anbefale at en legger særlig vekt på økt boligbygging i Svelvik sentrum. Det er i tråd med anbefalinger i kommuneplanen og i kommunedelplan for sentrum, og med hva som anses å være en bærekraftig boligbygging: innen eksisterende tettstedsgrenser og i tilknytning til knutepunkter for kollektiv trafikk, se for eksempel www.framtidensbyer.no. Økt boligbygging vil bidra til mer ”liv i sentrum”, slik det ble etterlyst av mange av våre informanter. Når flere bor i sentrum vil de i større grad kunne støtte opp om det lokale butikks- og servicetilbudet, og en vil i større grad kunne gå og sykle til hverdagens ulike gjøremål. En informant sa det slik:

Sentrum er nøkkelen.

Den danske arkitekten Jan Gehl (2010) har studert livet mellom husene, og har gitt en rekke råd og anbefalinger for hvordan en kan stimulere til mer byliv. Å samle og konsentrere boligbyggingen og andre aktiviteter og tilbud i sentrum vil være en viktig strategi for å få mer liv i Svelvik sentrum. Vi vil anbefale at en satser på fortetting og utbygging av ledige tomter i sentrum. Boligbygging ovenfor sentrum, for eksempel Sverstad eller Ebbestad, er en utfordring på grunn av trafikkforholdene. Dette vil kunne avhjelpest noe med bedre tilrettelegging for gang- sykkeltrafikk til og fra boligområdene ovenfor sentrum og i sentrum for øvrig og dermed være mer i tråd med bærekraftig boligbygging.

Å satse på boligbygging i Svelvik betyr at en bør vurdere hvordan en skal prioritere boligbygging andre steder i kommunen, spesielt i områder med dårlig tilgang til butikker/service og dårlige kommunikasjoner. På den andre siden har kommunen vedtatt å opprettholde skoletilbudet i alle tre tettsteder. Drift av fire barneskoler er en tung post på budsjettet, og det er behov for rekruttering av nye barnefamilier til både Svelvik, Berger og Nesbygda. Målgruppene for boligbyggingen vil være ulike fordi boliger for eldre og unge voksne er mest aktuelle i Svelvik sentrum,

mens boliger for barnefamilier kan være aktuelle også utenfor sentrum og i de andre tettstedene fordi en har et godt skoletilbud som en ønsker å sikre. Bygging av nye boliger i for eksempel Nesbygda og på Berger kan imidlertid være problematisk i et bærekraftperspektiv siden det er dårlig butikks- og servicetilbud der, og at en derfor vil være avhengig av å bruke bil i hverdagen.

Ut fra et bærekraftperspektiv bør en være restriktiv med hensyn til boligbygging utenfor tettstedene, for eksempel i ”Sagbukta Terrasse” fordi det ikke finnes gang- og sykkelvei til skolen og at det ikke finnes butikk/servicetilbud der. De som bor der vil være avhengig av å bruke bil til alle hverdagens mange gjøremål.

Å satse på ny boligbygging på Støa kan også problematiseres. Etablering av ny gang- og sykkelvei til Tangen og skolen er derfor tatt inn som en forutsetning i kommuneplanen for at utbygging kan skje. Men området har ingen butikks- eller servicetilbud, og en vil fortsatt være avhengig av bil til mange gjøremål i hverdagen. På den andre siden kan en argumentere for at det uansett vil være en fordel å få flere tilflyttere til kommunen, og at flere tilflyttere kan bidra til å styrke og utvide offentlige og private servicetilbud. Problemet er likevel at folk i Nesbygda stort sett pendler til Drammen og i liten grad bidrar til handel og liv i Svelvik sentrum. Men det kan hende at dette mønsteret kan endres når det kommer nye tilbud i Svelvik, for eksempel med nytt pol i Svelvik sentrum.

Det kan se ut som det er noe ulike syn på hvorvidt en bør satse på ny boligbygging på Berger. Noen mente at flere boliger her bør kunne gi grunnlag for en matbutikk på Berger. En informant påpekte et konkret behov for å bygge eldreegnede boliger ved den såkalte ”Kafødammen” (Solbergdammen) ved det gamle posthuset, og at det vil kunne frigi eneboliger på Bergeråsen til barnefamilier. Dette vil vi komme tilbake til nedenfor.

8.5 Hvilke boliger er attraktive for hvem og hvor?

Prognosene tilsier at det er en særlig utfordring å øke andelen unge under 20 år, dvs. å få ungdom/unge voksne og småbarnsfamilier til å bosette seg i kommunen. Det er samtidig et behov for å bygge ut bolig- og omsorgstilbud for eldre for å møte den såkalte

eldrebølgen. Vi skal her drøfte hvilke typer boliger som kan være egnet og attraktive i Svelvik kommune for disse gruppene.

8.5.1 Boliger for unge voksne

Ungdom etterlyste et bedre boligtilbud i Svelvik og viste til Sande kommune, som en mener har vært flinkere til å legge til rette med nye boliger for unge voksne. Svelvik har, som vist, få små boliger, få borettslagsboliger og liten andel leieboliger. Dette er boliger unge voksne gjerne etterspør, og som det derfor bør satses mer på.

Det bør tilbys flere boliger i borettslag, for unge i etableringsfasen. Borettslagsboliger kan representere en rimeligere inngangsbillett til boligmarkedet siden en vanligvis forventer gunstigere lånebetingelser på felles lån. Kommunen bør invitere aktuelle utbyggere og grunneiere, blant annet nbbo (Nedre Buskerud Boligbyggelag) til et samarbeid om å utvikle boliger for ungdom.

Boliger for unge voksne bør ligge sentralt, men barnevennlig og gjerne med nærhet til friområder. Ungdom ønsker at det bør være et godt kollektivtilbud, at boligen bør "se vanlig ut" (integreres i et vanlig bomiljø) og bør være stor nok, slik at den har eget soverom (Brattvåg, 2009). En pågående studie av små boliger tyder på at en i noen tilfeller har satset på for lav standard og for dårlig opplegg for forvaltning, drift og vedlikehold (Schmidt og Guttu in prep.). Det kan skape vanskeligheter på sikt med mye flytting og dårlig bomiljø. Det vil også være viktig å unngå for mange små boliger på samme område, fordi det alltid vil være større gjennomtrekk i små boliger. Dersom de ligger ispedd annen bebyggelse vil beboerne ha større mulighet for å finne en egnet bolig i samme område dersom en ønsker å flytte. Det finnes flere utbyggere som har introdusert boligtilbud til unge i etableringsfasen, se for eksempel Husbanken (2001). Et eksempel er BoKlok et konsept utviklet i et samarbeid mellom Skanska og IKEA, og det er bygget ca 350 leiligheter i Norge. For nærmere beskrivelse av konseptet, se Schmidt (2009).



BoKlok på Lyngvollen – rimelige boliger for unge med to- og treroms leiligheter. Foto: Moelven.

Det bør vurderes nærmere hvorvidt det kan være behov for å bygge egne utleieboliger til ungdom og andre boligkonsept rettet mot ungdom som for eksempel UNGBO eller modeller der en leier bolig og etter hvert kan kjøpe seg inn.

8.5.2 Boliger for unge barnefamilier

Det er av viktig å rekruttere flere barnefamilier til Svelvik, blant annet for å opprettholde skoletilbudet. Svelvik har mange relativt store og nye eneboliger som vil være attraktive for småbarnsfamilier. Andre former for småhus og rekkehus kan også være attraktive, og kan være et rimeligere alternativ for enslige forsørgere. Svelvik har, som nevnt, en stor andel enslige forsørgere, og informanter etterlyste et bedre boligtilbud til denne gruppen. Flere informanter påpekte at eksisterende eneboliger i sentrum bør kunne være et viktig alternativ for unge barnefamilier. Flere, også barnefamilier, ønsker gjerne å bo sentralt med kort vei til ”alt” og muligheter for å unngå bruk av bil i hverdagen. Rekkehus og konsentrert småhusbebyggelse har, i motsetning til de fleste eneboligområder, ofte fordeler av å kunne tilby et bilfritt boligmiljø med felles utearealer for lek og opphold, som vil være attraktivt for barnefamilier. Denne typen bebyggelse kan også ses

som mer bærekraftig sammenlignet med eneboligbebyggelsen, siden en kan oppnå høyere tomteutnyttelse.



Salmakerløkka i Sandefjord – eksempel på tett/lav småhusbebyggelse med bilfrie gate for lek og opphold.

8.5.3 Boliger for eldre

Kommunen bør legge til rette for en aktiv boligutvikling i tråd med anbefalinger i boligsosial handlingsplan. Det betyr blant annet at kommunen bør stimulere til at det bygges flere boliger som er egnet for eldre på det private boligmarkedet som eldre kan flytte til. Mange av våre informanter påpekte behovet for flere eldreregnede boliger og at det kan frigi Eldres eneboliger til barnefamilier dersom flere eldre selger sine boliger. En fersk studie viser at tilrettelegging med boliger for eldre som har livsløpsstandard og et godt tjenestetilbud kan bidra til at flere eldre kan bli boende i egen bolig livet ut, og at en dermed kan avlaste presset på sykehjemmet (Wågø og Høyland 2009).

Nye krav i Plan- og bygningsloven (2008) og byggeforskriftene (Byggeteknisk forskrift 2010) når det gjelder universell utforming og tilgjengelig boenhet vil bidra til at nye boliger fremover vil bli bedre tilrettelagt for eldre og personer med funksjonshemninger.

Vi vil anbefale at en i størst mulig grad legger til rette for livsløpsstandard i all ny boligbygging, ikke bare når det gjelder

boliger som bygges i regi av Svelvik kommune. Det vil vi begrunne med at livsløpsstandarden sikrer at boliger er brukbare for rullestolbrukere og samtidig ivaretar generelle brukskvaliteter i nye boliger. Krav om livsløpsstandard kan for eksempel legges inn som en reguleringsbestemmelse i områder der dette er mulig, for eksempel der ikke naturterrenget er et hinder.

Informanter har antydnet at det er lite tradisjon blant eldre i Svelvik for å flytte. Vi vil anta at dette bildet kan være i ferd med å endre seg også i Svelvik med nye grupper yngre eldre som er mer villige til å flytte.

Behov for bofellesskap og nye omsorgsboliger

Det er, ifølge boligsosial handlingsplan, behov for bygging av bofellesskap for eldre. Bofellesskap som bygges av kommuner er som regel en skjermet boenhet for eksempel for demente. Dette bør derfor følges opp i det videre planarbeidet i kommunen. Det ble også påpekt av informanter at det er behov for flere omsorgsboliger. Det er allerede i dag ventelister for å få tildelt boliger på Fabrikkjordet. Med en økende andel eldre fremover vil dette behovet bare øke. Det ble konkret foreslått at kommunen bør bygge nye omsorgsboliger på Grunden, der det lå kommunale boliger som brant for noen år siden. Det er kommunen som eier tomten og kommunen kan dermed fremme planforslag, for eksempel i samarbeid med nbbo (Nedre Buskerud Boligbyggelag), slik en gjorde ved realiseringen av Fabrikkjordet.

Lokalisering av boliger for eldre

Studier av eldres boligpreferanser viser at eldre ønsker tilrettelagte boliger i eget nærmiljø, og de ønsker lettstelte boliger med sentral beliggenhet (Brevik og Schmidt 2005). Det var litt ulike syn blant informantene på hvorvidt boliger for eldre først og fremst bør lokaliseres i Svelvik eller om det er behov for slike boliger også i de andre lokalsamfunn. Dersom flere flytter til Svelvik sentrum vil det, som påpekt i boligsosial handlingsplan, bidra til god tilgang til service- og butikkstilbud og muligheter for å delta i samfunnslivet, i tillegg til driftsfordeler for hjelpeapparatet. I boligsosial handlingsplan har en derfor prioritert boliger i sentrum. På den andre siden kan eldres ønsker om å forbli i eget nærmiljø bety at det er behov for flere boliger som er egnet for eldre i alle lokalsamfunn, ikke bare i Svelvik sentrum. Det har bl.a. blitt

foreslått boliger for eldre på Berger ved den såkalte "Kafødammen" (Solbergdammen) som kan være egnet til formålet fordi den er flat og det er kort vei til bussen. En informant viser til at tomten er regulert til boligformål, at det er flere eldre i området som ønsker å bygge boliger for eldre der, og at grunneier er villig til å bygge ut. Det bør derfor vurderes nærmere hvorvidt det kan være grunnlag for bygging av boliger for eldre her, for eksempel ved å invitere til et åpent møte i regi av kommunen, der en inviterer representanter for beboerne, aktuelle utbyggere og grunneier.

Boliger med service/fellesskap

Flere informanter etterlyser boliger for eldre med felleslokaler for opphold og samvær. En sier det slik:

Å bygge boliger med et atrium eller felles stue ville være hyggelig. Jeg tror de eldre ville blitt boende hjemme lenger fordi de vil føle seg mer trygge.

Utsagnet er i tråd med undersøkelser som har vist at flere eldre etterspør boliger med servicetilbud/felleslokaler enn det som finnes av tilbud på boligmarkedet (Brevik og Schmidt 2005).

Mange kommuner i Danmark, ikke minst mindre landkommuner, har jobbet aktivt for å tilrettelegge tomter for boliger for eldre og seniorbofellesskap, se Pedersen (2000a, 2000b). Dette er selvstendige boliger, gjerne i form av rekkehus, rundt et tun og med felleshus⁸. Det finnes en del litteratur med gode råd for planlegging av slike seniorbofellesskap, se Pedersen (2000b, Schmidt 2003, Kähler 2011). Det er bygget noen slike bofellesskap i Norge, blant annet i Kongsberg, Hamar og Bærum og Eidsvoll, se fig.

⁸ Begrepet bofellesskap brukes om ulike typer boformer. I Norge brukes begrepet ofte om skjermete enheter for demente, og der kommunen har tildelingsrett. I Danmark brukes begrepet om en gruppe selvstendige private boliger rundt et felleshus. Begrepet bofellesskap er også brukt i Norge om slike boligprosjekter som er bygget i regi av beboerne eller en privat utbygger, se for eksempel Brevik og Schmidt, 2005).



Østeråstunet i Bærum med 14 rekkebusleiligheter og felles "bystbus"

Dette er boligprosjekter med selvstendige leiligheter og fellesarealer, bygget enten i regi av beboerne eller i regi av en utbygger. Studier fra Danmark viser at de eldre ikke vil være hjemmehjelp for hverandre, men at de kan hjelpe hverandre med enkle ting i hverdagen. Det gir trygghet og bedre livskvalitet i hverdagen, og kan ses som enkel hjelp til selvhjelp (Hansen m.fl. 2000).

8.6 Oppsummering og konklusjon

Ny boligbygging i Svelvik bør i hovedsak konsentreres til Svelvik sentrum. Fortetting i sentrum er i tråd med målene om en bærekraftig boligbygging og kan bidra til mer liv i sentrum. Ny boligbygging ovenfor sentrum forutsetter bedre atkomst, primært bedre gang/sykkelveiforbindelse. Nye boliger i sentrum vil være særlig attraktive for unge voksne og eldre. For å sikre skoletilbudet er det behov for tilflytting av barnefamilier i de to andre tettstedene. Det er en utfordring at verken Nesbygda eller Berger har nærbutikk eller andre servicetilbud og at en derfor er avhengig av å bruke bil i hverdagen, noe som er problematisk i et miljøperspektiv. Boligbygging utenfor tettstedene, for eksempel ovenfor Sagbukta, er ikke i tråd med bærekraftig boligbygging. Det er behov for flere lettstelte boliger som er egnet for eldre og flere rimelige boliger rettet mot unge voksne og unge barnefamilier.

Vi vil foreslå et verksted der en inviterer utbyggere/eiendomsutviklere/grunneiere, representanter fra sivilsamfunnet, politisk ledelse og administrasjonen til en felles

idédugnad for den fremtidige utviklingen i Svelvik. Tidspunktet nå er gunstig fordi det er ny politisk ledelse og mange nye kommunestyremedlemmer, fordi det har vært en mobilisering blant folk i forlengelse av ”Den Gode Hensigt” og fordi utbyggere ønsker bedre dialog med kommunen. Tidspunktet nå er gunstig også fordi kommuneplanen skal revideres i 2012/2013. Resultatene fra verkstedet kan gi viktige innspill til det videre planarbeidet i kommunen og bidra til å gi flere aktører en eierfølelse til planen og prosjekter som skal realiseres i fremtiden. Dermed vil det være større sjanse for at kommuneplanen kan fungere som det styringsinstrument den er ment å være.

9 Utviklingsretninger og strategiske veivalg

9.1 De store trekkene: identitet og tilknytninger

Hvem og hva er Svelvik, og hvilken retning skal utviklingen for Svelvik ta? Eller tas? Før vi skisserer mulig strategier vil vi peke på to hovedforhold som drøftingene framover bør basere seg på. For det første dreier dette seg om Svelviks egen identitet som lokalsamfunn, og for det andre dreier det seg om regional tilknytning og tilhørighet. Kort og lang sikt er vesentlig her.

Regional tilhørighet

På *lang sikt* vil spørsmålet om *fylkestilhørighet* enten tvinge seg fram eller måtte avklares. Hvilke implikasjoner har det at den funksjonelle tilknytningen mot Vestfold fylkeskommune er svakere enn det som er vanlig og ønskelig, også sett i lys av at (I) Svelvik ikke inngår i det regionale kommunesamarbeidet i Vestfold (12K) og derved heller ikke i samhandlingen mellom 12 K og fylkeskommunen som knytter lokale og regionale ledd sammen, og at (II) dette ikke erstattes av noen fylkesrelasjoner mot Buskerud, men (III) erstattes av en lang rekke formaliserte samarbeidsrelasjoner i Drammensregionen og Vestregionen, relasjoner som inkluderer formelle og uformelle nettverk.

På *lang sikt* vil antakelig spørsmål om *kommunesammenslåing* (igjen) aktualiseres. Det kan og tenkes at vi får et nytt forvaltningsnivå basert på funksjonelle regioner (a la Drammensregionen) som vil erstatte fylkeskommuner og dagens modell for kommunal forvaltning.

Stedsidentitet som menneskers tilhørighet til steder dreier seg både om *funksjonell og emosjonell tilhørighet*. Dette vekker ofte debatt selv når det er snakk om funksjonelle formaliseringer av samarbeid og tilknytning, og det kan derfor virke splittende. Det er ikke hva Svelvik trenger nå. Det vil trekke oppmerksomheten bort fra det som er alles anliggende, nemlig utviklingen av Svelvik som eget lokalsamfunn og som kommune. *Konklusjon:* på *kort sikt* bør en la spørsmål om fylkestilknytning, og for så vidt også om kommunesammenslåing, ligge og konsentrere seg om å bygge Svelvik til et livskraftig samfunn.

Svelviksamfunnet

På *lang sikt*, om 40-50 år, vil Svelvik kunne inneha en viktig posisjon i Drammensregionen som storbyregion. Ikke som utkant av et sammenhengende storbybelte, men som et samfunn som kan tilby noe som er annerledes enn storbyområdet. Attraktiviteten vil da kunne ligge i at Svelvik er kystidyller og sjønære lokalsamfunn med en egen identitet og småsamfunnets kvaliteter.

Forutsetningen for en slik attraktivitet mener vi ligger i at Svelvik eksisterer som et definert lokalsamfunn i kulturell og sosial betydning og med en egen identitet og særpreg. Et alternativ til storbylivet, samtidig som innbyggerne vil ha kort avstand til en av landets viktige storbyregioner.

Å vokse ”sømløst” sammen med storbyen vil lett kunne utslette eller redusere det som vil være konkurransefortrinn om én generasjon. Sørlandsidyllen i bygningsmiljø og naturlandskap er et fortrinn som sannsynligvis bare vil styrkes med årene, særlig om en utvikler aktivitets- og opplevelsesdimensjonen i tilknytning til dette. Målet må være at Svelvik posisjonerer seg og når opp i stedskonkurransen i et regionalt perspektiv, både som bosted og besøkssted. På lang sikt tror vi kommunen og regionen vil ha en sammenfallende interesse i en slik målsetting.

Det betyr å opprettholde og videreutvikle gode regionale samarbeidsrelasjoner, men forbli et eget lokalsamfunn i.

Når utviklingstiltak planlegges lokalt bør en alltid ”tenke regionalt”: hvilken betydning kan dette ha for regionen og hvilke regionale forutsetninger må være tilstede for å realisere dette?

På *kort sikt* må Svelvik velge noen strategier for å bygge et livskraftig samfunn som kan få en slik posisjon på lang sikt.

9.2 Strategier

Svelvik har mange kvaliteter og gode muligheter for å utvikle seg videre. Samtidig mangler kommunen en definert profil og identitet, og det er også uklart hvilken rolle en har i regionen. Kommunen trenger flere innbyggere og ønsker å tilrettelegge for en attraktiv og bærekraftig boligutvikling. De ønsker også å få et mer levende og attraktivt sentrum. Det betyr at kommunen må gjøre en rekke avveininger for å realisere disse målsettingene. Det betyr å si ja til noe og nei til noe annet.

På bakgrunn av analysen av det datamaterialet vi har samlet inn gjennom nærmere 60 intervjuer/informanter, vurderer vi følgende 5 strategier som særlig relevante:

- Involveringsstrategi: mobilisere og involvere lokalsamfunnets aktører i utviklingen i sterkere grad
- Sentrumsstrategi: satse på sentrumsutvikling i Svelvik by
- Boligstrategi: bedre og mer bærekraftig boligbygging
- Kommunikasjonsstrategi: styrke mulighetene
- Synliggjøringsstrategi: løfte fram stedets kvaliteter og fortrinn

9.2.1 Involveringsstrategien

Utgangspunktet er at samfunnsutviklingen til nå ikke har vært godt nok forankret utenfor kommunehuset, og at aktører i næringsliv og sivilsamfunn vil ha mye å bidra med. Ved å mobilisere på tvers av tradisjonelle skillelinjer mellom offentlig og privat sektor vil en samtidig skape større eierforhold til ”fellesprosjektet Svelvik”. En slik lokal forankring kan avverge eller dempe interne splittelser når prioriteringer må gjøres. Tettere dialog med private aktører vil gi politikerne mer innsikt i behov og tankegodt hos aktører som ellers er på utsiden av beslutningsprosessene, og nye løsninger kan komme opp. Gjennom idédugnader, dialogforum, tankesmier eller andre medvirkningsarena kan ulike aktører komme med innspill til

kommunens planprosesser og få frem prosjekter og tiltak som flere kan være samlet om og få et eierforhold til.

Involveringsstrategien bør ligge til grunn når kommunen definerer sin samfunnsutviklerrolle ved å samhandle mer systematisk med ressursene i lokalsamfunnet: næringslivsaktører, eiendomsbesittere, ildsjeler i kulturliv og frivillighet, ungdom. For noen formål vil det være klokt å gå i dialog med spesifikke kategorier som har en særlig innsikt og kunnskap, eller spesielle behov eller interesser, som for eksempel:

- eiendomsbesittere: formål boligutvikling
- gårdeiere: formål nytt liv og aktivitet i sentrumsgårder
- eldre ungdom: formål kultur/fritidsaktiviteter og møteplasser

9.2.2 Sentrumsstrategi

Utgangspunktet er at sentrum i Svelvik by har mistet mange av sine tidligere funksjoner og naturlige møteplasser. Butikker, verksteder og servicebedrifter, som før bidro til folk og liv i sentrum, er nedlagt. Noen er flyttet inn på det lokale kjøpesenteret. Mange bruker Drammen til slike formål. Dette er et utbredt dilemma i mange småbyer. Sentrumsområdet i Svelvik har imidlertid flere fortrinn som ikke alle steder har, blant annet nærhet til sjø, serveringssteder ved vannkanten, nybygd torg/brygge, særpreget bygningsmiljø med sørlandspreget og en del nybygde leiligheter i Storgata/ved kaikanten. Men det er for dødt der utenom sommersesongen.

Det er velkjent at folk trekkes mot levende steder, mens steder som har et mer ødslig preg, er mindre attraktive. Svelvik har muligheter for å få til mer liv og aktivitet i sentrum.

”Samle det som samles kan” er en strategi som kan bidra til at folk trekkes mot sentrum. Jo flere grunner folk har til å oppsøke sentrum, jo flere positive ringvirkninger kan oppstå, også for næringsdrivende. Både innbyggere, besøkende og de som bor og arbeider i sentrum kan bidra til å skape et mer levende sentrum.

Ved å involvere mange og forskjellige aktører (som nevnt i punktet over) kan det utvikles mer helhetlige strategier for handel, og andre

virksomheter i sentrum, sosiale møteplasser (utendørs og innendørs) og annet som trekker folk til sentrum.

Sentrumstrategien bør inkludere:

- fysiske tiltak og opprusting
- ny boligbygging
- aktiviteter og opplevelser
- handel, service og tjenesteytende virksomheter

9.2.3 Boligstrategi

Utgangspunktet er at kommunen trenger flere nye innbyggere og mer variert boligmasse som tilbud til folk i ulike aldersfaser og livssituasjoner. Samtidig er det et mål at det skal være en bærekraftig boligutvikling. Her ligger det første dilemmaet: lokalisering av nye boliger bør skje i sentrum for å være i tråd med målene om bærekraft. Da vil en samtidig bidra til mer liv i sentrum. Men da blir det å tillate boligbygging spredt vanskelig. Kommunen har vedtatt å opprettholde skoletilbudet i alle tre tettsteder, og ønsker nye boliger i Berger og Nesbygda for å tiltrekke seg flere barnefamilier. Områdene har imidlertid dårlige butikk- og servicetilbud og en vil være avhengig av å bruke bil i hverdagen. Det er problematisk i et bærekraftperspektiv. På den annen side er Berger og Nesbygda viktige som egen lokalsamfunn. Sande kommune har dessuten interesser knyttet til utvikling av Bergersamfunnet og et samarbeid kan være aktuelt. I et langsiktig perspektiv vil et så vidt særpreget lokalsamfunn som Berger kunne videreutvikles til et attraktivt bosted i et regionalt perspektiv. Det må imidlertid ses i samband med fremtidige strategier for kommunikasjoner. Disse avveiningene er det ikke entydige svar på.

Svelvik bør i sin fremtidige boligbygging satse på flere mindre boliger, to- og treroms boliger, for ungdom, unge voksne og eldre. Det er også behov for flere boliger som er egnet for unge barnefamilier og enslige forsørgere, for eksempel i form av rekkehus. Rekkehus og konsentrert småhusbebyggelse har mange av de samme kvalitetene som eneboliger, men er et rimeligere og mer miljøvennlig alternativ. Det bør bygges flere borettslagsboliger, og kommunen bør bygge flere omsorgsboliger og bofellesskap for å møte behovene til en økende andel eldre. Det

vil være en viktig strategi å få eldre til å flytte til egnede boliger og frigi eldre eneboliger til barnefamilier. Boligstrategien bør altså avklare viktige spørsmål knyttet til:

- - prosessen og samarbeid med grunneiere og utbyggere
- - type boliger: hva slags for hvem
- - hvor i kommunen (Svelvik by, Berger, Nesbygda)
- - hvilke konkrete arealer

9.2.4 Kommunikasjonsstrategi

Utgangspunktet er at mange opplever at Svelvik taper på beliggenheten når kommunikasjonsforholdene ikke er bedre enn de er. Selv om det bare er 20 min. bilreise til Drammen, er det hvordan dette oppleves av ulike aktører som har betydning. Det er i alles interesser at kommunikasjonsmulighetene bedres: arbeids- og fritidspendlere, ungdom, næringsdrivende og utbyggere gjør på ulike måter sine vurderinger knyttet til om Svelvik er et attraktivt sted for bosetting, næringsdrift og besøksformål. Problemet er at vegutbygginger tar svært lang tid, og det kan resultere i at mens ”gresset gror dør kua”. Ungdom velger bort Svelvik som første etableringssted når de skaffer seg bolig, fordi de opplever Svelvik som avsides. Dette er kritisk mht. bånd til hjemkommunen.

Kommunikasjoner handler i prinsipp om to ting; vegen mellom Svelvik og Drammen (rv 319) og kollektivtilbudet. Vestfold fylkeskommune asfalterte i sommer vegen fram til fylkesgrensa. Buskerud fylkeskommune lager nå en konseptvalgutredning **sjekk eksakt** som får konsekvenser for framtidig vegutbygging. Uansett om det skulle ligge an til ny veg; det vil ta lang tid før et slikt prosjekt kan realiseres. Kollektivtilbudet er dårlig, både for ungdom og for pendlere. Ekspressbuss til Oslo og nattbuss hjem er foreslåtte tiltak. Vestfolds planer for jernbaneutvikling med tilkjørende matebusser må inn i Svelviks vurderinger i større grad, og Sande stasjon kan bli en aktuell jernbane tilknytning sammen med Drammen stasjon.

Svelvik kommune bør ta opp kommunikasjonsforholdene i et mer *helhetlig perspektiv*.

- Veitubedring: fylkeskommuner i fellesskap

- Kollektivtilbud buss: ekspress + nattbuss + buss til tog
- Kollektivtilbud internt i kommunen

9.2.5 Synliggjøringsstrategi

Utgangspunktet er at Svelvik beskrives som en godt bevart hemmelighet, en oppdaget perle, et sted mange ikke har vært og som mange i omverdenen ikke kjenner til. Omdømmet er ikke negativt, men det er relativt anonymt og kan beskrives som ”tomme bilder”. Det er også pekt på som et problem at det har vært mange negative omtaler av Svelvik og dårlig kommuneøkonomi. Vi tror det kan ligge et stort potensial i å synliggjøre uutnyttede kvalitetene bedre.

Svelvik må legge en strategi for å synliggjøre kvalitetene og mulighetene denne kommunen har å by på både som bosted, besøks- og rekreasjonssted og som nærings- og handelssted. Når samfunnsutviklingen i Svelvik nå sannsynligvis går inn i en ny fase, bør alle som er involvert i dette ”byggeprosjektet” ha høy bevissthet om synliggjøringsstrategier. Alle aktører som hører til i Svelvik-samfunnet er ambassadører og omdømmebyggere ut fra hva de gjør og hvordan de snakker om Svelvik eksternt. Dette kan være like viktig som et eget omdømmeprosjekt. Vi tror ikke ressursene skal legges i et eget prosjekt, i hvert fall ikke på kort sikt, - da er det viktigere å utvikle det innholdsmessige, det som er kvaliteter som kan kommuniseres utad. Men arbeid med intern bevisstgjøring i ”alle leire” kan ha stor betydning. Konkret bør Svelvik være mer på hugget for å inngå i pågående og framtidige profileringsprosjekter regionalt. Utviklingspotensial er knyttet til:

- Kulturhistorien: Fossekleiva og Berger
 - Sjøen og Svelvikstrømmen: aktiviteter, opplevelser og tilbud
 - Sentrumskvalitetene
 - Fruktblomstringen og kulturlandskapet

Litteratur

- Baldersheim, H. med flere (2001): *Norden i regionernas Europa*. Nord 2001:18. København: Nordisk Ministerråd
- Brattvåg, H. (2009): *Bo Bra. Råd fra unge om hva som skal til*. Husbanken/Forandringsfabrikken
- Brevik, I. og L. Schmidt (2005): *Slik vil eldre bo*. NIBR-rapport 2005:17
- Byfuglien, J. og S. Holm (1989): *Inndeling i arbeidsmarkedsregioner 1988*. Interne notater 89/15. Oslo – Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå
- Carlsson, Y. (2001): *Et sted mellom Venezia og Harry-by. En utredning om stedsidentitet, stedsimage og steds kvalitet i Drammen og Drammensregionen*. Oslo: NIBR-rapport 2001:13.
- Carlsson, Y. (2010): *Oppgaver uten grenser*. Om kommunenes oppgavemangfold og konsekvenser av sterkere styring av kommunene. KS Notat 2010
- Drammensregionen (2008): *Strategisk plan for Drammensregionen 2008-2011*
- Drammensregionen (2010): *Årsrapport 2010*. Drammensregionen: a) "Det urbane og det grønne. Reiselivet i Drammensregionen" (profileringshefte) b) "Nyt livet i Drammensregionen!" (profileringshefte)
- Farner, A. (2008): *Verksted som verktøy: å planlegge og lede workshops*. Oslo: Kommuneforlaget

- Finstad, N. og N. Aarsæther (red.)(2003). *Utviklingskommunen*. Oslo: Kommuneforlaget
- Fog, J. (1998): *Med samtalen som utgangspunkt: det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag
- Gehl, J. (2010): *Byer for mennesker*. København: Bokverket
- Hansen, E.B. med flere (2000): *Ældre i bofællesskab*. København: Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut. Statens Byggeforskningsinstitut. Gerontologisk Institut
- Hellevik, O. (1995): *Sosiologisk metode*. Oslo: Universitetsforlaget
- Helvig, M.(1994): *Pendling og regional integrasjon*. Institutt for geografi, Norges Handelshøyskole og Universitetet i Bergen, rapport nr. 194
- Juvkam, D. (2000): *Potensielle og faktiske pendlingsregioner*. NIBR-notat 2000:130
- Juvkam, D. (2002): *Inndeling i bo- og arbeidsmarkedsregioner*. NIBR-rapport 2002:20
- Kvale, S. (1989): To validate is to question. I S. Kvale (red.): *Issues of validity in qualitative research*. Lund: Studentlitteratur
- Kæhler, M. (2011): *Bofællesskab - fra drøm til virkelighed*. København: Ældresagen.www.aeldresagen.dk
- Onsager, K., F. Gundersen, L. Schmidt, K. Sørli og G.M.Vestby (2011): *Livskraftige kystsamfunn. Steds- og næringsutvikling i Sandøy kommune*. Oslo: NIBR-rapport 2011:24
- Pedersen, M. (2000a) *Nybyggere i den tredje alder*. København: Boligtrivsel i centrum
- Pedersen, M. (2000b) *Seniorbofællesskab... Hvorfor og hvordan*. København: Boligtrivsel i centrum
- Ragin, C. (1994): *Constructing Social Research: the unity and diversity of method*. Thousand Oaks: Pine Forge Press

- Relph, E. (1976): *Place and Placelessness*. London: Pion
- Repstad, P. (1993): *Mellom distanse og nærhet. Kvalitative metoder i samfunnsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget
- Ringholm, T., m.flere (2009). *Kommunen som samfunnsutvikler. En undersøkelse av norske kommuners arbeid med lokal samfunnsutvikling*. Rapport nr. 8/2009, Tromsø-Norut.
- Ruud, E. M. og G.M. Vestby (2010): *Med hjerte i bygda – stedsutvikling på Vik i Hole kommune*. NIBR-rapport 2010:9
- Schmidt, L. (2003): *BOLIG+ Rapport fra en studietur*. NIBR-notat 2003:123
- Schmidt, L. (2009): *Industrialisering av trebusproduksjonen – en kunnskapsoversikt*. NIBR-rapport 2009:18
- Schmidt, L. og J. Guttu, (under utgivelse): *Små boliger, universell utforming og brukskvalitet*
- Skogheim, R. (2005): *Kryss Veileder: Kulturplanlegging i norske byer og tettsteder*. Statsbygg
- Skogheim, R. og G.M. Vestby (2010): *Kulturarv og stedsidentitet. Kulturarvens betydning for identitetsbygging, profilering og næringsutvikling*. NIBR-rapport 2010:14
- Statistisk sentralbyrå (2001): *Folke- og boligtellingsen, kommunehefte Svelvik*
- Stokke, K.B., F. Gundersen, K. Sørli og E.Vindenes (2008): *Steds- og næringsutvikling på Lovund – fra krise til suksess*. NIBR-rapport 2008:5
- Støa, E. (2001). *Smått og flott. Arealeffektive boliger for ungdom*. Oslo: Husbanken
- Svelvik kommune (2001): *Kommuneplan 2000-2012*, vedtatt 29.10.2001
- Svelvik kommune (2003): *Kommunedelplan for sentrum*

- Svelvik kommune (2009): *Boligsosial handlingsplan for Svelvik kommune.*
- Svelvik kommune (2010): *Klima- og energiplan*
- Svelvik kommune (2011): *Beskrivelse av dagens og fremtidens utfordringer. Til planstrategi i Svelvik kommune 2011-2012*
- Svelvik kommune (2011): *Beskrivelse av dagens og fremtidens utfordringer*
- Vestby, G.M. m.fl. (2005): *Byenes attraktivitet. Byutvikling som grunnlag for profilering og markedsføring.* NIBR-rapport 2005:13.
- Vestby, G.M. og M. E. Ruud (2008): *Attraktive turistdestinasjoner – gode oppvekstmiljøer? Geilo og Hemsedal for lokal ungdom.* NIBR-rapport 2008:17.
- Vestby, G.M. og R. Skogheim(2010): *Florø i fokus – sosiokulturell stedsanalyse for byutvikling og profilering.* NIBR-rapport 2010:6
- Villa, M. (2000): *Livsfasebygda. I: M. Husmo og J.P. Johnsen (red.): Frå bygd og fjord til kafébord.* Oslo:Trondheim: Tapir Forlag
- Widerberg, K. (2001): *Historien om kvalitativ metode.* Oslo: Universitetsforlaget
- William, D.R. og S.I. Stewart, (1998): *Sense of Place. An Elusive Concept That Is Finding Home in Ecosystem Management.* *Journal of Forestry.*
- Wågø, S. og K. Høyland (2009): *Bokvalitet og hverdagsliv for eldre. En evaluering av ulike boligkonsepter.* prosjektrapport 36. Oslo: SINTEF Byggforsk

Nettsteder pr. november 2011:

www.drammensregionen.no : Nettsiden til Rådet for Drammensregionen. Om organisasjonen, strategier og prosjekter

www.fredrikstad.no: Nettside med profilering av Fredrikstad som bosted: Flytte til Fredrikstad?

www.osloregionen.no: Nettside til osloregionen. Om organisasjon, strategier og prosjekter

www.vestregionen.no: Nettside til vestregionen. Om organisasjon, satsingsområder og prosjekter

www.vfk.no: Nettside til Vestfold fylkeskommune: Regional utvikling/Regionale planer og strategier:

- RPBA: Regional plan for bærekraftig arealpolitikk Vestfold
- Vestfoldscenarier 2025
- Fylkesdelplan for kystsonen i Vestfold
- Strategisk kulturplan for Vestfold 2011-2014
- Lokal samfunnsutvikling i kommunene (LUK) 2010-2014 i Vestfold

www.visitdrammensregionen.no: Nettsted til drammensregionen reiseliv. Om attraksjoner, aktiviteter med mer

Norsk institutt for by- og region-forskning (NIBR) er et uavhengig, samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt som utvikler og formidler forskningsbasert kunnskap til nytte for beslutningstakere og samfunnsborgere.

NIBR tilbyr handlingsorientert og beslutningsrelevant forskning og utredning for oppdragsgivere i offentlig og privat sektor og konkurrerer om oppdrag nasjonalt og internasjonalt. Instituttet legger vekt på å være en konkurransedyktig bidragsyter til programforskningen i Norges forskningsråd og til internasjonale forskningsprogrammer, bl.a. i regi av EU. NIBR er en frittstående stiftelse, og realisering av instituttets forskningsmål forutsetter at driften går med økonomisk overskudd. Alt overskudd tilbakeføres til NIBR og brukes i tråd med instituttets formål.

NIBRs kjernekompetanse er by- og regionforskning. Dette er et bredt tverrfaglig og flerfaglig samfunnsvitenskapelig forskningsfelt som bl.a. omfatter: analyser av samfunnsforhold og samfunnsendring i urbane og rurale samfunn og på tvers av regioner, sektorer og nivåer, analyser av regional utvikling og verdiskaping, areal- og boligplanlegging, forvaltning, demokrati og velferdsutvikling innenfor og på tvers av lokale samfunn, territorielle samfunnsanalyser koplet til studier av bærekraftig utvikling.

By- og regionforskning er et internasjonalt forskningsfelt, og NIBR engasjerer seg aktivt i internasjonal forskning på instituttets satsingsområder.

NIBR har 65 forskere med samfunnsfaglig og planfaglig bakgrunn. Staben omfatter sosiologer, statsvitere, økonomer, demografer, antropologer, geografer, arkitekter og sivilingeniører.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR)

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
www.nibr.no

NIBR er en del av CIENS

CIENS er et strategisk forskningssamarbeid mellom uavhengige forskningsinstitutter og Universitetet i Oslo. CIENS er et nasjonalt og internasjonalt senter for tverr- og flerfaglig forskning om miljø og samfunn. Senteret er basert på felles faglige strategier og forskningsprogram, og samarbeider om forsknings- og formidlingsoppgaver. Gjennom CIENS er rundt 500 forskere samlokalisert i Forskningsparken.

Stedsanalysen skal inngå som kunnskaps-grunnlag i forbindelse med rullering av kommuneplan for Svelvik kommune og i kommunens utviklingsarbeid. Rapportens sentrale temaer er Svelviks rolle i regionen, Svelviks stedskvaliteter og boligutvikling. I rapporten drøftes også og mulige utviklingsretninger og strategiske veivalg.